

ARGIA

1985 azaroak 3 — XLVIII urtea — 1.078 zenbakia — 110 pezeta/6 libera

Espainiako parlamentuak onartua

«heriotz zigorrak ez du zentzurik
gerra garaian»

Horchem, Clive Rose, Janke,
Ferracuti, Leauté

**Bost esperto
alokatu dizkio
OTANek PNVri**

EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAIT

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrak. Eta badakigu.

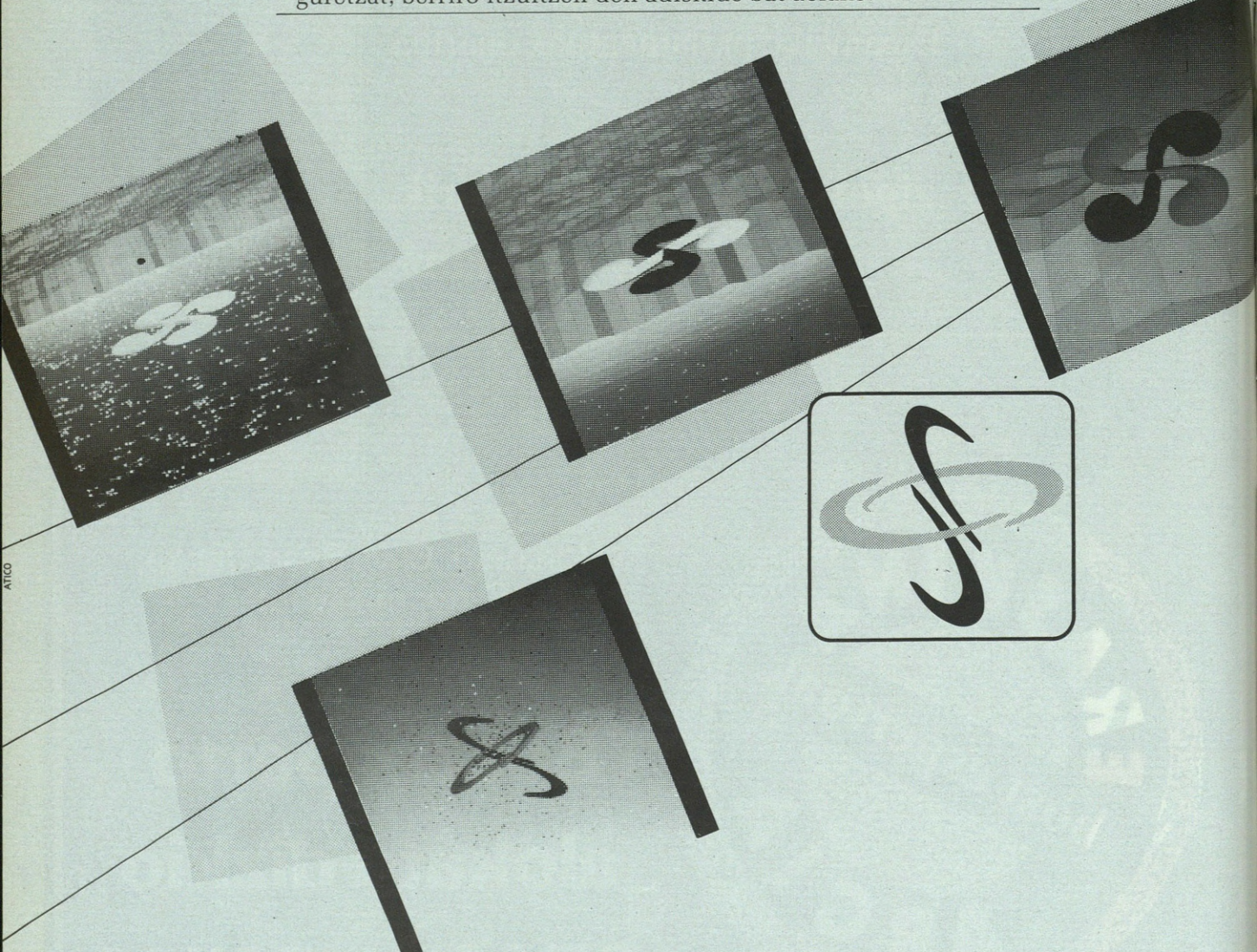
Eta badakigu ze, zuk aukera zenezakeelako, guk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gaintetik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

4.— Aste giroa.

POLITIKA

10.— Ttanttaka. **Esteban Galar.**

11.— Sei urte bete ditu Estatutoak. **I.Z.**

15.— Ginebrako elkarrizketak dirrela eta. **A. Biskarro.**

ERREPORTAIK

18.— Herriko plaza: Arantza Mendizabal UPV-EHUko errektoreari erantzunez.

20.— Txoriak hiltzea kiroltzat hartzen denean. **Laura Mintegi.**

23.— Heriotz zigorra ezarri digu Espainiak. **Iñaki Goitioltza.**

27.— Arantzak eta zalantzak praitelza bidean. **Gus eta I. Camino.**

KULTURA

31.— Kultur Ataria.

32.— Lizarrako AEKren mintegia: aurrerapausu bat berreuskalduntzearentzat. **I. Uria.**

34.— Baionako liburu festaz. **Itxaro Borda.**

35.— Jon Casenave ordu alferren segidan. **I. Borda.**

36.— Gernikako saioa, sekulakoa. **Zaldubi.**

37.— Enrique Agote argazkilaria-
ren erakusketaz. **Ana Aizpiri.**

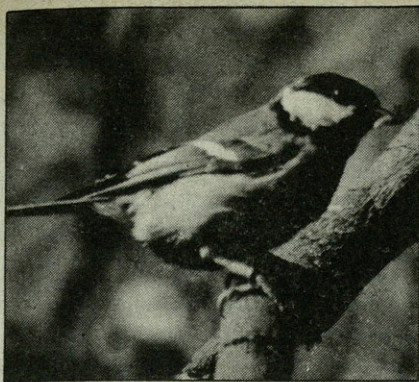
38.— Txutxumutxuka. **Sabin.**

ETA BESTE...

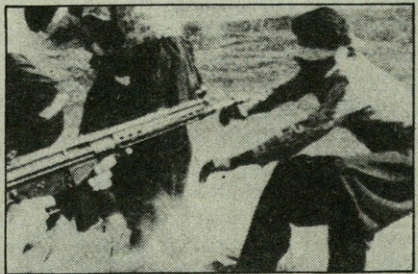
40.— Jo... adarra.

41.— Bertsoak: Brouard'tar Santi. **Balendin Enbeita.**

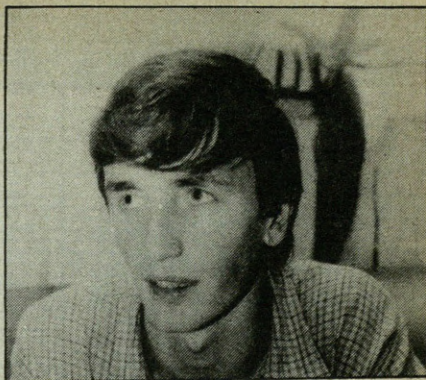
42.— Azkena: Hiru poeta urkabeen. **Koldo Izagirre.**

Iparretik hegora datozela, aurtengo usok euskal mendiak gorri-gorri ikusiko zituzten, lehorragatik. 'Zer pasatzen da hor behean?', esango zuten. Hobe ez galdegitera jeitsi, usuño maiteak. Euskaldunak ez dira eta mitologoek erraten bezain amoltsu eta baketsu. Ehiztariak. Ez eskupetariak, omen, berek diotenez. Baina berek diotena (eta ez diotena) irakur ezazu 20. or. tik aurrera, Laura Mintegiren lumatik.

Urriaren 22an izan zen. Zer? Beste pausu bat. Zein pausu? Espainiako Senatuak heriotz zigorra Código Penal Militarrean ezartzearena. Noruntzako pausua? Bueno, hori da 23. tik aitzineko orrialdeak letzen badituzu jakin dezakezuna. Iñaki Goitioltzak informaziorik aski ematen du. Jose Elorriaga eta Izko de la Iglesia kondenatu izan zirenekin mintzatu da gainera. Guda garaian —zein da guda garaia?— akabatzeneko beste aukera bat.

*Aste honetakoan aspaldian egiten ez zena egin dute Gusek eta Caminok. Nora jotzea bururatuko eta Bilboko prantziskotarrengana jotzea bururatu zitzairen. Han, prailagai, hiru mutil daude. Azkoitiko Jexux eta Mikel eta Soriako Luix. Gure erreporteroek ezagutu dituzte. Elkarrizketatu dira. Fedeari buruzko beren bilakae-
raz mintzatu dira. Horien bizimoduak arantzak eta zalantzak ditu. Horixe. En fin, zerorrek ikusi, haratago joan gabarik, 27. or. an.*

AEKk bere urteroko Mintegia ospatu zuen joan zen asteburuan. Biltzarre Orokor hau Lizarrako Iratxe hotelean gertatu zen eta oso erabaki garrantzitsuak hartu ziren helduen euskalduntze alfabetazeari buruz. Inoiz baino parte hartzaile gehiago, txosten gehiago, eztabaidak, tirabirak eta azkenean gehiengo batek onartutako norabide eta ekinbideak epe luze eta labor batetara begira. 32. orr.

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Cami-
no, Ostaiska Irastortza, Gorka Izeta,
Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki
Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi
Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Ji-
menez, Karmelo Landa, Laura Minte-
gi, (Anaitasuna taldea).

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Itxaro
Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Mart-
xel Aizpurua, Joseba Alvarez, Enrike
Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere
Bakaikoa, Enbido, Xabier Erro, Xarlot
Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean
Gezalaga Zaldubi, Gure Irratikoak,
Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, Irulegi
Irratiakoak, Kaki, Asun Larrañaga, Jo-
setxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lo-
pez Adan Beltza, Alfontso Martinez,
F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro Tri-
kuharri, Eneko Olasagasti, Xabier Por-
tugal, Koldo San Julián, Andoni Sar-
rriegi Murumendi, Joseba Sarriñana,
Txillardegi, Mikel Ubillos, Urede-
rra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña, 19.
20012 Donostia.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas Semi.

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herria	4.000 pezeta
Ipar Euskal Herria	275 libera
Estatu espainola	4.000 pezeta
Beste atzerriak	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

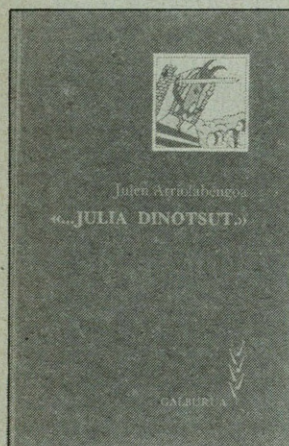
AZAROA 2 AZAROA 8

Urriaren 28an ilargi
betea

mareak (azararen 3an):
gora: 04.47 eta 16.15
behera: 14.20

eguzkia (azararen 3an):
irten: 07.46
sartu: 18.10

(ordulariaren ordutan)

Egilea: Julen Arriolabengoa.
Titulua: «...Julia dinotsut.»
Argitaletxea: Labayru ikas-
tegia. Galburua 1.

Ezaugarriak: 450 pta. 120
orrialde.

Galburua sorta, irakur-
leari literatur mota atsegin
eta irakurterreza eskuratzeko
asmoz kaleratu dute, gaz-
teentzat batez ere.

Julen Arriolabengoaren
liburu honetan, neurri mot-
zeko bost kontaera ditugu.
Azkena, «Turrion» izene-
koa, historikoa da, aintzina-
ko ahaide nagusien burruka
eta injustizien berri ematen
diguna. Aramaioko jaunt-
xoak bertako emakume gaz-

teekin oheratzea du gustoko.
Zeharo tradiziozkoa ageri
zaigu ipuia. «Atxiloturik»
izenekoa, kontzientzia garbi
edukitzearen bentajak kon-
tatzen dizkigun ipui motza
dugu. Bada bestalde, ia no-
bela motz dei genezakeen
bat. Baztango hotel batean
sektaria eder bat suge bat-
ten pozoiaz hil du norbaitek.
Ikerketa eta miaketak gazte
baten kontura doaz, eta
Gasteizko Armentian soma-
tuko du hiltzailea zein den.
Beste munduko narrazioa ez
den arren, denbora pasatze-
ko balio du. «Umeak sekula-
ko» izenekoan, zahartzaroan
agure batek jasan behar
duen utzikaria salatzen da,
maiteen dituen zapatilak eta
kulunkaulkia kendu, eta be-
rriak ekarriko dizkiote berari
aurretik ezertarako iritzirik
eskatzeke. Badira beste bi
ipui motz ere, bata erdi aro-
ko burruketan oinarritua,
eta bestea maitasunari bu-
ruzkoa.

Egileak ohizko hizkuntza
darabil gehien bat. Euskal-
kiz idazten du, bizkaieraz,
baina batuz, h eta guzti.

Titulua: Senez 2. Itzulpen
eta terminologiazko al-
dizkaria.

Argitaletxea: Itzultzaile es-
kola.

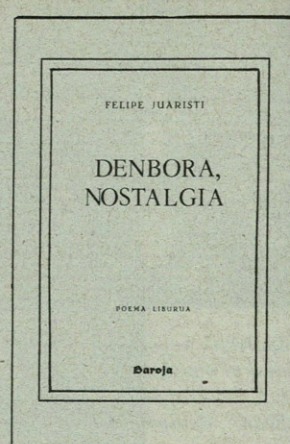
Ezaugarriak: 143 orrialde.
85.eko iraila. 2. urtea. 2.
zentakia.

14 Ezaguna honez gero as-
korentzat itzulpenaz eta ter-
minologiaz arduratzen den
aldizkari tekniko hau. Guk
gure aldetik, zenbaki honen
berri eman besterik ez.

Jesus M. Zabaletak, hiz-
kuntza minoritarioek dara-

maten normalkuntza bidean
maiz aurkitzen dituzten it-
zulpen arazoez idazten du.
Tere Barrenetxeak, termino-
logi banku eta zentruetz hitz
egiten du. Banku hauetan
hizkuntza diferentietako
termino teknikoaren sistema-
tizazioa egiten da semanti-
koki, eta baita beste batzu-
tan, hizkuntza minoritarioe-
netan bereziki, hauen helbu-
ruea hizkuntzaren normaliza-
zioa izaki. Europako adibi-
deak eskaintzen dizkigu.
Xabier Mendigurenek Fis-
erriaren artikulua baten it-
zulpena egin du, hizkuntza
bakoitzaren mundu ikuspe-
gia eta hizkuntzaren siste-
maren barnean terminoek
beste hizkuntzetako termi-
noaren aldean dauzkaten
xehetasunak erakutsiz. Hu-
rrerago bere lanean, Xabier
Mendigurenek, literatur it-
zulpen bati egin behar zaion
kritikak guti goiti beheiti no-
lakoa behar duen erakusten
digu. kritikaren mailak zein
diren zehaztuz. Koro Zuma-
labek, itzulpena eta testuen
interpretazioaz dihardu, he-
rrialde diferentietako ira-
kurleari hitz batek dakar-
kion imajina ezberdina nola
den erakutsiz, poetak kolo-
rearekin egiten duen jokoaz
beste herrialdeko irakurlea,
itzultzaileak oharrik jartzen
ez dion bitartean, enteratu
ere ez dela egingo e.a. Xabier
Mendigurenena da bestea,
berriz ere errusieratik itzuli-
tako artikulua. Svejcerena
hain zuzen, Itzulpen proze-
sua sakonketa linguisti-
koa du gai artikulua honek.
Uliandoren artikuluan, Biz-
kaiko -na atziki konpleti-
boak euskara batuak duen
errelatiboarekin itzulpen
kontutan sor ditzakeen na-
hasketak aipatzen ditu. Got-
zon Egiak, Berrondok itzuli-
tako «Don Kixote Manta-
xa'ko» kritikatzan du zo-
rrotz, errelatiboak, hitzak,
informazio traketak e.a. sa-
latuz, Pedro Iturriozek, gau-
za bera egiten du, hainbeste-
ko kritikarik gabe hori bai.
Orixek itzuli zuen «Tor-
mes-ko itsu-mutila» rekin.

Azkenik, iruzkinak, bi-
bliografia pixka bat eta al-
bisteak ditugu.

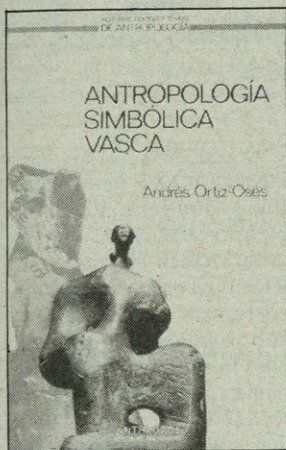
Egilea: Felipe Juaristi.
Titulua: Denbora, nostalgia.
Argitaletxea: La primitiva
casa Baroja.

Ezaugarriak: 92 orrialde.

La inork zalantzan jartzen
ez duen baieztapena da lite-
ratura gozatzeko sortu zela.
Poema hauek ere halako
zerbait sortzen dute irakur-
lea poemetan zehar dagoen
zerbaitekin identifikaturik
gertatzen denean, berari
egunero gertatzen zaion
arren, garrantzirik ez ema-
teagatik, inoiz erreparatzen
ez duen zerbait poemaren
batean aurkitzen duenean.
Eta bada halakorik Juaristi-
ren poemetan.

Juaristiren poesia dena
den, irakurtzea asko kostat-
zen den poesia dugu, saiatu
egin behar kateko termino
bakoitzari eta baita katearen
osotasunari ere esanahia bi-
latzen. Aldian behin,
interpretazio zaileko oler-
kiak ageri dira Juaristiren li-
buruan, eta horrek asko es-
katzen du irakurlearen par-
tetik. Egileak, «Kokodri-
lo-begirada mantsoak dira
zuk nagiak ateratzen ez diz-
kiezun arratsaldeak» dios-
kunean, hori oso poetiko eta
lortutzat jotzen dugu, baina
gugandik urrutixe geratzen
agian, horretan saiatu behar
beraz, urruntasun hori gure
gogoeta poetikoaren eta
sentsibildadearen bidez la-
burtzen. Guzti honek, Jua-
ristiren poesia irakurtzea as-
ko kostatzen dela besterik ez
du esan nahi; poesiari bu-
ruzko iritzi bat eman behar
balitz, hauxe agian; olerkiak
oso politak dira gehienak
hau esatea alukeria galanta
bada ere, baina berehala

antzematen da halako lantze-idea aldetik eta baita imajinen aldetik. Zentzu honetan poema batzu oso onak dira, eta ez dira gainera denak hain zailak. Gaiak behin eta berriz ageri zaizkigu: garai joanak, lehenmina, hiri konkretuak ala edozein hirik idazlearengan sortzen duen inpresioa, maitearekiko egonaldi-irakioa eta bizitzaren denboraren indeterminatuaren luzea besteren artean. Poesia huts edo puro izeneko horren aldekoek oso maitea izanzen dute liburu hau.

Egilea: Andrés Ortiz-Osés.
Titulua: Antropología simbólica vasca.
Argitaletxea: Anthropos. Editorial del hombre. 8. zenbakia.
Ezaugarriak: 177 orrialde.

Ortiz-Osések lan tekniko galanta egin du oraingoan ere, tekniko diot, erabiltzen den terminologia halakoa delako. Liburu ulertzeko, jakina, mitologia pixka bat jakitea beharrezkoa. Aita Barandiaran eta horiek beren lanak euskal munduari begira egin badituzte, Ortiz Osések egiten duena, euskal mitologia eredu matriarkal mediterraneoan sartzeko frogar apur batzuekin ematea da, alde horretatik, eredu patriarkal indoeuroparrekin kontrastatzen du, eta baita Mari edo euskal antropologiaren ama-lur oinarria Mediterraneoko jainkoekin berdintzen, ororen sortzaile,

hasiera eta bukaera diren haiekin. Denbora eredu patriarkal indoeuroparrak eta eredu mediterraneo matriarkalak nola ikusten duten, bi eredu hauetako erlijioak eta euskal hizkuntzak ematen dizkigun beste datu antropologikoei osatzen dute liburu. Baditu Heidegger, Nietzsche, Hermes eta mitologiari dagozkion beste teoriari buruzko ideak liburu honek ere.

Titulua: Eusko Olerkiak «poesias vascas» 1933. IV.a.
Argitaletxea: Hordago. Euskaltzaleak
Ezaugarriak: 149 orrialde.

Gerra aurreko eusko-olerki jaietako olerkiak biltzen zituzten liburu guztiak argitaratzen ari dira Hordagokoak. Aste honetan gure orrietan azaltzen den hau, laugarrena dugu. Faksimil antzean emana, liburu honek olerki sail ugaria dakar. Beti bezala, Aitzolek paratutako hitzaurre eta guzti, Urretxuko olerki-jaietara agertu ziren lanak biltzen ditu. Azkenik, sariketa hartara agertu ez ziren beste olerkiak datoz. Olerki hauek Kerexeta'tar Errapel, Tapia-Perurena'tar Alexander, Jauregi'tar Koldobika, Loramendi eta Orixe ditugu.

1933. ean Urretxuko sariketa azaldu ziren olerkiak aldiz, egile guzti hauenak ditugu. Etxeberria'tar Pantzeskaren «Bost lore», irabazle geratu zena, Ormaetxea'tar Nikolarene beste bi olerki, Zaitegi'tar Yokinen sei oler-

ki, Arin'dar Gotzonen bat, Gaztelu'tar Yon, B-rena, Onaindia'tar Jakobarena, Erkiaga'tar Eusebirena, Pagadizabal'tar Pantzeskarena, Urkidi'tar Albonsarena, Ametzaga'tar Bingenena, Arrizubieta'tar Martin M-ena, Sagartzazu'tar Kauldirena eta Muxika'tar Errobustenerena.

Egileak: Cristina Falque, Begoña Etxabe, Arantxa Florez, Inazia Landa eta Arantxa Vitoria.
Titulua: Bulego praktikak L. H. I-1-2.
Argitaletxea: Elhuyar. Elkar.
Ezaugarriak: 700 pta. 165 orrialde.

Ikasketa teknikoetarako materialaren prestakuntzan lanean diharduen Elhuyarrek beste arlo bati ekin dio, eta oraingoan, bost neskek bulego praktiketarako materiala euskaratu eta osatu dute, guk uste FP ko ikasleentzat.

Liburuak gai guzti hauei heldzen die zuzenean: enpresari eta bere organizazioari, administrazio-lanari, bulegoari, eta bereziki hauen eraikuntza eta ekipamenduari, enplegatu administrariari, artxiboei eta fitxategiei, sailkapen-sistemei, inprimaki eta dokumentuen normalizazioari, korrespondentziari, merkatal agiriei eta kontratuari, beste gainontzeko merkatal agiriei eta erregistro-liburuei.

AZAROA
2
AZAROA
9

lehiaketak

IV. Salvatore Mitxelena Saria

Zarauzko Udalak eta bertako euskarazko batzordearen eraginez, literatur sari hau antolatuta du, guztira 100.000 pezetako sariak aurkeztu direlarik. Sariak ez dira dirutan emango, liburutegi batetan diru kopuru horren arabera, diru kontua irekiko da irabazlearen izenean, berak liburutegia gasta dezan. Lanaren emanaldi epea **abenduaren 10**ean amaitzen da, arratsaldeko ordubietan eta lanak zuzenbide honetara bidali behar dira: Zarauzko Udaletxea, Euskarazko Batzordea, Salvatore Mitxelena Literatur Sarietarako direla adieraziz. Sariok honela banatuko dira, gaiaren aldetik nahiz O.H.O. an aurkitzen diren ikasleei begira: a) 5. maila bitartekoentzat, IV. ipuin eta olerki saria (50.000 pezetako saria); b) 6. eta 7. mailakoentzat, IV. ipuin eta olerki saria (beste 50.000 pezeta). Sariak saridunik gabe geratuko balitz, sariaren dirua herriko liburutegiari emango lioke Udalak.

Euskal literatur lehiaketa Iruñean

Egile berrientzako euskaraz egindako olerki, narrazio labur eta komikien lehiaketa batetarako deia zabaldu du Iruñeko Udaletxeak.

Lehiaketa honetan, Nafarroan bizi edo bertan jaio-takoak direnek bakarrik har dezakete parte.

Hiruretan, gai libreak erabil daitezke, baina lanak mugatuak izango dira: olerki lanek gehienez 25 folio izango dituzte eta gutxienez 10; narrazio laburrek 30 eta 100 folio artekoak izango dira eta komikiak berriz, kolorezkoak izanez gero, 5-7 foliotako luzapena eta zuri beltzean badi-ra, 5-12koa izango dute.

Irabazle gertatzen diren 18 urtetik gorako pertsonak 80.000 pezeta jasoko dituzte; 50.000 pezeta 18 urtetik beharokentzat.

Beste 25.000 pezetatako hiru sariak, lehiaketan parte hartzen duten hiru lan onentzat izango dira. Lan guztiak, **azaroaren 30a** baino lehen aurkeztu beharko dituzte egileek. Iruñeko Udaletxeko Erregistroan.

Partaideei dagokienez, egile berriak izan beharko dute; oraindano lanik argitaratu gabe duten pertsonak, alegia.

Saridun gertatzen diren lanak udalaren eskutan geratuko dira. Lan onenak argitaratzeko asmoa du, bestalde, Iruñeko Udalak.

Santi Brouard-en oroimenez Marrazki Lehiaketa

Haurrei zuzenduta dago HASIk antolatutako marrazki lehiaketa hau. Bertara aurkeztuko diren lanek ez dute inongo baldintzarik bete beharrik izango. Bai gaia, bai egileen adina eta baita lanen luzapena ere zehaztu gabe utzi dute antolatzaileek. **Urriaren 10a** baino lehen aurkeztu beharko dira. Hego Euskal Herriko egoitzetan. Omenaldia berez, **azaroaren 16tik 23ra** arte izango da Lekeitio eta Bilbon.

Ondarroa izeneko argazki lehiaketa Lea-Artibai mailan

Ondarruko Kultur Etxeak antolatuta datorkigu lehiaketa hau. Lehiaketa honetan parte hartu nahi dutenek, Ondarroa izango dute gaitzat. Herri honen arlo desberdin izan daitezke; hala nola, herria bera, etxeak, tokiak, gizonak, ohiturak, tresnak, e.a.

Argazki hauek, zuribeltzean edo koloretan izan daitezke, eta lau lan aurkez ditzake bakoitzak sail bakotzera. Lanak bidaltzeko epea **azaroaren 15ean** eguerdiko

12etan bukatuko da eta Ondarruko Kultur Etxera zuzendu beharko dira (Artabide 13). Epaimahaiak aukeratu-tako argazkiak. Kultur Etxeko Erakustokian erakutsiko dira **azaroaren 24tik abenduaren 6ra**. Sariturako lanak sail bietan, zuribeltzean eta koloretan. Bilboko Arte Ederretako Museoaren Argazki sailera eskeiniko dira.

San Telmoko pinturak berritzeko lehiaketa

Azaroaren 20an amaituko da lehiaketa honetarako izen emateko epea. Donostiako Udaletxeak antolatutako lehiaketa bat dugu hau, eta bertan egin beharrekoa zera da. San Telmo Museoan dau-den Jose Maria Sert-en pinturak berritzea, hain zuzen.

Donostiako Eskultura Bienala

Oraindik asko falta bada ere, alde zuretik jakin arazten dizuegu **abenduaren 10etik** datorren urteko **urtarrilaren 10a** arte egongo dela lehiaketa hau zabalik. Lanak San Telmo Museoan aurkeztuko dira eta sari bakar bat banatuko da, 1.500.000 pezetatako bat.

Gabonetan Amnistia Olerki Sariketa

Bermeoko Amnistiaren aldeko Batzordeak bere kultur ekintzaren barruan olerki sariketa konbokatzen du.

50.000 pezetatako saria izango da eta partaide izango diren olerkiek hurrengo baldintzok beteko dituzte: euskaraz idatziak; argitaratu gabeak; gaiaren aldetik Gabonak, amnistia eta atxilotu eta errefuxiatu, esiliatu eta deportatuak jasaten duten egoera larriari buruzkoak izatea.

Lanak entregatzeko epea **abenduaren 2an** bukatuko da, eta honako zuzenbidera bidali beharko dira: Bolatoki Taberna, Bolatoki Kalea z/g, Bermeo. Gabonetan Amnistia adierazi behar da. Epaimahaiaren erabakia **abenduaren 28an** komunikabideen bitartez kaleratuko da.

I Argazki Saria argazki lehiaketa

Azpeitiko Argazki Elkar-teak prestatu du **azaroaren 20a** arte zabalik egongo den lehiaketa hau. Bertan Euskal Herriko zazpi eskualdetako argazki zale guztiek har dezakete parte, gaia libre izango delarik.

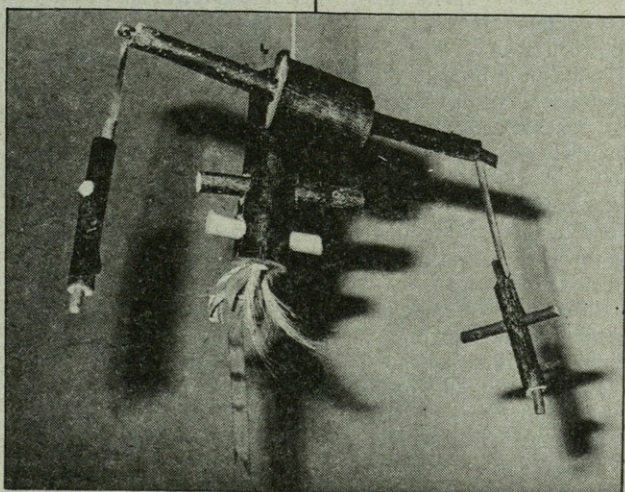

Argazkien neurriari dagokienez, 30X40 neurritakoak izango dira gehienez, teknika eta aurkezketa libre direlarik.

Sari hauek banatuko dira: lehenbizikoari, hogeita mila pezeta eta trofeoa; bigarrenari, hamabost mila pezeta eta trofeoa; hirugarrenari, hamar mila pezeta eta trofeoa. Bestalde, saritua izan ez den lehen herriko argazkilaritari hamar mila pezeta eta trofeoa emango zaizkio. Egilearen izenak emanez, antolatzaileek lehiaketa honetan aukeratuak izan diren lanak argitara ditzakete, baina partehartzaile bakoitzak, gehienez, sari bakarra eskura dezake.

Idatz eta Mintz V. Lehiaketa

Labayru Ikastegiak ateratzen duen Idatz eta Mintz aldizkariak eraturik, bosgarren izen bereko literatur sari hau kaleratu du. Aurten ere, euskarazko narrazioei zuzendutako lehiaketa bat da hau, eta bertan parte hartzeko honako baldintzak bete beharko dira: lanak bizkaieran idatziak, sekula argitara eman gabeak, gehienez 10 orrialde-takoa, epea martxoaren 21ean amaituko da. Saria 50.000 pezetatakoa izango da eta zuzenbide honetara bidali beharko dira lanak; Labayru Ikastegia, Aretxabaleta Kalea 1, Igoa.

ARTE ERAKUSKETAK

BIZKAIA

GALERIA ESPIN (Marqués del Puerto, 1. Bilbo): Sanz Magallon (oleoak). Azaroaren 9a arte.
 GALERIA ALONSO (Mayor, 18. Areeta): Maite Gorostidi (paisaiak). Azaroaren 9a arte.
 GALERIA LLAMAS (Máximo Agirre, 30): Miguel Carbonell.
 BAY-SALA (Licenciado Poza, 11. Bilbo): M. Acevedo (oleoak). Urriaren 29an hasita.

ARABA

ARABAKO KUTXA (Sala San Prudencio, Gasteiz): Jose Luis Zumeta («Asi pinta...»). Azaroaren 2a arte.

GIPUZKOA

COLCHONERIA SAN VICENTE (San Vicente, Donostia): Iñigo Arregi (pintura). Azaroaren 2a arte.
 GAKP (Garibai, 20-22. Donostia): Rosario Camps (pintura) eta Alfredo Diaz Decerio (pintura). Azaroaren 17a arte.
 GALERIA 16 (Buen Pastor, 16. Donostia): Ramón Zurriarain (pintura). Azaroaren 16a arte.
 SAN TELMO MUSEOA (L. Zuloaga plaza z.g. Donostia): Ignacio Zuloaga (erakusketa antologikoa). Azaroaren 30a bitartean.
 ANTXIETA ETXEA (Plazuela San Sebastian, Azpeitia): Carlos Las Heras (pintura).
 XENPELAR ETXEA (Magdalena, 32. Olereta): A.J. Agorreta (akwarelak).
 GASPARETOA (Santxo Enea, 16. Olereta): Consuelo Vilchie (pintura). Azaroaren zehar.
 CAJA POSTAL (Garibai 34. Donostia): Miguel Alberquilla. Azaroaren 8a arte.
 GALERIA ZAZPI (Nagusia, 21. Zarautz): Manuel Fernandez (oleoak eta eskultura). Azaroaren 10a arte.
 AKMren KULTUR ARETOA (Arrasate, 12. Donostia): J.A. Bilbao Mancisidor. Azaroaren 15a arte.
 «TOLOSA 85» (Tolosa): Eskultura eta pinturaren muestra. Azaroaren 2a arte.

Diapositiba eta argazki lehiaketa Bilbon

Bilboko Edelweiss klubak eratutako lehiaketa hau azaroaren 29ra arte egongo da zabalik. Diapositibei dagokienez, "oporrak" gaiaren ingurukoak izan beharko dute eta gutxienez, 40 bat diapositiba aurkeztu beharko ditu argazkilari bakoitzak eta bakoitzaren komentario bat erantsi beharko du. Argazkiei dagokienez, aukera hau aurkeztu du aurtengo lehiaketa honek, zuribeltzeko lanak mendiari buruzko gaiaren ingurukoak izatea, hain zuzen. Lanak aurkezteko epea azaroaren 29ra arte egongo da zabalik eta zuzenbide honetan jasoko dituzte. Plaza Berria 10. Igo, Bilbo.

Donostia Hiria VIII ipuin lehiaketa

Beste urtetan bezalaxe aurtengoan ere Donostia Hiria izeneko ipuin lehiaketa iritsi da. Hauek dira parte hartzeko bete beharrezkoak diren baldintzak: ipuinak euskaraz idatziak izatea, gai librea izango da eta beste edozein lehiaketatan ez sarituak. Partaide bakoitzak nahi adina lan bidali ditzake, baina lanek hamabi orrialde izan lezakete gehienez. Lanak abenduaren 2an baino lehen bidali beharko dira honako helbide honetara: Kultur eta Turismo Ekintzetxea, Reina Regente, z/g.- 20003, Donostia.

Honako sariak banatuko dira, 150.000 pezeta eta Urrezko Domina lehenengoarentzat, 75.000 pezeta eta Zilarrezko Domina bigarrenarentzat eta 50.000 pezeta eta Zilarrezko Domina hirugarrenarentzat. Saritutako ipuinen jabetza Kultur eta Turismo Ekintzetxeak esku-ratzen du eta baita idazla-naargitaratzeko aukera ere.

antzerkia

Baiona-Boucau Antzerki Jaialdia

Lehiaketa honetan estatu espainoleko antzerkia izango da konbidatunagusia, azaroaren 6tik 11ra ospatuko delarik. Hala ere, guretzat euskaraz eskainiko diren bi antzezlan dira azpimarragarrienak. Estatu espainoletik, bestalde, oso talde ezagunen partaidetza dago iragarrita. Besteak beste, Acción teatral antzerki taldeak Fernando de Rojasen Celestina antzestuko du, Sevillako La Cuadra talde ezagunak ere, La Trajedía Piel de toro eskeiniko du. Eta azkenik, Els Joglars talde katalandarrak, hainbeste esames sortu duen Gabinete Liberman antzestlana eskeiniko du.

Antzerki Zirkuitoa

Iragan astean jakinerazten genizuen bezala, zirkuito honen barruan herriz herri zent-bait obra antzesten ari da. Hauek dira egun hauetarako prestatuturik dauden antzespennak: Txotxongillo taldearen Printze txikia Zornotzan azaroaren 5ean, Zintzilik taldearen Equus Ordizian azaroaren 5 eta 6ean, Higa taldearen Bazen garaia obra azaroaren 6ean Arrasaten eta 8an Zumarragan.

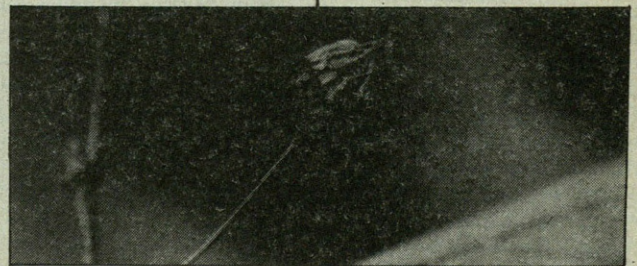
herri kirolak

Nabarnizen Juan Bikandiri omenaldia

Azaroaren 3an, igandean, Juan Bikandi herrikirolzale saiatuak herritarren omena jasoko du. Meza ondoan herri kirola ugari izango da ikuskitzuz. 11'30tan hasita, gizon probak taldeka: alde batetik Markinako lehoia, Berriatuko Agustin eta Ereñoko Basabarri eta bestetik, Gernikako Jayo, Aulestiko Koba, eta Muxikako Agirre. Idi dema ere izango da: Nikolas Peder-nalesen idi-parea Ormaza eta Antzua akuilari direla. Ondoren harrijasotzaileak eta trontzalarriak. Harrijasotzen Aretxa I.a eta Zelai, Julian Larrea, Iñaki Gorostiza eta Ji bier Martinez trontzalarrien aurka. Harrijasotzen Yurrebaso eta Txertudi arituko dira. Yurrebasok 200 kiloko harriaz marka berri bat jarri nahiko du. Txertudi, oster, 125 kiloko harria esku batez jasotzen ahaleginduko da.

Idi probak Gernikan

Azaroaren 2an arratsaldeko 5'30tan honako hauek arituko dira deman: Mungiako Talleres Xabi, Barriakako Patxo Goikoetxea, eta Eibar-ko Altzuberri. Egun berean eta gaueko bederatzietan Mungiako Muebles Urrutia-renak, Jatabeko Iruña jatetxe-koak eta Mungiako Xabi-renak. Eta azkeneko egunean, Azaroaren 3an arratsaldeko 6etan, Bergarako Arientza, Bermeoko Peder-nales, eta Laukizko Arra.

kantaldia

Errobi. azaroaren 2an. Zallan.

Imanol eta Gorka. azaroak 8an Zornotzako herriko zinean.

La Polla records. Barricada eta Jotakie azaroak 2an gaueko 10etan Azkoitia.

Ruper Ordorika. Laudion. azaroak 3an Aretako auzoan.

Eltzegor eta Txanbela taldeak. azaroaren 2an Bidaniko Ernio pilotalekuan gaueko 10'30etatik goizaldera arte. Goizaldeko 4'30tan txokolatea eta txurroak izango dira pilotalekuko tabernan Joxemariaren kontura. Trikitixa ere izango da. Kepa Zabaleta eta Motriku-rekin.

ihardunaldiak

Udazkena 85 kanpaina Tolosan

Tolosako udaleko gazte batzordea kanpaina hau aurkeztzen ari da. Beste ekintzen artean ondorengo hauek: lehenik, urrian bertan. Sagutxo 6 aldizkari informatiboa ateratzekotan daude, urjentsizko sendabideak gaiari monografikoki ekinez. Azaroan bertan ere izango da beste zenbait ekintza, hala nola hilak 10ean Berrobin III. gazte erromeria. Eta atzenik kanpainaren azken fasean gazteen asoziazionismo aste bat ere izango da.

Tolosako abesbatzen

XVIII. topaketak

Urriaren 31tik azaroaren 3ra bitartean ospatuko dira topaketa hauek. Besteak beste, hauek dira bertan kantatuko dituzten abestietako batzu: al kinkirrin Pablo Sorozabalena, Kantuz Fernando Etxeparek zuzendurik eta Goizian argi astian Joxe Antonio Sainz Alfarak arreturik. Parte hartzaileen artean Madrilako Euskal Etxeko eta Alemaniako Der Junge Chor Aachen abesbatzekoak ditugu.

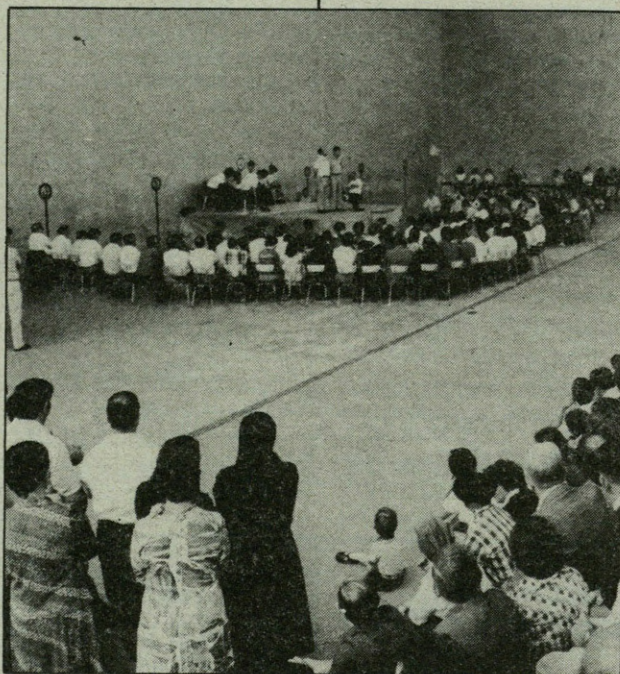
bertsolaritza

Euskal Herriko txapelketa

Azaroaren 3an, Laudion, goizeko 11.30tan, bigarren saioa, bertsolari hauek parte hartuko dutela: Abel Enbeita, Rikardo, Bizkar, Serapio, Juanjo Respaldiza, Aretio, Justo eta Kristina.

Donostiako Printzipalen

Donostiako Printzipal Antzokian, azaroaren 3an, eguerdiko 12tan, hogei durotako sarerarekin, Lazkano, Lopategi, Lizaso (Sebastian), Peñagarikano, Mendizabal eta Amuriza. Herri Batasunak antolatatu du. 'Alaitsu eta kementsu'ren barruan.

kultur astea

Laudion 3tik 9ra

Euskal aste bikaina Laudion prestatu dutena. Astegiro honetanxe aurkituko duzu beste zer-ikusirik eta zer-eginik hor (kantaldia, bertsolariak...) Orain beste batzuk: 4ean, Lamusako eskolan, 7.30tan, 'Euskararen egoera Laudion' gaiaz mintzatuko dira talde politikoak eta Siadeco-ko Iñaki Larrañaga. 5ean, 7.30tan, 'Tasio' filma. 6an, beti leku berean, Makalu mendiko filma. 7an, herriko arkupeetan, herri azoka, euskararen ikasleek paratua. Egun berean (eskolarteko eguna), pailasoak etabar umeentzat, eta 7.30tan Joxe Mari Iturralde 'Euskal literaturaz' hitz egingo du, hau ere Lamusan. 8an, herriko plazan, Altxoraren bila jokua, goizean, eta Lamusako eskolan antzerkia (Bata zu eta beste ni), 7.30tan. 9an azkenik, goiz ibilaldi bat. 8tan abiatuta, eta eguerdiz eta arratsalde herri kirolak (sekulako esibizioak dituzte), sokatira, ahari topeka eta gehiago behar duenak ere martxa izan dezan, fanfarre bat herriko kaleetan.

ikastaroak

Euskal Herriko Geografiari buruzko ikastaroa

Euskal geografi elkargoaren eskutik datorkigu ikastaro hau. Urriaren 26an eman zitzaion hasiera eta azaroan zehar ere badago zenbait ekintza prestaturik. Azaroaren 4ean Euskal Herriko klimari buruzko mintzaldia izango dugu Antton Uriarteren eskutik. urriaren 5ean Jose Migel Edeso Euskal Herriko geomorfologiari buruz mintzatuko da. 6ean geografi fisikoaren didaktika gaiari buruz Guillermo Meaza. 7an kartografia geomorfologikoa Felix Ugartek emanda. 8an euskal kostaldearen itsas kutsaduraz Maria Dolores San Millan.

Biolentziari buruzko ikastaroa Donostian

Azaroaren 4etik 29ra bitartean, biolentziari buruzko ikastaro hauek Donostiako Zuzenbide fakultatean izango dira. Kriminologia institutuak antolatutako ikastaro hauek ikasle eta lizentziatuei zuzenduta daude. Bertan Ertzaintzako ordezkari batzuk parte hartuko omen dute, baita kriminologo, sikiatra, pedagogo, soziologo, antropologo, sendagile eta bestek ere.

EUSKAL HERRIKO KULTUR ETXEA

Le Centre Culturel
du Pays Basque
présente

EUSKAL ANTZERKI ERAKUSKETA

Exposition sur
l'Histoire du Théâtre Basque
réalisée par
"Eusko Jauntaritzak"

BAIONAN MAULEN

asteko filmea

Martin GOIKOETXEA

Bezeroak ez du ordintzen hilez gero

Filmea: Cliente muerto no paga. **Zuzendaria:** Carl Reiner. **Aktoreak:** Carl Reiner, Ava Gardner, Betti Davis, Burt Lancaster, Humphrey Bogart eta 40. hamarkadetako filmeetako beste hainbat aktore famatu.

Farre egin eta ondo pasatzeko moduko komedia baten aurrean jarri gaitu Carl Reiner-ek bere "Cliente muerto no paga" honekin.

Komedia interesgarria gidoi aldetik, egituraketa aldetik, aktore aldetik eta batez ere dekoratuen egileen lanagatik hala nola muntaiagatik.

Ezer baino lehen zera esan behar: pelikula hau artxibo lanean oinarrituta dago eta artxibotik ateratako sekuentziei beste batzuk erantsirik, sekuentzia berrietako pertsonaiek lotzen dituztelarik pelikula zaharretako «izar» haiek, zenbait zine-trukoren bitartez. Bogart, Lancaster edota garai hartako inor ezagutzen ez duen gazte batek komedia «arraro xamar» bat ikusiko luke orohar grazia egingo liokelarik.

Ze pelikuletako pasartee-kin lotzen den ikusita, eta pelikula batetan «monstruo sakratu» horietako bakoitzak zeukan gidoia oraingo honetara egokituz, disfrutatut egiten du zinezaleak.

Haria lotzen dutenak detektibe bat eta bere bezeroa dira. Umorea sortzeko detektibea «oso detektibe» izango da eta esajerazioen bidez farregarri gertatzen dira hainbat eta hainbat pelikula beltzetan ikustera

ohitu garen keinu prefabrikatuak.

Hasieratik lortzen du pelikulak fikzio mundu horretan sar zaitezten, eta gezur askoren gezurra den fikzio horretan farre piskat egitea lortzen duzu hasieratik bukaerara (nahiz eta zenbait detailetan basto xamarra izan).

Txuri beltzean eginda dago, noski —aurreko artxibo filme puskekin lotu ahal izateko— eta subtitulatua da. Betikora garamatza honak: jende gutxiengana ailegatuko den filmea da hau, nahiz eta beste askoren artean pena merezi.

Garbi ikusten da gidoigileak oso ondo ezagutzen zuela 40. hamarkadako zinemagintza eta aukera ederra eduki dutela artxiboak erabiltzeko (ez da alferrik izan zine-etxeak orduko pelikulen omenaldi gisa egindako filmea).

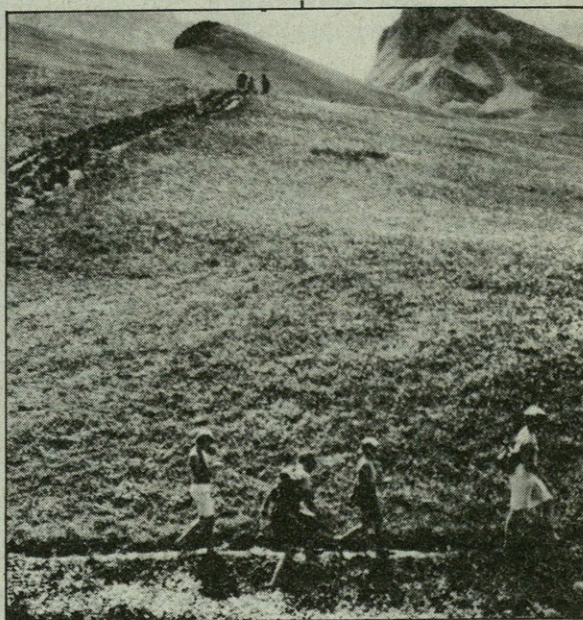
Dekoratuen eta eszenen kateaketa, zati zaharrak eta berriak, Bogart bat detektibe berriarekin dagoela dirudien modura loturik, primeran eginda dago. Gidoiaren "askatasun"az gain horiek dira gehien azpimarratuko nituzkeen aldeak.

Bere osotasunean ikustea gomendatuko nizuke ordea. Eta ondo pasatzen ahalgintzea. Ez da beti gertatzen.

ibilaldiak

Zuberoako VI. ibilaldi jarraikia

Bortukariak elkarrekin azaroaren 3an ospatuko den ibilaldi hau antolatu du. Sei urte dira honez gero ibilaldi hau ospatzen dela, eta hau izango da aurtengo ibilbidea: Muskildi, Oilloboroa, Latxartia, Pagolako lepoa, Altzaga, Behi-pausagia, San Antoni, Ihagorria, Ehütsako lepoa, Elaudi, Bordatxarreko borda, Bellagaria, Barretxia, Muskildi. Parte hartuko dutenek hiru edo launako taldetan joan beharko dute. Goizeko zortziretan emango zaio hasiera eta ibilbide guztia seinalizaturik egonen da. Eguraldi txarra baldin balitz antolatzaileek erabakiko dute beste egun batetarako uztea edota egun berean egitea. Informazio gehiagorik behar baduzue, Mauleko telefono honetara dei eza-zue: 282042.

mendi ibilaldiak

Azaroaren 10erako

Mendikari (Hazparne): Aizkorri Arantzazutik, 7 orduz hola-hola. Larunbatean arratsaldeko 4etan abiatuko dira. Xehetasunak galdegin: 294336.

Pagoeta (Zarautz): Urbasa-Entzia.

Anaitasuna (Azkoitia): Deskarga-Kohosti-Legazpi.

Club Vasco de Camping (Donostia): Ordunte-ko mendiak-Balmaseda. Tf.428479.

Sestao Alpino: Arangoiti (1.355), Leire-tik.

Euskalduna (Andoain): talde honek azarobaren 9tik 17ra arte mendizalearen astea ospatuko du. Tf.592232.

Gallarreta (Gallarta): gazteentzat, bi egunetarako, Kotorrio-ko erreafujiora irteera.

Gasteiz: Markina-Urregarai (697)-Bedartzadi-Aulestia.

Tabira (Durango): Etxalar-Azkua-Elizondo.

Aitzarte (Egia): Legran-Palomares-Berpedo.

Donibane, Anaitasuna, Alegria de Iruña: Zugarramurdi-Atxuria-Etxalar. Tf. 251059 - 254900 - 227115 respektiboki.

Inkesten arauera, puska baterako Felipe Gonzalez badugu

A SMATZEA ez zen zailegia, baina «El País» egunkariaren inkesta batek azpimarratu du: oraintxe hauteskundeak egitekotan Estatu mailan PSOEk irabaziko luke, eta gainera azken hauteskunde orokorretan gailendu zen tarte berdintsuarekin. Azterketa beraren arauera 1982ko portzentaiaren erdia aterako luke Coalición Popular eskuindarrak, nahiz eta egunkariak berak ahal bezain pronto argitu duen botoa erabaki gabe daudenetako asko eskuinera makurtuko lirartekeela. «El País»en inkestan bozemaileen 26 zalantzati agertzen dira. Hori dela eta alderdi gehienak jaisten dira kalkuluetan, PSOE bera barne.

Baina zalantza eta guzti jadanik CDS Suarezena PCEn aintzitetik ageri da: komunistak 5era ere ez dira iristen eta CDSk berrik pasa egiten du. Rocaren Partido Reformistak bururik apenas jasotzen duen bitartean. PNVk berriz, zalantzati eta guzti gora egiten du, 1,5tik 1,7ra, 1984eko portzentaiaren aldean. Hala ere Estatu mailan egina da inkesta eta, horrek bai aplikazio kaxkarra duela Euskal Herri mailan gertatzen direnentzako.

Ministrazioek duten irudiaz ere bazen ikerketa, eta atera diren ondorioen arauera, gobernuak baino irudi askoz hobea du presidenteak, Felipe Gonzalezek, aztertuen 55ek bere lana arrakastatsua izan dela uste duelarik. Alfonso Guerra askoz eztabaidatuagoa ageri da, gehiengoak erizten bait dio asmatu baino gehiago egin duela kale.

Militar espainolek bai dutela martxa eta borrokarako gogoia

E SKANDALOA lehendabizi Almeriako hilketa zela eta kondenaturik (nahiz eta «Deia» egunkariak «akusatuak deitu») dauden hiru guardia zibilak behar baino libreago zebiltzalako, eta espetxe arrunt batera eramatea erabaki zutenean militarren arteko egonezina komentatu zen.

Egun beretsuetan, Felipe printzearen bandera jura zela eta himno nazi bat entzun zen, geroztik kendu omen dutena. Baina hori gutxi izan ez eta testuliburu bat salatu da «Venecer» izenaren pean guardia berriei 18-Julioko filosofia ohoetsua barnertatzeko erabiltzen dena.

Liburua ere aztertzen ari omen dira, Konstituzio espainiarrari egokitzen zaion frogatzeko. Agian militarrek berak egokitzen zaizkion hasi beharko dute galdetzen, baina ez konstituzioari, errealitateari. «Los ejércitos españoles no tienen ningún problema con el SIDA, puesto que no hay homosexuales en los Ejércitos» adierazi du kongreso batean teniente koronel mediku batek.

Lan munduan eritziak emateko modu zaharrak eta modu berriak

M GEFESA lantegian beharrean ari zirenek, haibeste fabrika pikutara daraman dinamika geratu eta erakundeek bezala bankak eskua sartu dezatela nahi dute. Horretarako, jestio eta bilkura askoren ondoren, azkenean beren nagusiak bahitzea edo retenitzea erabaki zuten, eta lortu ere bai. UAREko berdeak etorri eta askatu zituzten arte.

Protestan Bilboko sarrera guztiak moztu zituzten biharamonean Magefesako langileek, barrikadak egin eta sututa eta manifestaldia ere bai Bilboko erdi-erditik. «Euskalduna»koaz geroztik enpresa gutxitan zen ikusia holako istilurik. Orain zuzendari Josu Zubiaur jarriko ote dieten ari dira, lehen «Eusko Trenbide»etako kontseilari ordezkari izana eta ondo polemikoa bera ere.

Betiko metodo horien aldamenean, egunkarietan «Collectivo Onura» izeneko talde batek bestelako propaganda mota bat erabiltzen du. Eusko Jaurlaritzak urte honetarako kontratatuen artean dagoen egonezinenaren aurrean, Gasteizko Gobernuaren eritziaaren publizitatea egiteko «Onura» kolektiboak, «Gai Barri» ezizenez, bi telefono eskaintzen ditu. Horietara deiturik erantzule automatikoan gobernuaren eritzia jakin daiteke. Nortzuk diren eta nork ordaintzen dituen jakitea samurra ez da, baina telefonora jendeak deitzen duela bai.

Estatu mailako beste telebista baten bidean, eskuinetik

T ELEBISTA pribatuaren etorrera usaintzen da jadanik zenbait girotan eta mundu guztia bere lekua hartu nahian ari da. Orain arte bazen zenbait proiekturen berririk: «El País» egunkariak «SER» irratikatearen akzio pakete handi bat hartzean bere kate bat prestatzen ari zela esan zen, eta eta Estatuko irratikatearen sendoen denak duela gutxi eginiko jai batean telebista itxurak nonnahi ageri omen ziren. Beste projektua berriz prentsa mailan Penintsulan den holding handienak dauka, «Z» taldeak, zeinak «SER»en monopolio nahia salatu bait zuen.

Orain gure artean zer esanik emango duen projektua iragartzen zaigu: «El Diario Vasco», «El Correo Español-El Pueblo Vasco» eta «Diario de Navarra» estatuko beste egunkari sail batekin, «Antena 3» eta «Radio 80» irratiekin eta «Espasa y Calpe» argitaletxearekin batu dira beren telebista eraikitzeko.

Batzuen ustez bi kate pribatu baino ez omen da ontzat emanen, baina gehiago egitea ere baliteke, oraindik telebista katolikoaren projektua ez bait da aurkeztu, eta horrentzako ere lekua beharko da. Aipatu hiru egunkariak ezaguturik, ETB euskara hutsez mantentzeko borroka eta indar guztiak ere gutxiegi izango dira.

Boskarrena baino
seigarren urtehurrena distiranteago

Autonomi Estatutoa, etsipengarri, nahitaezko, hutsal...

Segun Manuel de Irujo, el domingo revivió el mismo
afán autonomista de hace 50 años en Estella

MASIVO APOYO AL ESTATUTO EN VITORIA

Vitoria. (DV). — «La masiva y pacífica concentración en Vitoria de los representantes de los partidos políticos y de los organismos del País Vasco nos ha demostrado a todos que, cualesquiera que sean las dificultades que haya que vencer para lograr el Estatuto, las superaremos», declaró a DV el veterano líder nacionalista Manuel Irujo, al término de la «magna asamblea» celebrada el domingo en la capital alavesa en apoyo del Estatuto de Autonomía aprobado por los parlamentarios vascos en Guernica.

A la asamblea acudieron representaciones de 167 ayuntamientos vascos, los tres diputados generales, gran número de diputados forales, junteros y otros cargos electos de los partidos políticos que apoyan el Estatuto, llenando en número aproximado a los dos mil la tribuna principal del estadio de Mendizorrosa. En total, el recinto albergó a unas quince mil personas llegadas de todo Euzkadi portadoras de numerosas pancartas de apoyo a la autonomía y a otras reivindicaciones vascas.

Los actos se iniciaron con un vistoso desfile de los organismos presentes, acompañado de maceros, miqueletes y milifones. Abrió el cortejo el Ayuntamiento de Guernica, seguido por el resto de los concejos vascos (por orden alfabético), diputados forales, junteros y miembros del CGV. Al final de la comitiva, marchaba un grupo de concejales y parlamentarios forales navarros, encabezados por Manuel de Irujo y Carlos Garaikoetxea.

Irujo: «El mismo afán
autonomista de Estella»

Manuel Irujo, en el momento de firmar el texto de adhesión

Autonomi Estatutoaren bost urteak betetzean ez bezalako solemnitetez ospatu da seigarren urtehurrena. Lehendakaritza lanean bere buruan gero eta ziurtasun handiagoa duela agertzen duen Ardanza bildu zen Ajuria Eneako jauregian Garaikoetxeagandik hasi eta Suarezenganainoko pertsonalitate zerrenda luzearekin. 1984ean urtehurrena ia «tramitez» gogoratu nahi izan bazen, aurten dotorezia guztiaren erdian «kontsentsoaren» izpirituan berpizteko gogoak ageri ziren.

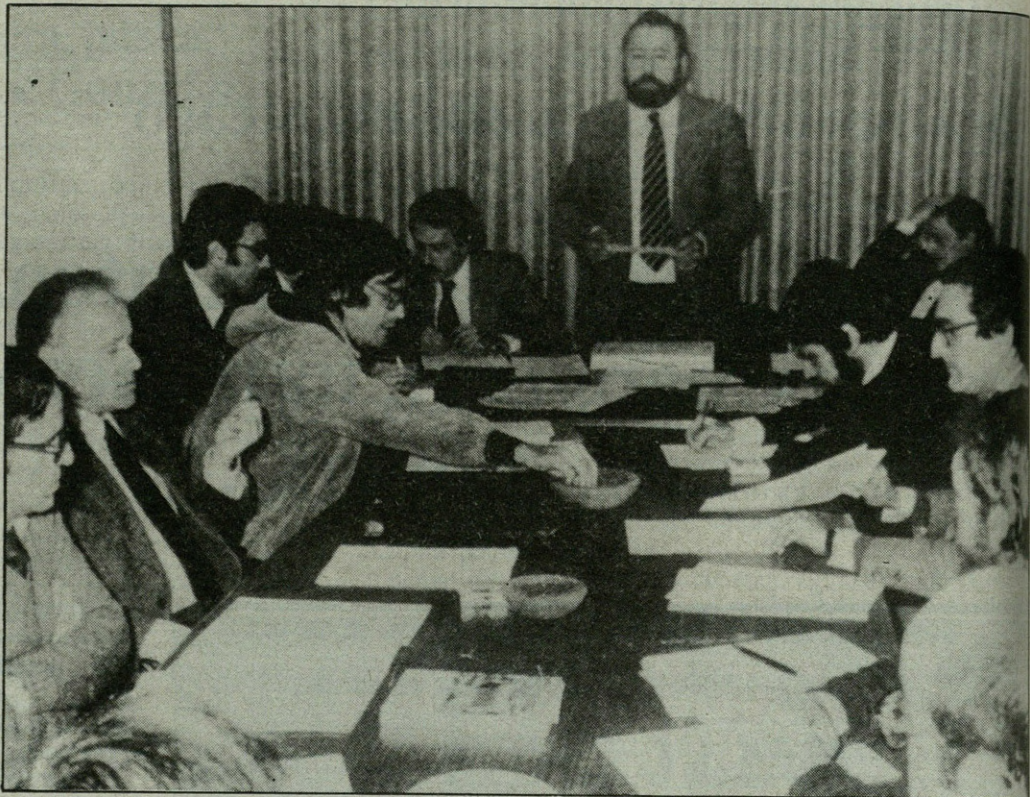
Estatutoaren negoziaketan protagonista bat (protagonista ez bazen) suertatu zen Xabier Arzalluzek garai eta giro haien konstantzia utzi nahi izan du, eta beste abertzaleekin PNVko militanteek ere jasan zuten errepresioaz aipamen eginaz ere Adolfo Suarezren figurari egin nahi izan dio ohore, negoziaketetan erakutsi zuen talentu eta zuhertasunagatik.

Eta tratua zein baldintza gogorretan egin zen ere oroiterazi nahi du azkoi-tiarrak: UCDko Gabriel Cisneros ETA-pmekoek zaurituta hiltorian zegoela, Zaragozako Corona de Aragon hotelaren sutea, Francoren alarguna ia kixkali zelarik, militarren urduritasuna, Txikiardi atentatu ikaragarri bat prestatzen ari zela Madrilén...

Eta Tarradellasek Estatutoa saboteatu nahi zuela, bere atzetik Kataluniakoa, berak nahi ez zuena, zetorrela zekielako. «Suarezek oinak gelditu zizkion arte», dio Arzalluzek. Eta Suarezek bere politiko kategoria handiarekin egin zuen esfortzua ere aitortu nahi dio, negoziaketa bere azken gauean etena geratu zela kontatzean: «Bakarrik utzi zuten Suarez».

Eta Euskal Herrira etortzean bere bidaia boikotatu zuen PNVk Suarezren erabakia ia maitasunez miresten du. Arzalluzek horretarako Gil Robles zahararren hitzak errepikatuko ditu: «Tengo la plena seguridad de que el señor Suárez ha asumido la responsabilidad de dotar al País Vasco de un Estatuto potencialmente separatista...»

*Vidarteren ustez,
Estatutua egin zenean
ez zen pentsatzen bere tetxoak
hainbeste makurtuko
zirenik.*

Frustrazioa bai baina etorkizun oparoa

1979ko izpiritua nahi du berpiztu Arzalluzek, PNVk bezala, justu seigarren urtehurrenari Estatutoaren balantze kutsua eman zaionean. Eta orduko izpiritua erreibindikazioak kontsentsora bihurtu nahia ere esan nahi du.

Baina gaur aipatzen den kontsentsoa ez da 1979koa: alderdi politiko guztiak mahai baten inguruan negoziatzen eta abar. Orain politikari guztiak aitortu dute Estatutoaren ondorengo hauteskondeek PNVri aparteko mailako protagonismoa eman ziotela: Madrilek PNVrekin negoziatu behar zuen handik aurrera. Eta PNVk, Moncloan PSOE dagoenez gero, berarekin sendotu nahi du joan den udaberriko tratua.

Balantzeak egiteko orduan, orohar 1979an bezala bildurik agertzen dira 85ean ere indar politikoak: Estatutoaren aldeko apostua egiten dutenak eta horrek marko egoki bat inposibilitatzen duela eritzirik KASen alternatiba erdiestearen atzetik segitzen dutenak. Estatutua negoziatu zuten protagonistak mintzatu dira, eta gehienak zetozen bat frustrazio maila bat aitortzerakoan, hala ere egin den bidea eta

aurretik geratzen dena oso aberatsak direla eritziz.

Estatutoaren aldeko apostua egin zutenen artean etsipena nabarmenen adierazten duena **Juan Mari Vidarte** da, PNV ingurukoa eta orduan senatore zena, praktikan gauzak orduan hasitako bidetik erabat apartatu direla uste du eta.

Maio Onaindia: «Estatutoaren frakaso ezinezkoa da»

Gainerako ponenteek ere beren balorazioak eskaini dituzte. PNVk agindurik horretan aritu zen **Emilio Geba** raren ustez Estatutoari oraindik ez zaio zuku guztia atera, eta geldialdi handi bat izan dela aitortuz ere agente mugatu bezain erreal bat eskuratu dela ezin da ukatu. Gebara ponente izateaz gain testua Madrilen negoziatzen aritu zirenetako bat ere izan zen eta orduan hartutako konpromezuak ematen die eskubidea beren interpretazioa ere defenditzeko.

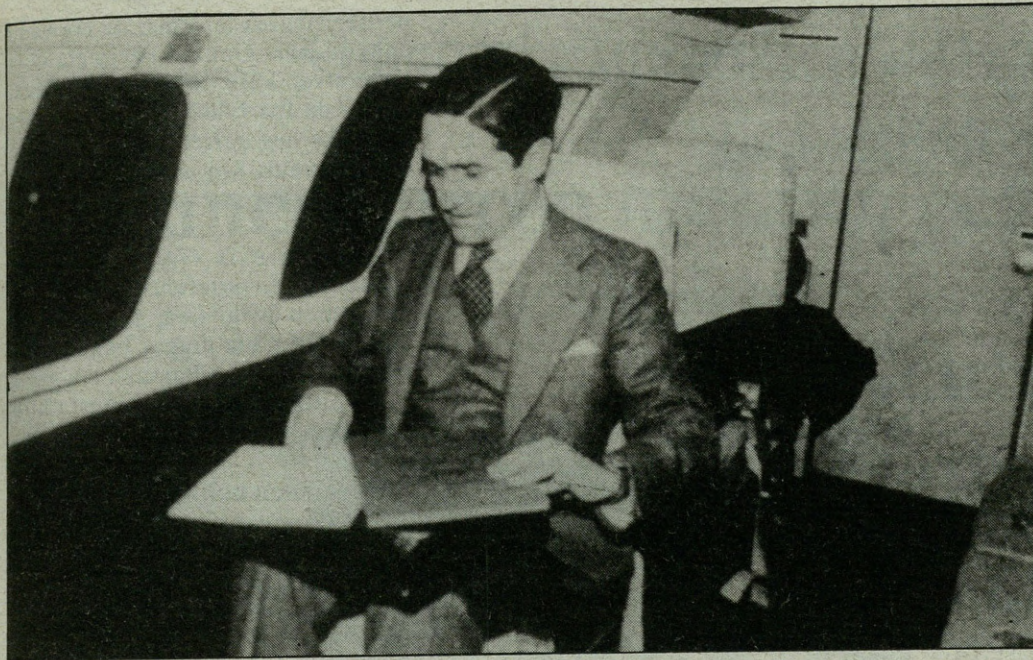
Maturana sozialistak, aldiz, bere gainetik kendu nahi izan du ezarri zaien «gaizto papera», adieraziz eskua asko zabaldu zutela sortzen ikusten zen estatu ereduaren aurrean. Nafarroan gertatu zenak ere ez du beretzako zalantzarik: PNVk han erresultatu

on batzuk lortu balitu Nafarroa Estatutoan sartzeko bideak segiko zuen, baina nafartarrek erakutsi zuten beren artean abertzaleek oinarri gutxi zutela.

Mario Onaindiarentzako, Estatuto honek betetzea espero zen guztia kunkplitu ez badu Madrilen oztopoengatik haina izan da modernitate zentzua baino gehiago historizismoan erori dela hemen. Bestalde, Onaindiaren ustez Estatutoak askoz potentzial gehiago dauka berekin hemen erabiltzeko gauza garena baino. Eta Estatutoaren sendotasunaz: «Inork ez dezala espero Estatutoaren frakasorik, ezinezkoa delako.(...) Iibilitako bidea atzeraezinezkoa da, nahiz eta eredu probintzialista ezarri den».

Vidarte: «Kontzientzia nazionalista maila altuagoan zegoen»

Askoz ikuspegi pesimistagoa eskaintzen du gaur egun politikatik aparte bizi den **Juan Mari Vidartek**. «Orduko autogobernu kotak, batez ere projektuaurrean, askoz ere handiagoak ziren», horren zergaitia ere argituz: «Kontzientzia nazionalista orain baino askoz ere maila altuagoan zegoen orduan. Esate baterako polizia

Echeverria UCDkoak eraman zuen projektuaurrea Madrila, hegazkinez egindako bidai famatu hartan.

autonomoaren kasua: inori ez zitzaion bururatuko Estatu mailako erakundeak izango zirenik Ertzaintzaren gaitetik egongo zirenak. Eta beste hainbeste esan daiteke justiziaren administrazio mailan».

Vidarterentzako Estatutoa degradatu egin da, bere asmoetan, juridiko nahiz politiko aldetik. Horrela lurralde historikoen eskubideekin gertatu dena hankasartze handi bat iruditzen zaio: «Eskubide historikoez ari ginenean Herri honen eskubideez ari ginen, ez banaka harturik lurralde historikoez. (...) Araba eta Nafarroaren erreloak gainditzeko egiten ziren aipamen haiek, ez zen instituzionalitze ere du bat».

Pragmatismoa aipatzen da askotan Estatutoa ahal den bezala onartu eta erabiltzeko arrazoi gisa, baina horretan ez dago ados Vidarte. «Pragmatismoari kaso egin bagenio amore emanen genuen, hango presioen aurrean: batetik ETA jeneralak garbitzen, gu negoziatzen ari ginen bitartean, eta agente faktikoen itzalpean etengabe». Estatuto hura ongi joan balitz azkenean HBk ere onartu egin beharko zuen, Vidarterentzat. «Hortik HB eta ETaren saioak Estatutoa hondatzeko; horretan agente zentralarekin anaitasunean ibili dira».

Egoera horretara iristeko, pragmatismoarekin batera, beste arrazoin bat ere ikusten du Juan Mari Vidartek: «Historiak erakutsi du orduan oso aldaketa inportantea ez zirudien hu-

ra('sin perjuicio del artículo X de la Constitución o futura ley de bases' hura) funtsezkoa gertatuko zela».

Aldekoa: «Estatutoak Euskadi mailako alderdiei hondamendia ekarri die»

Herri Batasuna inguruetan bestelako balorazioak egin dira sei urte hauen buruan, batez ere Iñaki Aldekoaren ahotik. Estatutoak Hego Euskadiren zatiketa instituzionalitze prozesoa urrats inportante bat suposatzeaz gain, Mahai Nazionalako kide honentzako orain ikusten da Estatutoaren benetako neurria.

Estatutoak Gasteizko gobernuari ematen dizkion ahalmenen kritika ARGIA n hehetu zuen, orain hilabete bat argitaratutako elkarrizketa hartan, eta bestalde Aldekoarentzako PNVk azken hilabeteotan eman dituen urratsak bere barne ahuldadearen ondorio dira. Horrela ulertzen ditu ETaren likidaziorako bezala PSOE-rekin tratu batera iristeko hartutako bideak. Nahiz eta batzuetan «gobernuak eta bere oinarri den alderdiak desmarke ttiki batzuk egin behar dituzten birmoldaketa prozesu gogorrenatik PSOErekin batean joateko Euskadiri ezartzen ari zaion industri aldaketa latz honetan».

Estatutoak, bestalde, beste ondorio bitxi bat ere ekarri du Iñaki Aldekoarentzako: «Euskadi mailako alderdien hondamendia ekarri du Estatutoak.

Euskadiko Ezkerra erabateko ahuldade politiko batean dago eta PNV bere historiako krisirik larrienean sartu da. Traszendentalistak izan eta zigor biblikoetan sinetsiko bagenu, esan beharko genuke PNVri hola ordainten zaiola Euskal Herriaren batasuna saltzearen bekaturia».

Herrien Europa eta eskubide historikoak

Eusko Alderdi Jeltzalearen krisia konpondu gabe dago, azken asteotako gertakizunek erakutsi duten legez, baina esanak esan PNVk Estatutoaren apostuarekin segitzen du, Estatutoaren aplikazioa kritikatu letrauzitan jartzen ez duela idaztean Arzalluzek argi eta garbi jarri zuen bezala. PSOE eta Eek Estatutoa ikutu ere ez dela egin behar behin eta berriro esana dute berriz.

Baina PNVk dauka giltza, haibatetan errepikatu denez, eta Herri Batasunako abokatu ezagun batek sujeritzen zizkigun hemendik aurrera jelkideen esplikazioak ze bidetatik joanen diren: batetik Europaren ideia, herri minorizatuen eskubideak garantiza ditzakeen Europa, eta bestetik euskaldunon eskubide historikoak. PNVko gizonek azkenaldi honetan prestatutako kongreso eta artikuluek eritzi hori zertifikatzen dute.

Iñaki ZUBIONDO

Frantsesek mobilizazioak
mututu nahi

Errefuxiatuak Iparraldean herriz herri babes bila

Azken bi urteotan errefuxiatuek Iparraldean bizi duten setiaketa angustiak bi osagarri nagusi ditu, GALen hilketak eta administrazio frantsesaren gogorkeria. Eraso udazkenean gogortzen ari zela eta kontraofentsibari ekin diote, herriz herri populazioa mobilizatuz arnasaldi bat bederen lortuko ote zuten. Jendarmeen hesien artetik neurri batean behintzat erdietsi dute.

«Miterranden gobernua Madrilgoari bere eskakizunetan ze neurritaraino amore emateko prest dagoen erakusten duten gero eta adibide odoltsuagoak ari gintuan ikusten eta zerbait egin beharra zegoan, ezta? Istilurik ez sortzea izan duk beti gure erabakia, eta mobilizatzea oso gutxitan jo izan diagu, nahiz eta jakin zenbait jenderekin horrek harremanak zailtzen dizkigula. Polizia frantsesak ez dezala gutaz kexatzeko motiborik izan».

Horrela mintzo zitzaigun errefuxiatu bat duela astebete. Ez zen erabaki erreza, baina hartu behar izan dute, komunikabideetatik inguratzen dituen isiltasun hesia hautsi beharra zeukaten.

Lehendabiziko egunetik, ibilaldia modu ez-legal batean galerazita, jendarmeak gainean izan dituzte, bidean desafioka, herriz herri beren egoera esplikatzeo errefuxiatuek antolatutako ibilaldiak ahalik eta oihartzunik guttien izan zezan eta istiluak probokatzeko. ARGIA hau isteko orduan, hala ere, Garazitik paseak ziren ibiltariak eta poliziak ez zuen detentziorik egiteko motiburik lortu.

Aspaldiko estrategia: arraina harrapatzeko ura hustu

Oraintxe bi urte hasi zen Ipar Euskadira aldegindako iheslarien amets txarra, Joxi Zabala eta Joxean Lasa bahitu zituztenean. Hurrengo negu eta udaberria kalbario gogor bihurtuko ziren errefuxiatuentzako, eta has tapenean GALen aurrean jokaera permisibo bat agertzen zuen Parisko gobernua belijerantzian sartu zen udaran: bost errefuxiatuk zintzilik zeukaten estradizioa ez emateko prest zegoen, ETAk Madrilekin epe laburrean negoziatzearen truke.

Baina estradizioak errefuxiatuen arazo osoaren mutur odoltsua baino ez ziren: hogeitamar espulsiio, Iparraldean zein muga ondoko departamentuetan bizi ezin ziren iheslari piloa... eta batez ere asilo legeetan emandako aldaketa koalitatiboa. Guzti hori Estatu Espainolak agintzen duen reintertzioaren kontrapizurekin.

Baina errefuxiatuei administrazio frantsesak ezarri dizkien neurriak behin eta birritan aipatu ditugu ARGIAN, eta alde guztietatik bizi duten

pertsegizioaren informazioa ere badu nahi duenak. Gauzak behin eta mila aldiz errepikatu diren arren, ordea, arazoa da Iparraldera babes bila ihes egindako hegotarren inguruan hutsa egitea erreusitzen ari zela Madrilen burutu eta Parisen sinatutako estrategia.

Denborarekin GALen erasoak, errefuxiatuen indefentsioa, paperak dituztenen espulsiioa, gauza arrunt bihurtu dira, eta mugaz hegoaldetik planteiatu daiteke Baionan lau gizon gazte hiltzea, jakinda protesta huts batzuetan geratuko direla ondorioak.

Jendarmeen helburua: populazioarekiko harremanak zailtzea

Baldintza inportante bat da errefuxiatuentzako Iparraldeko populazioaren babes zailtzea. Joan den uda hasieran esplikatzen ziguten bigarren erasoaren mamia (GAL, espulsiioak, paperik ez berritzea, damutzearen promozioa, estradizioen mehatxua... dena ETA «a la baja» negoziatzera behartzeko) eta bere epeak betetzen ari da. Tantaka baina eten gabe.

Hala erakusten du Maria Dolores Gonzalez Katarain «Yoyes»en etorrerak, espulsiatu nahi diren errefuxiatuen zerrendak, Azkarragaren operazioaren lehen zatia burutu baino lehen (oktaboen irtetea) hedatu nahi den reintertzio operazioak, eta abar.

Inguraturik, mobilizazioari ekin diote errefuxiatuek, beren masakrea Iparraldeko populazioak betirako ametitu ezin duen esperantzan. Eta polizia frantsesaren jokabidea ere burutsua izan da: galerazi eta oztopoak jarri baina neurri batean ametituz. Debelatu arren intrantsijenteak direnik ezin izan dezala inork, baina inportanteena, herriz herri jendaurrea errefuxiatuek beren arazoa agertzea, hori mugatu dute.

Nolako umiliazioa martxan zihoztenentzako, zentzurik ez zuten hesiak aurkitu eta lokatz eta sastraka artean mendiz nahiz zelaiz ibili beharra! Hor daude mobilizazioak, hala ere, herri txikietako pasabidea zaildu arren herri handietan lortu direnak. Denen beharra izango dute benetako negoziaketa politiko baten zain dauden euskal errefuxiatuek.

Ginebrako tirabiraren aurrean

Amerikarren makina geldiarazi liteke?

Gromiko eta Shultz, pasa den urtarrilean Ginebrako mahaian.

Azaroaren 4 eta 5 honetan George Shultz iparramerikar Estatu sekretarioa eta Mijail Gorbaxov sobietar buruzagia Moskun bilduko dira, Ginebrako hilaren 19 eta 20ko negoziaketak prestatzekotan.

Lau puntu aspaldian ez bezalako espektazioa sorterazi duten negoziaketa horietan: arma kontrola, «eskualdeko» gataztak, EEBB-SESB harremanak eta giza eskubideak.

Dudarik gabe, lehenbiziko puntua da negoziaketa horietako puntu gakoa, konfliktiboen, arriskugarriena. Hala ere, amerikarrek, horri bezainbesteko garrantzia bigarrengoari eta laugarrengoari emango diotela, deklaratu dute.

Reagan-ek horretarako bidea ireki zuen urriaren 24ean, ONU-ren aurrean egin zuen hitzaldiarekin; bertan sobietarren «zabaltu nahia» salatu zuen, Estatu horretako giza eskubi-

deen bortxaketa, eta beren tropak Afganistan-etik irteten zitezen eskatu zuen. EEBB-tako administrazioaren bozeramaile batek adierazi zuenez, «sobietarrak defentsiban jarri behar di-

tugu». Armetaz mintzatu nahi lukete batipat sobietarrek. «Gutxienez —esan zuen Reagan-ek— garrantzi berdina emanen diogu Angola, Afganistan, Kanputxea, Nikaragua eta Etiopiako gatazken soluzionatzeari».

Armagintzari buruz, «izarretako gerra» ipiniko dute sobietarrek aurren-aurren. Baina amerikarrek ez dira horretaz malgutzen errazak. Joan den urtarrilean Weinberger EEBB-tako defentsa sekretarioak esaten zuen: «Defentsa estratejikoari uko egin diezaiokegun posibilitatea ezeztatzen dut, bai 'bilatze fasean' eta bai 'bilakatze fasean' ere, baldin eta egingarria bada». Amerikarrek, gehien ustetan, segitu egingo dute. Nahiz eta —munduan inizatibak sortu duen oposizioaren adibide esannahikorra— 1984ko abenduaren 12ko Nazio Batuen Asanblada orokorrak «espazioa bakarrik bake helburuekin eta humanidadearen ongirako erabiliko» dela erabaki. 150 aldeko boto izan zuen proposamenak. Kontrakorik, bat: Estatu Batuen.

Zer da «izarretako gerra»?

Horretaz aurtengo maiatzeko 1.060garren ARGIAN zerbait luzeago aritu ginen. Bizpahiru gauza besterik ez handik, gogorapen gisa. Lehenik, amerikarren beren definizioa: «Ikusi behar dugu —esaten zuen Reagan-ek— arma ez-nuklear bat asmatzerik ba ote dugun, jendea akabatuko ez lukeena baina misilak bere jomugak iritsi gabe deuseztuko lituzkeena».

«Izarretako armak» (hola deitzea-gatik) bi fasetan erabiliko lirateke. Aurreneko fase bat —maiatzeko aletik kopiatzen dugu—, etsaiak misilak bota eta laupabost minututan geldierazteari dagokio. Ehun satellite proiektatzen dira, bakoitzak ehun eta berro-

gei-ta-hamar eragozgailurekin, gehi lau satellite «geosinkron» eta altura gutxiko beste hamar satellite; egitura hau 90. etako hasieran martxan jarri liteke. Bigarren fasean berriz, lehen-bizikoan jo gabeko misilen aurkakoa, misil hauek berriz atmosferan sartzen direlarik suntsituko lirakeke. «*Bi fase horiek* —Brzezinski Carter-en aholkulari ohia mintzo zen— *90eko efektibitatea izango lukete*».

Ez gara deskribapenetan luzatzen. Seinalatzekoa da, bai, EEBBetako gobernariek «izarretako gerra» «*defentsa hutsezko sistema*»tzat jotzen dutela, deklarapenetan berriz ere.

Sobietarrentzat gerra tipo hau tiro guztien helmuga gertatu da. Amerikarrek, bestetaz hitz egitea nahiago lukete; lehen esan dugunaz (Afganistan...) eta, arma kontrolaren barnean, «bitarteko arma nuklear»retaz edota «arma estratejiko»etaz... Baina errusiarren eskeman espazioak betetzen du gehiena. Gromiko-k, udaberriaz, sobietar telebistan esan zuena gogoratu besterik ez dago: «*Ez du zentzurik espazioarena alde batera utzita beste akordioetan saiatzea. Ezin da espazioaren abstrakzioa eginik horretaz (arma nuklearretaz) eztabaidatu*».

Tirabira baten nondik-norakoak

Asuntoa zera da: batek ekiten badio, besteak ere ekin egingo dio. Logika horrek espaziora iritsi beharko al du?

Reagan-ek noizbait esana du —noski, «gerra defentsiboa» (?) baldin bada, zergatik ez?— berak prest duedela misilak bidean harrapatzeko teknologia sobietarrekin konpartitzeko. Baina sobietarrak, zelan fidatu daitezke? Ezaguna bait da EEBBetan presidente hautatu berria ez dela bere aurreko presidenteez emandako hitzeekin lotuta sentitzen. Beraz Mosku ez da geldirik egongo. Nondik jo dezake Moskuk?

Seguru dirudiena zera da, hasteko misilak biderkatuko dituela. Esan nahi da: amerikarren espazio-sarea misilez josiko dute, berek aitorturiko %10eko «zuloa» handiago gertatu dadin, edo behintzat Estatu Batuak errausteko mehatxu bat izaten segitu dezaten.

Hori horrela izango dela, amerikarrek ongi dakite. Izan ere, orain dela urte batzuk kasik abandonatu ziren armak (arma antiaereoak, batipat, horietarik asko hain zuzen ere misilen

aurkakoa) berrartzen ari dira. Beraz espazioaren muntaia ez luke galera-ziko gainontzeko arma defentsibo zein ofentsiboak gehiagotu zitezen.

Bi estrategien definizioa

Alde batetik, sobietarren blokean, aitortutako erabaki bat ikusten dugu: berak ez dira izango arma nuklearra lehenbizi erabiliko dutenak. Arma-gintzaren urrats lanjerosoetan berak ez dira ia inoiz lehenbizikoak izan. Jarrerara defentsiboa dute. Hango militarrek, «oldartzaileari erantzun edo kolpe suntsitzaile bat» emateaz hitz egiten dute.

Lehengo astean Sofia-n bildu ziren Varsovia Paktukoek egin zituzten hiru proposamenak ikusi: ez arma gehiagorik espazioan, ezta satellite kontrakorik ere; arma nuklearren produk-

zioa geldierazi; eta EEBB eta Sobietar Batasuneko arma potentziala bere horretan utzi. Mendebaldeko Estatuak jarrera aldaketa bat eskatzen zaie. *Koesistentzia pazifikoa*.

Eta amerikarren estrategiaz? «Lehen kolpea»ren filosofiak bizirik darrari. Hango militarrek sobietarrei hainako kolpea emateaz hitz egiten dute, ze haien erantzuna ezinezkoa izango litzatekeen.

Mendebaldeko bloke hau zalantzan dago. Europarrek zinez negoziatu dadin nahi lukete. EEBBek ez dutelarik beti halako borondaterik erakusten, Europako gobernuak, ekialdeko blokearen presioez gain, barneko bakezaleen presioak jasaten dituzte. Intseguridadea azaltzen da. Independentzia eskatzen da. *Achille Lauro*-ren sekuerakutsieen gora-beheraren ondorioz Italiarekin izandako istiluak Es-

ARMA NUKLEARREN LASTERREAN ARI DIREN ESTATUAK

Arma nuklearrak izan eta probatu dutenak

**ESTATU BATUAK SOBIETAR BATASUNA BREITANIA HANDIA
FRANTZIA TXINA INDIA**

Ustez bonba nuklearra orain egin dezaketena	Nondik jasotako materialak	Sei urte barru bonba izan lezaketenak	Nondik jasotako materialak
ARGENTINA	Kanada. Mend. Alemania	AUSTRALIA	EEBB. Br. Handia
KANADA	Aliatuen II munduko gerraren proiektuaren barruan	AUSTRIA	EEBB. Mend. Alemania
MEND. ALEMANIA	EEBB. SESB	BELGIKA	EEBB. Frantzia
ISRAEL	EEBB	BRASIL	Mend. Alemania
ITALIA	EEBB. Br. Handia	DINAMARKA	EEBB
JAPON	EEBB. Br. Handia. Australia	IRAK	Frantzia. Italia
PAKISTAN	EEBB. Txina. Mend. Alemaniako firmak	HEGO KOREA	EEBB. Kanada. Frantzia
HEGOAFRIKA	EEBB. Frantzia	HOLANDA	EEBB. Mend. Alemania
SUEZIA	EEBB	NORVEGIA	EEBB
SUIZA	EEBB. Mend. Alemania	ESPANIA	EEBB. Br. Handia. Frantzia
		TAIWAN	EEBB. Kanada

Hamar urte barru izan lezaketenak

EGIPTO FINLANDIA LIBIA YUGOSLAVIA

tatu Batuak zenbait kasutan nazioarteko legediaz gain salto egiteko prest daudela nabarmendu du.

Europar zenbaitek uste zutenenez, Estatu Batuek «izarretako gerra» zemaitzat erabiliko zuten, sobietarrei «hortik egingo ez badugu holako eta halakotan amoreman beharra daukazu» esango zieten. Baina hori ez da horrela. Amerikarrak aurrera egiteko dezidituta daude. Orduan, galdera zera da: «europarrok, horretan ere inplikatu al gara?»

Beste interesik ere

Tricontinental aldizkariak urte hasierako ale batetan seinalatzen duenez, aspaldiz gero hasiak dira EEBBetan Flash Gordon bezalako tipoen filmak eta abar argitaratzen. Beraietako ekintzaren hari nagusia gerra nuklearra izaten da, baina gerra horrek, adierazten denez, ez du nahi-ta-nahi-ez humanidadearen amaiera erakarriko, beraz, badaiteke irabaztea.

Gerrarako plana aspaldian eginda dago. Eta ez dira ahaztekoak bertan inplikatutako aurkitzen diren industri interesak. Honezkerok milioika dolar jaso bait dute Estatutik EEBBetako industri eta finantzi hainbat korporazio, kosmoaren programa militarrek desaroila ditzaten. Rockwell International nabarmentzen da, *Shuttle* (espazio hegazkinetako pieza-giltzak) produzitzen dituen. Martin Marietta,

Gorbatxov-ek dauzkanak baino aliatu gehiago beharko du bere proposamenak aurrera ateratzeko.

Lockheed, TRW, Helionetics... ere proiektuari oso atxikituta daude.

Ez dago, ez munduan, ez Estatu Batuen barnean ere, espazioko armak kontrolatzeko legerik ez beste bitartekorik. Geroz eta gehiago, espazioa militarizatuta dago: honezkerok, hara jaurtikitzen diren hiru aparato bakoitzetik bi, militarrek dira, NASA, esatez ez bada ekitez, militartze bidean dago.

Ekonomi gerra bestela

Dena lehen aipatu dugun helburuarekin: gerran nagusitu. Eta aldez bada denbora puxka bat honetaz gehientsu dakitenak gauza bera esan eta esan aridirela: gaurregungo medioekin ezinezkoa da proportzio horietako gerra batetan bietako bat nagusitu dadin.

Orduan bestea dator, ez dakit non aditu dudana: «militarrean nagusitzerik ez baldin badugu, ekonomian nagusituko gara». Sobietarrak armagintza ikaragarri horretan ahalegintzen badira, seko lurjota geldituko dira. Eta horretan ez dabilta gaizki. Ge-

hiegizko esfortzua litzateke. Pentsa ezazue, «misil balistiko» bat (1971ko tipokoa) fabrikatzeko erabiltzen den diruarekin egin litekeela: 200 milioi arbol aldatu; milioi bat hektarea lur erregatu; milioi bat tonelada ongari erosi; eta 50 milioi haur elikatu. (Difteriaz, tosferinaz, tuberkulosiz, sarpionez eta poliomelitz 5 milioi haur hiltzen da urtero. Baina gaisotasun horietarako badago txertorik. Zenbat kostatuko luke, munduko haur guztiak horien kontra txertatzeak? 260 milioi dolar. B-1 bonbardero batek baino gutxiago... Zenbaki hauek eta antzeko beste batzuk sarri erabiltzen dira, eta, bueno, errealidade horiek hor daude behintzat ikusi nahi dituenarentzat).

Ekonomi gerra bezala planteiatuz gero, ekialdeko blokekoak gaizkiago daude, bai. Horiek sufrituko dute... Horiek eta mendealdekoek horrenbeste sufritu dezaten galeraziko duten hirugarren mundukoek, beti bezala.

Balantze gisa, ez dakit zer esan. Arma lasterra amerikarrei bakarrik interesatzen zaie. Estatu pobreek, zorrak itota, ez dute horretan aritzerik, eta hain zuzen ere Ekialde Erdiko ta Ertamerikako Estatuak ez beste gehienek aurten militargintzan askoz gutxiago inbertitu dute (Afrikak %8,6 gutxiago, Hegoamerikak %7,5). Estatu sozialistek ere beltzak eta gorriak ikusten dituzte, besteen martxa ez galtzeagatik. Guk ere bai, azken batez...

Baina indarra, indar oldarkorra, eragilea azken finean, Ipar Amerikan dago. Horiek irabazi zuten —bai alde honetako gobernuak poliki onartu ere— azkeneko bataila inportantea, euromisilena, eta beraz bakezaleek galdu (egun hauetan erabakiko dute Holandan bertan ezarri ala ez, baietzak seguru dirudi). Hurrengoa ere bai?

A.Biskarro

Arantza Mendizabal UPV-EHUko errektoresari erantzunez

Orain dela gutxi ikasturte berriaz hitz egiteko asmoarekin gatoz. Arantza Mendizabal errektorea ARGIA aldizkarian 1.074. zenbakian elkarrizketa batetan esandakoaren aurrean zenbait gauza argitu nahiean. Beste zenbait galderen ondoren, euskal adarrak martxan jarraitzeko kontratazio berriak nola joan diren galdetzen zaionean zera digu besteak beste: «Informatikan ez dut uste jokaera egokia denik, bertan dauden arazo sakonak ikusita, itxaron egingo nuke». Benetan farra egiteko gogoa ematen du, baina egoera ez da txantxetan ibiltzeko modukoa eta funtsean ezer berririk esaten ez duen baina azkenean benetako sententzia bihurtzen den esaldi horri neurria hartu behar zaiola deritzogu.

Alde batetik «ez dut uste jokaera egokia denik» dio, eta nahiz eta mila buelta eman ez dugu konprenitzen noren jokaeraz ari den, ze Informatikan euskal adarrak puja bota dezan lanean ari garenon jokaeraz ari bada oraingo honetan ere «ustek erdia ustel» esaera zahar hori egia bihurtuko bait litzateke, eta Fakultatean nolabaiteko boterea dutenen jokaeraz ari bada (Dekanoa, Dekanordea, Depar-

tamendu zuzendariak, eta abar) bere esku egongo bait litzateke hauen jokaera aldaraztea. Baina azter ditzagun bakoitzaren jokaerak. Batetik argi dago euskara Unibertsitatean sartzen nahi dugunon jokaera, lortu nahi dugun helburua bezain argi:

— Urteak daramatzagu Euskara Mintegian gaiak euskaraz lantzen ondoren datozenak euskaraz ikasteko materiale prestaturia izan dezaten. Besteak beste, aurtan ere irakasle batek liburu berri bati argitaratu du Informatikako lehen kurtsoetan erabiltzeko.

— Urteak daramatzagu lehen kurtso osoa euskaraz emateko kontratazio berriak eskatzen, horrela piskanaka gure helburua lortzeko bidean jarri gaitezen urtetik urtera kurtso berri bat euskaldunduz, eta azken kurtsoan Alfabetatze teknikoa aukerako asignatura bezala eskatzen Informatika euskaraz ikasteko aukera izan ez dugunontzat. Honela eta gure eskaerak duten oihartzun eza ikusirik, ihaz urrats haundi bat eman genuen, bi irakaslek hutsaren truke, hemen ere berriro azaltzen zaigu jadanik euskarak berearekin itsatsia dakarren ezin besteko

boluntarismoa. lehen kurtsoan b. asignatura euskaraz ematen hasi b. zire 40 bat laguneko talde batekin, nolabait euskal ikaslegorik ez dagoela esaten dutenen gezurra salatzeke eta noski aurtan gure eskakizuna kontutartan hartua izango zela pentsatuz, baina berriro ere pikutara bidaldu gaituzte eta ez dute kontratazio berririk onartu. Ez da ahortzi behar 40ko talde hori gehitu egingo zela baldintza normalak eskeini izan balira.

— Urteak daramatzagu al den neurrian Fakultate barruko giroa euskalduntzen: Ikasleen Asanbladatan euskara erabiliz; Fakultate Batzarrean euskaraz mintzatuz; paper ofizialetan ere euskaraz zerbitzu gaitzaten ahaleginduz; irakasle edo/eta ikasle onarteko harremanak euskaraz izan ditzaten arduratuz; kaleko eguneroko euskal borrokak Fakultatean bere isladan izan dezan saiaturaz; Euskararen eguna...; eta abar. Honela gure presioaren eraginez, Dekanoak erabaki du ihaz agindutakoa betetzea, hau da, paper ofizialak euskaraz ere zabaltzea eta horretarako bekario bat kontratatzea. Argi dakusagu arazoa ez dela horrela konpontzen, ze Unibertsitateko azken langilea euskalduntzen ez den bitartean horrelako txapuzak erabili beharko bait dituzte nolabait bere aurrepegia garbitzeko eta berak defendatzen duten eredu elebidunaren porrotak ezkutatzeko.

Batetik Fakultatean nolabaiteko boterea dutenen jokaera dugu:

— Urteak daramatzate gure eskaerak planto eginaz, dagoeneko nazkatutik gaituen esaldi batekin «se hará lo que se pueda», jakin badakigunean behatz bat ere ez dutela mugituko eskatutako kontratazio bat lortzearren.

— Urteak daramatzate hortik eredu elebiduna defendatzen dutela sinestaz nahiean jendeari «FACULTAD DE INFORMATICA/INFORMATIKA FAKULTATEA» eta antzekoak erabiliz, euskaraz irakasteko kontratazio berriak lortzearren ezer egiten ez duten bitartean, edo nahiz eta kontratazio berriak erdaraz irakasteko izan irakaslearen elebitasuna eskatzeke uzten duten, honela erreziklaje bat egin ondoren euskaraz irakasteko irakasle bat lortzeko legokeen aukera ezinezkoa bihurtuz. Honela aurtan eskatu diren 13 kontratazio berrietatik batean ere ez da elebitasunik eskatu eta nahiz ta lehen kurtsoarako euskal irakasleak eskatu, ukatuz gai-

Arantza Mendizabal.

nera hartuko diren lauei ez zaie elebitasunik eskatuko.
 Hau bai dela jokaera benetan desegokia euskal adarrak martxan jartzeko. Baina oraindik ez dugu konprenitzen zergatik dioen «ez dut uste jokaera egokia denik», ze Unibertsita euskalduna nahi dugunon jokaera gure ustez ez bait da desegokia eta berak oraindik hala uste badu gustatuko litzaiguke zergatik esango baligu eta jo-

kaera desegokia. guk uste dudana bezala, bere menpean daudenena dela pentsatzen badu, berea ere izango bait litzateke hauek bere menpe daudenez.
 Bestalde zera esaten du «bertan dauden arazo sakonak ikusita». Ez dakigu ze «arazo sakonetaz» ari den, zere Informatika Fakultatean, beste leku gehienetan bezala, arazo sakonak daudenik uka ezina izanik ere, ez bait da bidezkoa horrelako arazoen au-

rrean ITXAROTEN gelditzea. Ze EUSKARARENA bait da horietako arazo bat, eta honi, beste arazo guztiei bezala, erantzun egoki bat eman behar zaio euskaldunekiko errespeto minimo bat eta arazoa larriagotu besterik egiten ez duten alukeriak beste baterako gordez. Zeren horrelako deklarapenak egiteak, oraindik bere ize-nean egunkarietan Unibertsitateko oharrak erdaraz bakarrik argitaratzeak (urriaren 20an EGINen bi iragarki azaldu ziren, biak erdara hutsean eta bat errektorearen izenean), jakinik bera dela egungo Estatutoak defendatu eta onartu dituenetako bat eta Estatuto horietan 247. artikuluan 4. puntuan zera diola: «Unibertsitatearen oharrak eta adierazpenak bi hizkuntzetan egingo dira, interesatuek, bereziki, haietako bat aukeratzeko dutenean izan ezik», eta abarrek ez bait du beste izenik.

Ondorioz, eta zoritxarrez, argi dago gure errektorea ez dagoela ITXAROTEN; euskaldunok euskaraz bizitzeko dugun eskubidearen aurka ari dela lanean esango genuke, baldin eta bere jokaera ez badu behintzat argitzen.

**INFORMATIKA
 FAKULTATEKO
 EUSKARA MINTEGIA**

ASTERO ARGIA ZURE ETXEAN **ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT**

IZEN DEITURAK

HELBIDEA Telefonoa

Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala Zenbakia

SINADURA

Ehiza debekaldi-ezak mendiak eskupetariz bete ditu

TXORIAK HILTZEA KIROLTZAT HARTZEN DENEAN

Interesatuak haserretu egiten dira, ehiztari eta eskupetari ez omen da gauza bera. Azken hauek tiratze gozamen hutsagatik tirokatzen dute; berdin litzaieke txori edo poteari ematea. Ehiztariak aldiz, animaliak ezagutzen eta maitatzen dituzte, ohiturak ikasten, eta pertsona eta animalia arteko mistika erreibindikatzeko dute. Erresultatua berbera da' animaliek bizia galtzen dute, ezeregiatik ez, eta probetxurik atera gabe. Gehienez, bere burua edo gorputza, naturalizatuta, horma batetan jarriko da, ehiztariaren harrokeriaz.

Orain dela bi igande, Etxalarren, uso festa ospatu zen, festa tradizionala eta ospetsua, baina ehiza munduari dagokionez, basatikieraren azken gradua lortzen duena. Prentsan azaldu digute askotan jai honen muina zertan datzan: «gizon bat paleta eskuan zuhaitz adarrera igotzen da eta usoak urrutitik etorritzen ikusten dituenean, paleta airera botatzen du. Usoak, azto-rea hegaka ikusiko bailuten, ikaritzen dira eta bapatean behetik egiten dute sare fin engainagarrietan sartuz eta kateatuz. Hantxe dira ehiztariak, baten batek ihes egiten badu hantxe bertan tiroka akatzeko. Sarean kateaturik geratzen direnei, lepoa hortzez bihurtitu eta kitto. Etxalar eta Sarako gizasemeak hartzen dira egiteko honetan.

Gaur egun oso eskupeta eta eskupe-tari onak dira eta, sekulako sarraskiak egiten dituzte uso gaixoetan».

«Kirol» zinegetikoa omen

Ehiztariak, antza, bere burua kirolaritzat hartzen du, bera eta animalia- ren arteko lehia leiala. Eskuen artean daraman harma justifikatzeko, ani- malia- ren harma naturalak aipatzen

ditu, lurralde basatiak, hazkuntzarako debekaldi-sasoiak, oreinen adarkera eta basurdeen hozkada arriskugarria... Superbizipenaren indarra eta ahula- ren hilketa indartsuaren eskuetan, le- ge naturalak eta onak direla aipatzen dute. Oihanaren legea.

Gizasemeek ordea, ez dituzte superbizipenerako oreinak, galepe- rrak, basurdeak, ahateak, usapalak,

eperrak edo usoak hil behar, ezta jan ahal izateko ere. Gaur egun ehiza bes- te zer baiten adieramena da: gizakien menperatu beharra, natura kontrol- pean jartzeko desira, norgehiagokeria azaltzeko nahia... Kirola izatearena ez da erraz mantentzen.

Zenbat herri hainbat lege

Arazo legalari dagokionez, gauzak ez daude batere argi. Probintzia guz- tiek federazio bana dute, zeinek esku- peta baimenak, ehiza debekaldiak eta espezie bereizketa atontzen dituen. Federazio hauek debekaldi eta erdi debekaldi («media veda») epeak fijat- zen dituzte, eta ehiza mota bakoitzari dagozkion xehetasunak. Esaterako, egun diferenteetan altxatzen da debe- kaldia probintzietan. Ehiza txikia har daiteke Bizkaian urriaren 12tik aurre- ra, Aragoi, Catalunya eta Valencian bezala; Asturias, Cantabria eta Casti- llan urriaren bigarren igandetik au- rrera; eta hirugarrenetik aurrera Te- ruel, Leon, Albacete, Cuenca, eta oro har, Avila, Burgos, Palencia, Soria, Segovia, Zamora eta Salamanca. Lau- garren igandetik aurrera, Galizian

altxatzen da debekua.

Hala ere, batzutan uretako hegaziak harrapatzea onartuta dago, eta bestetan ez, edo erbiak leku zehatzetan galazotzen dira, edo basurdeak hartzea.

Probintziatik probintziara aldatzen dira legeak eta epeak, eta probintzian bertan leku seinalatuak daude ehiza mota bat edo beste hartzeko.

Are gehiago. Huelvan untxeak eskupetaz eta txakurren bidez har daitezke bitartean. Valladolid-en ezin daitezke txakurrak erabili. Legeak ez dira bat komunitate autonomo batean ere ez. Errekasto txiki batek muga suposatzen du askotan. Untxea beste aldera pasatuz gero, ehiztariak ezin dio tirorik bota, animalia beste probintzia batetan aurkitzen delako.

Gizakia ez da txakurraren lagun handiena

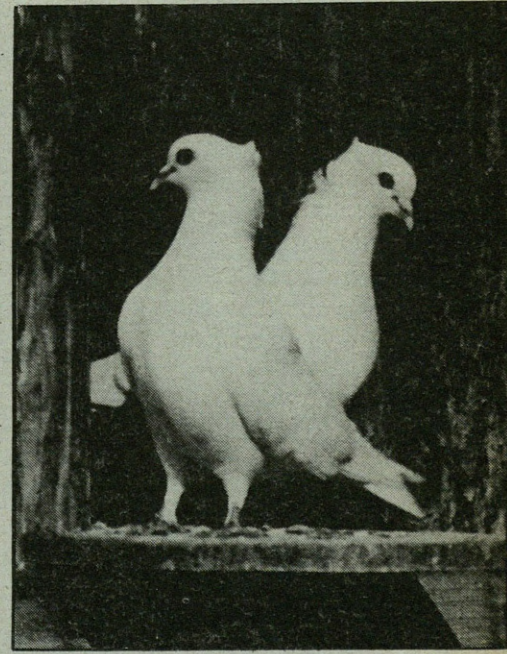
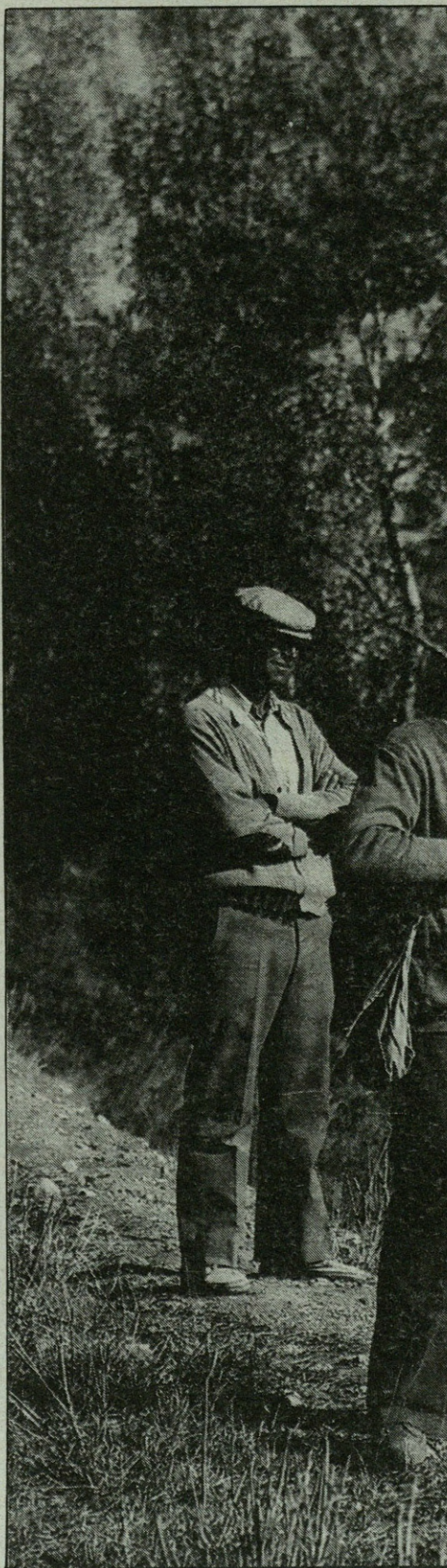
Ehizaren parafernaliaren barruan txakurrak izugarritzko garrantzia du.

Txakurrek modu askotara har dezakete parte ehizan, ehiztariaren behar edo gustuen arabera. Batzutan ehizgaia seinalatu: bestetan seinalatu aparte, hilda jausten denean hartuz; eta azkenik, ehizaren paper protagonista hartuz, galgoekin egiten den erbiaren ehizaren kasuan bezala. Galgo entrenatuak erbiaren arrastoan ipintzen dira, eta nolabait inguratzen ahalegintzen dira. Gizakiek, atzetik, erbia inguratuta dagoenean tirokatzen diote.

«Kirol» mota hau bakarrik Espainian existitzen da. Ez da beste inon egiten. Bestalde, ba ditu barianteak: gizakiak batzutan oinez joaten dira, eta beste batzutan autoz («todo-terreno» motakoak), baina batez ere zaldiz egiten da, horrelakorik egin dezakeen klase sozial zehatz baten jokua bait da.

Ehiza mota honen defendatzaileek praktika zaharra dela esaten dute; testu zaharren arauera. Jesukristo aurretik 4000 edo 5000 urte praktikatzen zen Egipton, eta beranduago grekoek eta erromatarrek ezagutu zuten. Jenofontes, Salomon eta Romako zenturioi asko honetaz mintzatu omen ziren, eta dirudienek, esklabuengandik ikasi zuten teknika.

Gaur egun Espainian «Federacion Española Galguera» existitzen da, ehiza mota hau bultzatzen duten 33 elkarte, gehienak Toledon, eta 46 txapelketa nagusi antolatu dira, haueta-

riko bakoitzean 16 txakur aurkeztu direlarik. Irabazleak, kasu gehienetan (%90a), emeak izaten dira.

Txakur espezializatu hauengandik

aparte, beste arraza batzu erabiltzen ari dira ehizan gizakiaren laguntzaile, batez ere setter, braco, pointer eta griffón drahtthaar. Hazleek adiestratu.

erakutsi eta gero saldu egiten dituzte, gehienetan gazte (ehiztariaren egitera ohitzeko) eta oso garesti.

Igandero milaka pezeta aidera

Hauxe da «kirol» honen beste ezau-garri bat: garestitasuna. Arropa berezia eta eskupeta ez dira ehiztariak egiten dituen ordainketa grabeenak. eskupeta nahiko garestia izanda ere. Txakurrek eta batzutan zaldiek, gas-tua suposatzen dute, eta batez ere ur-tean zehar mantendu beharrak.

Hortik aparte, kartutxoak, balak, zenbait kotoren kuotak, eta batez ere, bidaiak. Euskal Herrian, gure mendietan eta baserrietan zehar ibiltzen diren eskupetari igandekari arriskugarrietatik aparte, ba dago Gaztela aldera joateko tradizioa eta ohitura, eta honek ehiztariei desenbolso handia suposatzen die.

Beste alde batetik, oso garesti ordaintzen dira usorako postuak, eta usoa bera harrapatua izaten denean: uso hila 900 pezetetan saldu egiten da Etxalarren, eta baldin eta bizirik geratu bada sareetan, 3.500 pezeta usoko. Zifra hauekin segituz, aurtien Etxalarreko udaletxeak hiru milioi jaso du postu subasta. Jakina, postu hobere-nak dirua dutenentzat dira, eta bes-teentzat gelditzen diren postu exka-xak.

Monteriak, Francorenak bezalakoxeak

Ehiztariak txoriei baino orenei tirokatzea nahiago badute, irailetik otsailerarte monteriak antolatzen dira. Hauetara joan ahal izateko nahiko izaten da ekipoa eta baimena arruntak edukitzea, eta gero jakina, bertara joateko eskatzen den dirua ordaintzea: %40a erretserba egitean, eta beste %60a monteria hasi baino aurreko hilabetean. Prezioak oso diferenteak dira, baina egun bakoitzeko, minimoz, 30.000 pezeta ordaintzen ohi da, eta monteria batzutarako 375.000 pezeta ordaindu behar da, egun bakoitzeko esan dugunez. Batz bestea prezio arruntena 80.000 pezetakoa izaten da.

Diru guzti hau ordainduta, ehiztariak gauza hauek erosten ditu: postu batetan egoteko eskubidea, harrapatzen dituen animalien trofeoak (adarrak, etab.), laguntzaile guztientzako propinak, eta monteria amaitzean ospatzen den bazkaria. Munizioa eta bi-daia ehiztariaren kargu gelditzen dira.

Ikusten dugunez, ez da edonoren posibilitateetan sartzen den afizioa.

Exkasiaren aurrean, ehiza sintetikoia

Mendi eta basoak eskupetari igandekariz beteta egotearen kontra ez daude bakarrik baserritarrak, ekologistak, mendizaleak edo argazkizaleak, esaterako, baita ohizko ehiztariak ere; eta batez ere guztientzako nahikorik ez omen dagoelako. Edozeinek hartzen du eskupeta aidera tiroak botatzeko, nahiz eta petigorriek bota ere. Exkasia areagotzera datozen beste elementu batzu ere ba daude egon: Nekazaritza aldatzean, lurraldeen arteko tartekak desagertu dira, parzelazio berriekin, eta galeperrek babeslekua galdu dute. Bestalde, gero eta garitza gutxiago eta garagardiak nagusitu egin dira Gaztela aldean. Honela, ohizko lekuetan galeper gutxiago dago, nahiz eta oro har gaur egun kopuru handiagoa dagoen: baina tomate, patata, erremolatxa eta leken artean egiten dira, eta han ez dago ehiza egiterik, debekaturik dagoelako. Hala ere, egun hauetan, baserritar batek baino gehiago salaketa ipintzekotan dago, eskupetariak etxeko baratzeraino sartu egiten direlako.

Azkenik ehizaren exkasirako dagoen beste arrazoiak zera da: Afrikako iparraldean, txoriek Europarako migrazioa hasten duten momentuan, izugarrizko sarraskiak egiten omen dira, batzutan elkarte komertzialek honela antolatuta. Superbizitzen diren kopurua, eta beraz Mediterraneo zeharkatzen dutenena oso exkasia omen da. Horregatik ikusten dira galeper edo uso gutxiago European azken urteotan. Espainian «media veda» antolatzen da lehenengo migrazio hauek ematen direnean (bakarrik galeper-rak, usapalak eta mendiusoak har daitezke). Hala ere, neurri hauek ez dira nahikoak, eta beste bide paralelo batzu antolatu behar izan dira, hala nola, zirkuito hertsia eta aurretik antolatutakoak; edo eta eperrak granjetan hazita, aidera bota eta besterik gabe tirokatzea; dena oso «deportiboa» ikus daitekeenez.

Amaitzeko hau esatea bakarrik: ehiza garestia den arren, gero eta txori gutxiago dagoen arren, askoren eritzia kontrakoa den arren, gero eta eskupe-tari gehiago dago, bota behar diren tiro guztiak botata ere.

Laura MINTEGI

Euskaldunoi
OTANetik erreparaka dauzkagu,
eta espertoek
gertuagotik aztertuko gaituzte.

Horchem, Janke, Clive Rose, Ferracuti, Leauté

Bost esperto ez dira bost esperto (bakarrik)

Duela bi urte t'erdi orduan EAJ-PNVko ejekutibaren buru zen Xabier Arzalluzek proposatuari jarrai-pena emanaz, udaberri honetan, maiatz, Gasteizko Gobernuak publiko egiten zituen Euskal Herriko biolentzia aztertuko duten bost espertoen izenak. Bederatzi hilabetetako epea ematen zitzaien **Sir Clive Rose, Hans Horchem, Jacques Leauté, Franco Ferracutti eta Peter Jankeri** gure arteko talde armatuak eta biolentzi giroa aztertu eta ondorio batzuk defini zitzaten.

Ordurako Lakuako ejekutibotik bortxaren kontrako dekalogo bat argitaratu emana zen, Ertzantzaren buru egiten zuen Diaz de Arcocha teniente koronela ETA militarrek hil eta egun gutxiren buruan, eta aldi berean bost espertoen izenak finkatutakoan jakin erazi zen udazkenean ekingo zitzaiola biolentziaren kontrako kontzientziazte kanpainari.

Eskuratu ahal izan dugun dokumentazioan ikertuz, ondoko orriotan eskaintzen dugun dossier hau prestatu dugu. Irakurlea berehala konturatuko den legez, Eusko Jaurlaritzak ekarri dituen espertoen kurrikulumak dossier honen zati bat baino ez du betetzen. Izan ere, espezialista horiek beren tes-tuinguruan kokatu nahi izan ditugu, beren lanaz baliatzen diren erakundeetan ere pittin bat araka-tuz. Horrela bakarrik da posible neurtzea PNVk eta Gasteizko gobernuak hartu duten erabakiaren pizua.

«Hau aztertzeraz bost esperto dakartzagu» esan eta unibertsitarien arteko kontuak direla pentsa liteke. Baina zerbait gehiago da Clive Rose, Horchem, Leauté, Ferracutti eta Janke honuntza ekart-zea. Halere ARGIAko irakurlearen azkartasunean sinesten dugu, eta ondorioak bere esku uzteari egokiago derizkiogu.

Gatzaga Taldea

*Mugimendu armatuen azterketa
eta pertsegizioa*

Europa mailan planteiatzen da

Kolonietako gerretatik

OTANen

kontraintsurjentzi

estrategiara

Eusko Jaurlaritzak deiturik hemen dabilzan espezialistez xehetasunetan sartu aurretik, berek funtzionatzen duteneko testuingurua azaltzeari ekingo diogu. Esan beharrik ez dago Horchem, Ferracutti, Leaute, Clive Rose eta Janke Europa mailako antiterrorismo alorrean oso ezagunak direla, ez ezagunak bakarrik, lan horretan protagonistak ere badira. Antiterrorismoa, bestalde, kontraintsurjentzi militarren zati bezala ikusten da gero eta gehiago Mendebalde osoan, eta bost espertoek gure artean azalduko dituzten ondorioak orriotan laburbiltzen saiatuko garen neurrietan emanak izanen dira.

Europar gaude, dudarik gabe

Euskal Herrian erakunde armatu batzuek eraman duten, eta gaur egun ia erakunde batera mugatua dagoen, borroka armatua, Estatu Espainoleko indar harremanen eta prolematikaren terminoetan neurtu izan da. Orain aldiz, Estatu Espainola OTAN barruan dagoela eta EEErako sarrera berehala datorenean, Europar «terrorismoari» aspalditik aplikatzen zaion beste testuinguru zabalago bat ere ezartzen zaio.

Mendebalde osoak ezagutu du kontraintsurjentzi estrategien aldaketa, batez ere hainbat Nazio Askapen Mugimenduk arrakasta lortu zuelako. Metropoliak, galera horien poderioz, gerra konbentzionala prestatzen jarraitzearekin batera (armamentuen ugaltze eta hobetzea etabar) beste gerra mota berri horien kontrako estrategia militarrek prestatzeari ekin zioten. Besteren artean, Europar ere kolonietan garaile atera ziren gerra-moten antzekoak sortuz zihoazelako, mugimendu politiko armatuak alegia.

Kolonietako gerren irakaspenak Europar aplikatu

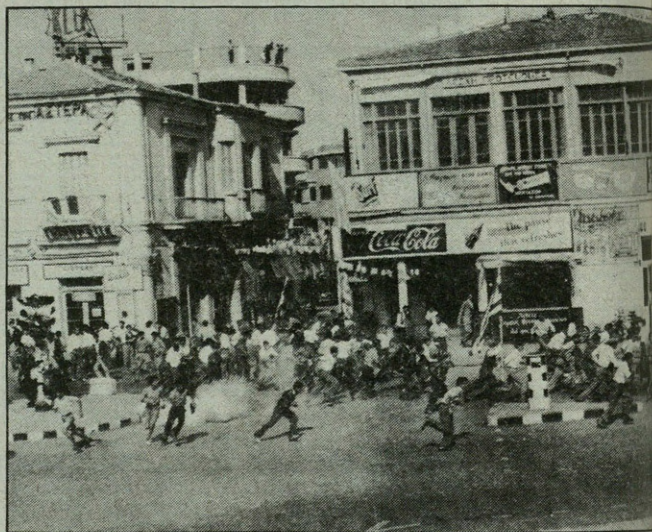
Trinquier eta Beaufre jeneral frantsesek bezala Kitson ingelesak eta beste hainbeste militar europarrek oso gertutik bizi izan zituzten beren ejertzitoekin batean Europar eta Asian jasan zituzten hondamendiak. Kenia, Malasia, Txipre, Viet Nam, Aljeria... Bigarren gerra mundialaren ondoko gerra gehienak ez-konbentzionalak izan dira, eta horien ondorioen ausnarketak makina bat konklusio sortu du, baita Europarako ere. Kitson bat, esate baterako, Koroee britanikoak azken 45 urteotan egin dituzten gerra gehienetan ikasi ondoren, bera da Irlandan IRA eta errepublikanoen kontra prantatu den strategiaren sortzailea.

Estatu indartsuei gerra mugatu baina efektiboak egiten dizkieten gerrillak, horrela, gaur egun beste era batean baloratzen dira. Beaufre frantsesak dio, Estatu Batuek Viet Nam-en jasan

zuten hondamendia ikusirik, estrategia bera aldatu dela. «Gerra klasikoan estrategia 'irabaztea' zen, gaurko gerra mugatuetan estrategia 'eutsi ahal izatea' da», dio, eta aurrerago joanaz gerraren kontzeptu «materialista» batetik «gerra psikologiko» ideiarra aldatzea proposatzen du.

Gerrako bandoen indarra neurtzeko erizpideak aldatu beharraz idatzi du Beaufrek. «Deskolonizazio gerretan ikusi diren garaipen harrigarriak honela esplikatzea behar dira: dirudienez ahulena zena gailendu zaio indartsuenari, baina errealitatean, moralari begiratuz gero, alderantziz zegoen dena. Esan dezakegu argi eta garbi morala dela gerra mugatuaren terrenoa».

Baina denborarekin antiterrorismoaren militarizazioaren muintzian den ideia bat ere indar hartuz doa: metodo horiek aplikatu daitezke Europar iraultza sortzeko. Eta Europar bere defentsa programen barruan hartu behar ditu martxan dauden edo sortu daitezkeen mugimenduak.

Aljerian bezala Txipren eta beste mugimendu antiterroristetan, asko ikasi dute Europako estrategiek.

Alemanek eragin zituzten Europar lege antiterroristak

Mugimendu subertsiboen zapalketa, beraz, gero eta garbia go ikusi da Europar komunitate mailan duen beharkizun bezala, estatu bakoitzak bere protagonismoaren zati bat horri utziaz. Euskaldunontzako Irlandako kasua benetan irakaspenez bete badago, alemanak izan dira marko europarra bultzatu dutenak. Protagonismo horrek Europar ekonomia eta maila guztietan duen lehentasunarekin zerikusirik badu, noski.

Antiterrorismoa Europaren defentsaren arazo sakon gisa ikusita, lehenik poliziaren militarizazioa inposatu da. Horrela, bigarren gerra mundialaren ondoren zerbitzu sekretuak eta polizia berezi baziren (Gestapo beldurgarriaren esperientziak zer baitetarako balio zuen), berriro azkartu zen kolaborazioa 60. hamarkadatik hasita, talde armatuen kontra bezala beste edozeini erasotzeko: autonomoak, antinuklearrak... Hor kokatu behar da populazioaren kontrolak ezagutzen duen sofistikazioa ere: populazioaren ezagutza erabatekoa lortzen da Alemaniaren. Trinquier, Kitson, Beaufre eta abarrek proposatua, «barne segurtatea» eta «kanpo segurtatea» uztartzea, iritsi zenaren seinale.

Europar buruhausterik haundienak Mendebalde Alemaniak jasaten zituen (RAF, autonomoak...) eta hangok saiatu ziren gehiena hasieratik beren estatu barruan «terrorismoaren» kontra lortutako funtzionaketa standarra Europa osora hedatzen. Kredituekin ere laguntzen zuten, artean demokrata liberalak astakeriak iruditzen zitzaizkien Lege Antiterroristak esta-

tu guztietan jarri zitezen. Eta 1976 aldean, Italia, Estatu Espainola, Britainia Handia, Irlandak... onartua zuten, Frantzia mailan oposizioa haundiagoa zelarik.

Estradizio tratu historikoak oztipo antiterrorismoarentzako

Euskal Herrira ekarri diren espertoetako batzuek lan egiten duten ISC (**Institut for the Studies of Conflicts**) delakoak 1975ean definitu zuen beharrezkoa zela delito politikoak krimen arrunt gisa tratatzea, eta definitzen zuen bultzatzea behar zirela Europa mailako koordinazioa eta zerbitzu sekretuak.

Kanpo arazoetako ministrari alemanak, Gensher-engandik Vogel-eraino, maila internazional guztietan saiatu dira bide horretatik, baina bi oztipo nagusirekin egin dute trikitx: zenbait estaturen joera antiimperialista, eta beste zenbaitetan asilo politikoa garantizatzeak dagoen usadioa.

ONU mailan, adibidez, nabarmenki azaldu ziren traba horiek, batik bat Hirugarren Munduko estatuen aldetik, eta bortxaren kondena ez lortzeaz gain bahiketetako rehenei buruzko komenio bat ere ezin erdietsi izan zuten alemanek. Denborarekin Helsinkiko komenioaren barruan azken deklarazioen artean antiterrorismoaren erreferentziak sartu ahal izan ziren.

Baina maila horietan ezinean, European saiatu ziren gehiago alemanak. Parlamentu Europarra, EEE, OTAN, dena aprobetxatu da zeregin horretan. 1977tik aurrera «**gune judizial europarra**» deitu dena gogor bultzatu da, eta fruituak ere berehala hasi ziren ezagutzen. Horrela, Ginebrako komenio berriak basteen duen «gera preso» kategoriatik kanpo uzten dira terroristak.

Gune juridiko horrek gainditu behar izan du gerra ondoren sinaturik zegoen hainbat estradizio tratu, politika arazoak nahasturik zeuden kasuetan inor entregatzerik ametitzen ez zutenak. Delitu batzuei «politikotasuna» aitortzea zen, beraz oztipoa, eta 1977tik aurrerako komenioaren joera izan da delitu politikorik ez ezagutzea. Europako Parlamentuak 1982an sendotu zuen jokabide hori.

ZEN planak gure artean preso politikoak ofizioako abokatuak hartzera behartu nahi dituenean, horretan ere ez du egiten 1979an orduan justizia ministrari zen Vogel-ek proposatu segitu besterik. Dударik gabe Austria, Suiza eta Alemaniak eraman dute antiterrorismo europarrean indar haundia.

EEE lotua dago OTANekin, eta kontrainsturjentzi maila batekin ere bai

Antiterrorismoaren internazionalitzearekin batera, garrantzia aparteko bat eman zaio estatu bakoitzean gizartearen eta Estatuaren sail guztien artean kolaborazioa ehuntzeari. Zerbitzu sekretuek, horrela, estatuak emergentzia zibiletarako sortuak dituzten erakundeekin lan egiteari ekiten diote, eta hori bezala lotzen da herritarren doktrinaketa. Berriketan hil den Heinrich Boll-en obrak dira informazio bideek beren kolaborazioa noraino eraman dutenaren lekuko. Joan den urtean Kontseilu Europarrak terrorismoaren kontrako «Kodigo etiko» bat eskatu zien profesionaleri, gure artean aspalditik ezagutzen dugun gauza.

Prozesu guztiaren buruan, EEE-OTAN (ia erabat koinziditzen dute) ekonomian eta militar mailan bezala antiterrorismoarako ere gune judizial izatera iritsi da, tratu bilateral eta multilateralren bidez. Eta hori deklarazio formal eta handietatik oso urruti iritsi da.

1976ko ekainean EEEko barne arazoetako ministrariak TREVI sortu zuten (**Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence International**), lehendabizi beren polizien koordinaketa eta denborarekin politika mailakoa ere erakarri zituen. 1981etik Estatu Espainola eta Portugal agertzen dira obserbatzaile moduan, eta 1984etik Turkia ere bai. EEEan sartzeko kontrainsturjentzi maila bat eskatzen da, ikusten denez. Eta

OTANek artikulatzen ditu poliziak, armadak, zerbitzu sekretuak eta jakintsuak, guztiak helburu beraren atzetik.

1978tik ez OTAN eta ez EEEen ez daudenekin koordinatzeko «**Vienako taldea**»k funtzionatzen du.

1982an «**Terrorismoaren krimenak zigortzeko Auzitegia**» proposatu zuen Mitterrandek, oraindik erabaki gabe dagoena, eta estradizioekin bultzada bat eman nahi izan zion bere ideia-ri. Baina erabateko koordinazioaren ametsaren bila segitzen den bitartean, tratu bilateral ugari egiten da. Horrela ulertu behar dira 1982an Madrilen bildurik parlamentariak, ETArekin kontrako borrokan, proposatu zuten Pirinioetako zona judiziala. 1984ean estradizioen tratua eman zen, eta aleman eta amerikarrek bultzatu zuten gobernu frantsesa horretara.

Estatu Batuek autonomoki funtziona dezateke terrorismoaren kontra European

OTANek definitu badu kontrainsturjentzia dela bere boskarren frontea, horrek darama berez aliantza militar izateko jaio zen erakundea antiterrorismoan ere parte hartzera. Eta ekonomian bezala indar militarren arazoetan Estatu Batuek Europari bere erizpideak ezartzen badizkiote (eta azken krisi ekonomikotik hori nabarmena da), kontrainsturjentziaren alorrean ere OTANean bere protagonismoa du.

Kale istiluen kontrako sekzio bat badu OTANek, «**ACE Mobile Force**», aliantza barruko edozein estatutan ixkanbilak itzaltzera joan daitekeena, eta aldaketa iraultzailearen bat gertatuz gero eskua sartuko lukeena. Bigarrenik, gerrillen kontrako borroka gidatzen du zerbitzu sekretuen mailan. Hor kokatzen da «**AC-46**» taldea, subertsioari buruzko informazioa estatuen artean trukatzeko (Turkia barne), eta urtean bitan biltzen dena. OTANen komenioan aipatzen da informazio eskubide hori.

USAK duen protagonismoa, berriz, Alemanian garbi geratu da. 60. hamarkadatik aurrera Estatu Batuek beren gain hartzen dute OTANeko edozein estatutan, subertsioa indartsuegia izanez gero, eskua sartzeko eskubidea. Eta komenio sekretuen bidez desarrolatzen da krisi sakon batean USAk agintea nola hartuko lukeen.

Alemanian fiskal nagusi bat bada antiterrorismo guztia bultzatzen duena, eta bere esku dauka Ikerketa Kriminalen Bulegoa. OTAN mailako koordinazioaren erdian dago. Eta hala ere RAFek egin dituen ekintzen ondoren argi eta garbi geratu da militar amerikarrek beren kontura egin dituztela ikerketak, militanteen pertsegizioa eta abar.

OTANen seguritate sistemak hartzen du borroka antigerrilleroa

1975. urtea inportantea izan zen, lehenago ikusi dugun moduan. Eta urte horretan argitaratu zuen ISC (Institute for the Study of Conflict) erakundeak «**New Dimensions of Security in Europe**» informea, zeinetan talde armatuen kontrako kontraintsurjentzi neurriak zehazten bait ziren.

Militar ohiekin, bai terrorismo sailean edo bai segurtasun mailan esperto ziren jakintsuekin, zerbitzu sekretuekin, OTANeko estatuek finantziatutako estrategi ikasketa institutuekin... egiten hasten da lan osatu bat. Euskal Herrira datozen espertoek badute hor beren protagonismoa, Horchem-ek, 1968tik 80ra Alemaniako «Konstituzioaren Babeserako Batzorde»an buru izanak, hor argitaratzen ditu bere lanak; Janke berriz ISCKo ikerketa burua da, zuzendaritzakoa beraz.

Informa hartan OTANen seguritate sisteman kokatzen zuten borroka antigerrilleroa, izakera politiko-militar batekin. Eta kontraintsurjentziaren helburuak aspaldi hartan honela zehaztu ziren: talde armatuen isolamendua, infiltrazioa eta buruzagien eliminazioa. Presoak, beren politikotasuna ukatzen zaien preso bereziak alegia, tratatzeko erizpideak Europa osoan unifikatu beharra ere han planteiatzen zen.

Bestalde, RAFen ekintza armatuek estakuru egokia ipintzen zuten nazioarteko kolaborazioa martxan jartzeko. Schleyer-en bahiketa sonatu hura sinbolo bezala pasako da historiara: Ejertzitoak zuzenki hartu zuen parte komandoaren bila, abioi, helikoptero, untzi eta guzti. Eta USA, Britainia Haundia, Estatu Frantsesa eta Alemaniako gobernuak kolaboratu zuten neurri eta erabakietan.

Gerra ideologikoa eta armadetako talde bereziak

1977tik aurrera abiada azkarragoa hartu du Europa mailako kolaborazio antiterroristak. Konferentzia interdisziplinari asko antolatu dira, eta horien garrantzia haundia dela argitu beharra dago. Ez dira biltzen zenbait irakasle «terrorismoaren» inguruan berriketan aritzera; kulturen, politikan, armadan, polizia eta abar mugitzen diren pertsonalitateak elkartzen dira, eta beren erabakiei kasu egiten zaie ondorengo urteetan.

Kongreso horiek beren eztabaidak argitara eman ohi dituzte, nahiz eta oso liburu salduak izatera iristen ez diren, eta benetan gauza inportanteak aurkitu daitezke horietan. Argitalpenetan berriz gero eta beldur gutxiagoz idazten da gairik garrantzenez ere. Michael Levinek, torturaren beharra defenditu zuen publikoki, Italian erabili zela frogatua gelditu zen ondoren. «Mendebaldeko demokraziek ez dute bide zuzenetik irteteko beldurrik erabakitzen dutenean ordena zaintzeko presoei oina-zeak ezartzea». Antzeko gauzak eta gogoragoak esan izan dira, eta argitaraturik daude. Madrilen egindako kongreso antiterroristetan.

Urte horretatik aurrera USAko batzorde antiterroristen funtzionaketa egokitu egin da, State Department-aren barruan. Eta ekiopok ere berregituratu egin dira: ejertzitoak talde antiterrorista berezi bat sortu du, «**Blue Light**», Europako talde berezi guztien irakasle den **GSG-9** alemanek entrenatuak; «**Special Forces**» direlakoak antolatu dira, gerra ez-konbentzionala, operazio bereziak eta aliatuen defentsa interna egiteko; eta Iranen talde bereziek jasan zuten frakasaren ondotik, «**Intelligence Support Activity**» delakoa antolatu da, operazio sekretoak ongi antolatzeke informazio zuzena eta oso berezia bilatu dezaten.

Lehengor urtean, Ronald Reagan presidentek «138 Act» legea onartzen zuen. Lege horren arauera operazio antiterrorista guztiak militarren esku geratzen dira zentralizatuta. Eta beren kalkuloetan ez dira sartzen bakarrik martxan dauden indar armatuak, sortu litezkeenak ere kontutan hartzen dira.

ISC: kontraintsurjentziaren azpiegitura estrategikoa

ISC aipatu dugu behin eta berriz, gure artean omen dabilzan

espertoak erakunde horren ingurukoak direlako (burua barne), eta Europa mailan sarritan salatu delako erakunde hori dagoe-la ezkerren kontrako operazioen erdian, unibertsitatetik hasi eta lantokietaraino. Esprikazio tiki bat merezi luke.

«**Congress for Cultural Freedom**» (Kultur Askatasunerako Kongresoa) dago ISCKren sustraian. CCF hori CIA amerikarren kultur ekintza izan zen gerra hotzaren garaian eta delegazio pila bat zituen. Britainia Haundian salbu. Azkenean sortuko zen delegazio hori. «**Forum Service**» izenez, eta 1965ean «**Forum World Features**» (Munduko Gertaeren Tribuna) bilakatu zen, albiste zerbitzu lana egiten zuena. Liburuak ere argitaratu zituen, antikomunista sonatuenak gehienak. Robert Moss-ek publikatu zuen «**Chileko esperimentu marxista**» kasu baterako.

FWF horretako buru zen Brian Crozier-ek 1970ean ISCK sortu zuen. Karitatezko erakunde bezala dago inskribatua Londresen, eta bere ekipo zuzendarian gerra kolonialetan antisubertsio lanetan ezagun egindako militarrek badaude, unibertsitate gizon eskuindar famatuen ondoan. Hileroko bat, urtekaria eta «**Conflict Studies**» izeneko liburu saila argitaratzen dituzte. Diru iturriez informazio oso zehatzik ez dago, baina ezaguna da Shell konpainiak eta Ford Fundazioak diru-laguntza handiak eman dituztela. Estatu Batuekin topo berriro ere.

ISCKri sinesgarritasuna poliziekin eta militarrekin dituzten harremanek ematen diote, eta historiak ere bai noski. Europa mailan jakin behar da Ipar Irlandan ulsterizazioari ekin zitzaioela ISCK bilkura haundi batzuk gai horretaz antolatuta eta denbora gutxira. Europako politiko eskuindarrekin ere, eta konterbadore britainiarren bidez, «**National Association For Freedom**» (Askatasunerako Elkarre Nazionala) erakundearen bidez ziurtatzen du.

Britainia Haundiko giro ezkertiarretan oso kontsideratua den «**State Research Bulletin**» hilabetekariak zioenez, ISCK ez da ez gainbalioitu ez mesprexatu behar; baina kontutan hartzekoa da berez eskuin muturrekoa litzatekeen talde bati audientzia handia ematen zaiola gero eta eskuinetarago doan Europa honetan.

Irlandak: militarren eta soziologoaren arteko kolaborazioaren fruituak

Irlandako kasua hain gertutik ezagutu eta aztertu duen Roger Faligot bretoiak ISCKren garrantziaren agerpen bat eskaintzen digu. Erakunde horrek planteiatu duenak, soziologoaren, militarren eta politikoaren arteko harremanak alegia. Ipar Irlandan fruitu oparoak eman ditu eta.

1972an ingelesek «**Motorman**» operazioa antolatu zuten, eta goiz batean Ipar Irlandako hiri nagusietan auzo edo ghetto katolikoak inguratutik agertu ziren. Operazio militar konplexu bat antolatu zuen populazio errepublikanoaren kontrolerako, eta militar eta polizia ingelesen aurrean ze jarrera hartzen zuten ikertzeko, poliziaren informazio zerbitzua iristen ez zeneko lekuetara ailegatzeko sare oso bat sortu zen; inkestak, zerbitzu sozial guztiak kontrolatu eta abar.

Lan guzti hark ondorio anbiziotsuak bilatzen zituen: terrorista eta laguntzaile tipoa deskribatu, errepublikanoen auto-defentsa erakundeak lehortu, egitura errepublikazale zibilak desbideratu, kooperatiba errepublikazaleei kompetentzia sortu, IRA bere auzoak zaintzera jaitsi erazi... Azken finean, Kitson militarrek planteiatutako estrategia, antisubertsio ekintza gogorak, soziologoek politikoekin batera prestatutako beste bide batekin, intentsitate leheneko operazioekin, konbinatu zen. Eta ulsterizazioa erdietsi zen.

Eta gure artera heldu ziren

Horra, beraz, orri gutxi batzuetan eta estu-estu «terrorismo» gaietan esperto direnen testuinguruaren xehetasun batzuk, erakunde eta pertsonen ehun osoaren zati tiki-tiki bat baino argitzen ez dutenak. Eta erakunde eta gizon horiek gure artean ere ari dira lanean. Aspalditik agian.

Hans Joseph Horchem

«Deskubritu, ezagutu.

detenitu edo hil»

1927an jaioetako aleman honek historia eta zuzenbidea ikasi zituen 1946tik 1951era bitartean, bere tesis doktrala 1954ean burutu zuen.

Aachen, Essen eta Duesseldorf-en juez izan zen. 1957.a arte, eta ondoren «Bundesamt fuer Verfassungsschutz» (BfV) edo Konstituzioaren defentsarako zerbitzuan aritu zen; izen eder hori darama Alemaniako zerbitzu sekretuetako batek.

1961etik 1967.a arte «Ezkerreko estremismoak» sailean buru izan zen lan operatiboetarako. 1968an Erromako «NATO-Defense-College» delakoan egon zen eta 1969tik 1980a bitartean Hamburg-eko land edo komunitate autonomoan «Landesamt fuer Verfassungsschutz»eko buru izan zen, hau da, «Konstituzioaren defentsarako» zerbitzuak han duen sailaren buru. Gainera, Washingtoneko Georgetown unibertsitateko ohorezko irakasle da. Bere lanak ISC-k argitaratzen dizkio normalki.

Komeni litzateke behin eta berriz aipatu dugun «Konstituzioaren defentsarako» zerbitzu horretaz pare bat gauza argitzea. Alemaniako hiru zerbitzu sekretuetako bat da, eta batez ere 70. hamarkadatik aurrera, aipatu dugun estrategia osoaren erdian, medio oso aberatsez hornitu da, poliziarekin batera sare estua osatuz. Dena dela 1976etik aurrera ez dute beren daturik argitara eman, nahiz eta kontsideratzen den 3.000 inguru direla bere langile egonkorak. Horiei lander edo komunitate autonomoetan beste 3.000 erantsi behar zaizkie (herrialde bakoitzean 300), 6.000, beraz, guztira. Eta gainera 30.000 salatari ditu, erakunde eta talde guztietan infiltraturik.

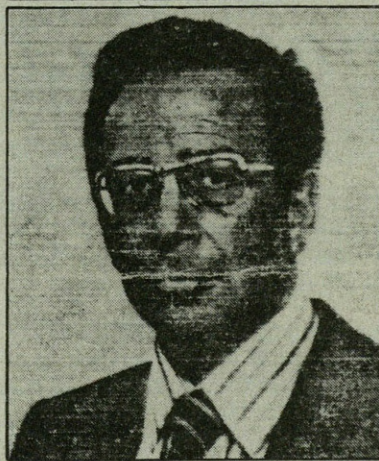
Euskadi Europako Cuba izan liteke

Terrorismoa gai harturik antolatuta diren konferentzia gehienetan hartu du parte. 1979ko uztailan Jerusalemen egin zen bilkura inportantean, Europak antiterrorismo mailan duen espertorik inportanteenetako bat bezala jotzen zen Horchem. Esanguratsua da bere hitzaldia burutzeko erabili zuen modua, geroztik behin eta berriro erabili du-eta esaldi bera. «Talmud-eko (juduen liburu sagaratua) esaldi batekin bukatu nahi dut: Norbait hiltzera badatorkizu, zuti zaite eta hil ezazu zuk lehenago»

Euskal Herriko egoeraz zerbaite baino gehiago ezagutu behar du, 1978an Martin Villak konbidatuta, polizientzako esperto antiterrorista moduan, hiru hilabete pasa zituen Madrilan. Ikasi zituenen emaitzak dira «Die Welt» egunkarian argitaratu zituen artikulua luzeak.

1981eko martxoaren 20an «Die Welt» egunkarian idatzi zutenak azpimarratzea egoki litzateke. «Neurri polizialekin bakarrik ezin da terrorismoa suntsitu. Madrilak bere promesa autonomikoak bete behar ditu. Euskaldunek paper klabe bat daukate Espainiaren geroan». Horra titulua.

Hasi bezain laster dio: «Gerra zibil batek Espainiako iparraldean EEEen arazoak sortuko lituzke, eta OTANen interesak astinduko lituzke». aurrerago lan horretan parte hartu behar dutenen zerrenda egiteko: «PNVk ETAREN terrorismoa suntsitu lezake. Baina posibilitate hori bakarrik izango du Madrilak bere tratua hausten ez duen bitartean, hau da, gobernu zentralak autonomi estatutoarekin eman dituen promesak betetzen dituzte. Gainera, polizia frantsesak kolaboratu beharra dauka ETako asesinoak harrapatzen, orain arte bezala beren ezer ez egitearekin babesa ematea behingoz utzita».

Ez da kalitate onekoa argazki hau, baina denborak emango dio bere balioa: Hans Joseph Horchem duzu.

ETAREN kontrako borroka Euskal gobernuak hartu behar du

1982ko abuztuaren 29an beste artikulua bat eman zuen Horchem-ek argitara: «Eki Alemania eta OLPko ofizialek irakasten diete ETako terroristei. Euskal Herrian ezkerreko radikalismoak garaituko balu, Pirinio ondoko probintziak, lehen hain aurreratutako zirenak, Europako Cuba bihurtuko lirateke».

Beherago dioenez, Lemoiz itxi eratzean eman zion kolperik gogorrena euskal ekonomiari ETAK, baina Almeriako gertakizunak aipatu ondoren zerbaite interesgarriagorik ere adierazten du. «Guardia Civila Euskal Herrian erakunde atzeritar bat da, eta horregatik ez du ahalmenik terrorismoaren «underground»az (lurpekoaz) nahiko informazio biltzeko».

Eta aurrerago, egoerari aplikatu dakizkiokeen bi soluzio posibleak argitzen ditu. «Interbentzio militar bat litzateke bata, baina horrek terroristenganako solidaritatea ekarriko luke. Eta bestea, terrorismoaren kontrako borroka Euskal Gobernuaren esku utzea. Horretarako talde prestatuak baditu; beren arma eta entrenamenduak GSG-9 alemanen (Mogadiscio-ko kolpea eman zutenak) antzekoak dituzte».

Ordurako, urte horretako ekainean, Madrilan parte hartu zuen kazetari, politiko, militar eta jurista famatuekin kongresu batean. Cassinello, Ferracuti eta Jenkins ere han ziren. Eta Euskal Herriko Antonio Beristain kriminologo ospetsua agertu zen.

Iraileko azken astean errepikatua du telebista alemanean, Horchemek Jerusalemgoko bilkuran aurkeztutako estrategia, baina oraingoan publikoki: «Deskubritu, ezagutu, detenitu edo hil».

Sir Clive Rose

Militarizazioaren estrategia espertoen buru

Sir Clive Rose ipini du Gasteizko gobernuak bost espertoen buru, batzordearen lehendakari gisa. Ingeles bat, OTANekin harreman oso zuzen eta maila altukoak dituena, bere erresumako militarren giroetan preziatua eta Irlandako kasua eza gutzen duena.

1971erako oso goian zegoen Sir Clive Rose: Londresko kanpo arazoetarako ministraritzan estatu idazkari izan zen, bi urtez. 1973.etik hasi eta beste hiru urtez Vienako konferentzietara bera joaten zen delegazio ingelesaren buru.

Berriz ere Londresen, 1976-79 urteetan lehendakari-orde izan zen eta bere ardura ziren defentsa eta itsasara indiko edo ultramarreko (lehen kolonia zirenetako) arazoak. 1979tik 1982.a arte «North Atlantic Council» edo Ipar Atlantikoko Biltzarrean bera izan zen ingelesezko ordezkari permanentea. Dena dela, lehenago ere izana zen OTANen britaniarren enbaxadorea. Kargu guzti horiek aski garbi uzten dute antisubertsio munduarekin eta zerbitzu sekretuekin behar dituen kontaktoak.

Gaur egun Defentsa Ikasketen Instituto Britaniarraren lehendakaria da. «Royal United Services Institute for Defense Studies» hori da defentsa mailan munduko erakunderik prestijiosuenetako bat.

Grebaren kontra armada erabiltzearen estrategia

Sir Clive Rose zerbaitek egin badu famatu Europako komunikabideetan zera da: bera da greba garaietan tropak erabiltzearen teoria eta estrategia burutu dutenetako bat. Ejertzitoari, greba handiak diren garaietan, ordenu publikoa mantentzeko enkargua eta kasu askotan grebalariei lana egitekoa ematen zaio.

Armadaren erabilkera horrek aldaketa koalitatibo bat suposatzen du Mendebaldeko demokrazietan. Lehendik ere polizia britaniarrak talde bereziak bazituen pikete gogorrenei erasotzeko, baina bide berriak greba eskubidea bera jarri du kolokan, ordurarte ezarritako legediaren gainetik dekreto bidez aldaketak ezarri, eta bide batez Parlamentuaren gainetik ejekutiboari eskualde libre utziaz.

Grebek sistemaren jarraipena arriskutan jarri ez dezaten hementxo «Protección Civil»-en lanak egiten dituen «Civil Contingences Unity» delakoa sortu zen, eta Clive Rose horren partaide 1976etik zelarik, 1978an bere buru izendatu zuten. Greba handi bat hasten deneko, CCU horrek lantaldeak sortzen ditu, grebak ukitzen dituen ministraritzak guztietako ordezkariekin.

Talde horrek bilduko du huelgari buruzko lan guztia, eta baita «Special Branch» eta «MI-5» zerbitzu sekretuko informazioak ere, ondoren estrategia markatuko duelarik: komeni den sindikatuak aurrez aurre konfrontatzea edo ez. Horretarako sindikatuak eta giro ezkertiarretan ere infiltratua dago, noski. Bestalde, taldeak konpentsazio ganbara baten lana ere egiten du: grebalariei lana egiteko behar diren ordezkariak bilatu behar ditu polizia eta militarretan.

OTANek sendotu eta publizitate hobea egin behar du

Clive Roseren ideologiaren erakusgarri bat bere eskutik ateratako artikulua batean topa dezakegu. 1982an OTANeko estatuen artean izandako bilkura nagusiaren ondotik argitaratu zuen «OTANeko gailurra eta gero. Eritzi pertsonal bat». Eta bere balantze bat bezala arazoak komentatzen ditu.

Irlandan hainbeste ikasi eta esperimentatu ondoren, espertoen buru izateko meriturik badu Sir Clive Rosek.

1982ko gailurrean Roserentzat garbi utzi ziren OTANen helburuak: Sobiet Batasuna dela etsai nagusia, Estatu Batuek Europaren defentsan duten papera azpimarratu zela eta politika sailean distentsioa mehatxuarekin konbinatu behar dela. Era berean, zalantzarik gabekotzat dauka Clive Rosek OTANen daudenetik ezin dela inor irten orain.

Orokorki balantze horrekin ados badago ere, Rosek arazo larri batzuk ikusten ditu. Batetik eritzi publikoari demostratu beharra dago OTANen beharra; «pazifista asko asmo onez baina etsaiak erabiltzen eta laguntzen ditu» eta OTANek berriz ez du bere buruaz informazioa egoki ematen.

Defentsa mailan berriz, indar erlazioa OTANen kontra jartzen ari dela dio Rosek, eta tropa konbentzionalak ugaritu eta sendotzeko erabakia epelegia izan dela kritikatzeko, estatu bakoitzaren papera finkatu eta koordinazioa hobetu beharra aipatuz, Sobiet Batasunaren aurrean estatu guztiei berdin jokatu eraziz.

Bada gehiago ere: OTANen kontratuak hartzen ez dituen arriskuak baditu Europak, bere interes bitalak ukitzen dutenak, eta horiek zaintzeko akordio berriak egin beharra aipatzen du. Ongi ulertzen badugu, zera esanaz bukatu beharko genuke: jadanik antisubertsio gaia OTANen kontratuaren barruan sartua dago batetik, eta bestetik Europa inguruan gertatzen direnetan ere eskua sartzeko prest egon behar da, ez azpijokoen bidez bakarrik (orain arte Libanon bezala), baizik eta baita zuzenki ere (yankiek oraintsu «Achille Lauro»ko bahitzaileak Italiara zeramatzkien hegazkinarekin egin duten legez).

Franco Ferracuti

Damutzearen eta birmoldaketaren teorikoa

Erromako unibertsitatean Psikiatria katedraduna da Franco Ferracuti eta Puerto Rico Zuzenbide Penalean irakasle. Hori eta gutxi gehiago da psikiatra honen bizitzaz dugun informazioa. Horretaz aparte badakigu bera ere ISC horretako partaidea dela eta «Terrorism» hiruhilabetekarian argitaratzen dituela bere lanak. Aldizkari horrek hitzaldiak ere antolatzen ditu, eta bere zuzendaria Yonah Alexander da. Washingtonen antiterrorismo arazoetan gehien agintzen duten gizonetako bat.

Ferracuti bere pentsakeraren agerpenak gorago ere komentatu dugun kongreso batean eman zituen. Madrilen 1982ko ekainean eta «Instituto de Cuestiones Internacionales» delakoak antolatuturik «Terrorismo Internacional» izenpean.

«Consecuencias morales, sociales y políticas del terrorismo» zuen izena bere ponentziak eta bertan ekintza armatuen artean autore ezberdinek egin dituzten sailkapenak aipatu zituen. Batzuk izendatu bazituen ere, McClure yankiarenarekin geratzen zela zirudien. Honek bost motatan banatzen ditu terrorismoak:

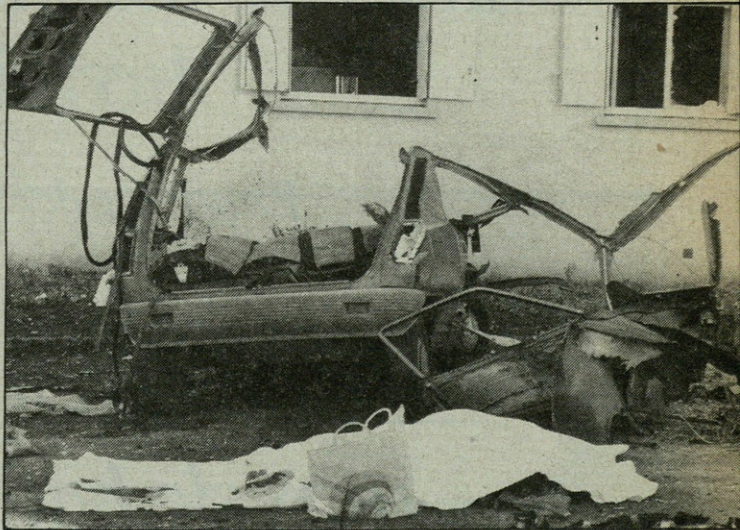
- 1.— Kolonialismoaren kontrako erresistentzia: Aljeria, Txipre. Historiara pasatzen ari da. Irabazi egin zuten eta nazioarteko babesa omen zuten.
- 2.— Separatismoa: Euskaldunak, Puerto Ricokoak. Erresistentzia antiterroristarekin lotua, baina oinarri etniko eta politiko nahasiekin.
- 3.— Barne politika: Mao eta Castroren hasierak adibidez. Erresuma batean agintea hartu nahian erabiltzen da.
- 4.— Ideologikoak: Tupamaroak, Brigada Gorriak, Baader Meinhof, Weather Underground. Hauek dira arriskugarrienak eta atentzio teorikoa erakartzen dutenak. Sistema suntsitu nahi dute, alternatiba biarre eta koerente bat gabe.
- 5.— Agintea hartzeko kanpoko laguntza: Vietnam, 60. hamarkadan. Interes mugatuko operazioa ez zuten bat izan daiteke.

Ikusten den legez, ez da mintzo lejitimitatez edo ilejitimitasunez, denak dira terroristak, kausa, helburu eta estrategia ezberdinekin.

Terroristak sortzen dituen lurtean dago arazoa

Ferracuti, dena dela, ez zaió deitzen terrorismoa sailkatu dezan. «terroristak» suntsitzeko berak psikiatriaren alorretik eskain dezakeena luzatu dezan baino. Berak aitortzen du,

ordea, militante armatuen buru gaisotasuna (eskizofrenia, paranoia... gure artean ere hainbat aipatu dena) frogatzea hain erreza ez dela. Eta hori gertatzen da batez ere preso dauden militanteek beren azterketa psikiatrikorik onartzen ez dutelako, eta dauzkaten aztergai bakarrak giltzapean egon beharraz gaisotu direnak direlako (eta espetxeetako funtzionarien informea).

Damutzearen promozioa estrategia osoaren zati bat baino ez da. Damutu nahi ez duenari...

Baina hori baino interesagarriagoa iruditzen Ferracuti terroristak sortzen dituen «lurra», giroa, ikertzea. «Garbi dago Italian autonomoen artean sortu direla terroristak, baina ehun autonomotatik bat iritsi da horretara. Ideologiatik ekintzetara dauden urratsetan arakatu behar dugu».

Hori da gehienbat kontraintsurjentziari interesatzen zaiona psikiatra eta soziologoetatik. «terroristak» sortzen dituen oinarria aztertu dezatela, horietan antidotoak erabili ahal izateko: populazioaren kontrola eta intentsitate ahuleko operazioak.

Armak utzi eta politikotan birmoldatu

Italiatik dator Ferracuti, eta Irlandan baino areago Italian ezagutu du arrakasta damutzearen sistemak. Galdetzen zaionean militante armatuak zergatik iristen diren damutzeroa, Franco Ferracutiren ustez hori ez datza poliziaren torturen ondorioetan, besteren artean torturak legez galerez daudelako.

Damutzea bi arrazoiak eragiten dute, Ferracutirentzako: batetik Brigada Gorriek beren ilusioetan frakasatu egin dutela, herria sistemaren kontra jazartu ez delako, horrek etsipena sortuz. Beste arrazoiak jenerazionala da: mugimendu iraultzaileak 68an unibertsitateetan ezagututako istiluen alabak dira, eta garai horretako gazteak 30-35 urtetara iritsi direnean kontratatu dira balaunaldi berririk ez datorkiela atzetik.

Damutzearekin eta borroka ideologiko osoarekin zer erdietsi behar den ere definitu zuen Ferracuti Madrilen: «Terroristari bortxaren erabilera alde batera utz dezala eskatzen diogu, ez bere ideologia. Marxista-leninista izaten segi dezake, edo neo-marxista, baina bortxa utzita. Kaptazio politikoa da bide bakarra: Brigada Gorriak ezker muturreko alderdi komunista bilakatu daitezela, ETA alderdi parlamentario bihurtu dadila edo halako batez egin dezala lana. Bere ideologia ez, bere metodoak aldatu ditzatela».

Terroristen kaptazio ideologikoa da Ferracutirentzako fenomeno armatuen irtenbide bakarra. Hori bai, aitortzen du oinarri etnikoak tartean daudenean, gure kasuan bezala, lortzen askoz zailagoa dela.

Peter Janke

Franco-ren miresle bat PNVren eskutik

Britaniar honen dato biografikorik ez dugu baina antiterrorismoaren muduan egin dituen lanak ezagunagoak direnez horien zehaztasun batzuk bederen emanen ditugu.

Munduko aseguruaren artean enpresarik indartsuena den «Lloid's» etxean «Control Risk» saileko arduradun izana da. Bere interesak munduko estatu guztietan zehar sakabanaturik dituen aseguru enpresa batek azterketa oso xeheak eduki behar ditu, eta horregatik azaltzen dira antiterrorismo bilkuretan multinazionaletakó seguritate sailen ordezkariak, aseguru etxe haundiak, poliziak eta militarrek.

Baina berez historikaria da Peter Janke, eta ikerketa lanak ere egin ditu. Batez ere, guri interesatzen zaigunetik, Estatu Espainolaren XIX. mendea du aztertua. Horrela, duela bost urte «Spanish Separatism: ETAs threat (mehatxua) to Basque Democracy» izeneko artikulua idatzi zuen ISC erakundeak argitaratzen duen «Conflict Studies»ren 123. zenbakian.

ETA izan zen Tejeroren kolpearen kausa

Gai berari jarraikiz, 1983an argitaratu zuen «Guerrilla and terrorist organisations. A world Directory and Bibliography» izeneko liburua. Munduko mugimendu armatu guztien zerrenda, deskribapena eta berei buruzko bibliografia laburra eskaintzen dira, eta Estatu Espainolari dagokionez ezagutzen diren sigla guztiak aipatzen dira, ezker nahiz eskuineko.

Interesgarria da «Spain» atal horren sarrera. Euskal Herrian populazioaren minoria batek ETArek terrorismoa begi onez ikusten duela garbi adierazi ondoan, bortxa separatistak 1981eko otsailaren 23ko kolpea probokatu zuela dio. Eritzi horren gainean eraiki beharko dute ETArek kontrako kanpaina espertoek.

Baina are gauza interesgarriagorik ere badu Jankek, bere ideologia inongo itzalik gabe marrazten duena. Hala dio, gaur egungo gertakizunei perspektiba historiko bat eman nahi die-nean: «Gerra zibilak berriro ere ekarri zituen Espainiako bizitza politikoaren azal zatikatura XIX. mendean jasan zituen antagonismoak, aurrerapenaren eta tradizioaren arteko borrokak, liberalismoaren eta kontserbatismoaren arteko borrokak. Es-kuin eta ezkerrearen arteko borroka garai hartan endemikoa zen, baina 1939az geroztik Francok bi aldeak geratu zituen, eta bere aginte autoritarioaren pean Espainiak 35 urtetako bake eta aurrerapen aldi nabarmen bat ezagutu zuen».

Zerbitzu sekretu, militar eta polizia artean kredibilitatea

Esan dugun bezala ISCn ikerketa burua da bera, eta kargu horretatik antolatuta du hainbat bilkura. 1974ean, adibidez, «Le Monde Moderne» aldizkariarekin Afrikako subertsio komunistaren aurreko defentsaz antolatuta zuen bat. Hor ziren Frantzia militar handiak, Estatu Batuetako «National Strategic Information Center»eko partaideak, Alemaniako CSU alderdi eskuindarreko zenbait buru, eta baita Hegoafrikako Ikasketak Estrategikoetako burua ere.

«Terrorism» hiruhilabetekarian ere idazten du, atzerriko sekzioan kontseilari da Horchem eta Ferracutirekin batean, eta besteren artean Irlandaz eta IRAz ere ihardun da. Ez da harritzekoa bera ingelesa bait da, eta Britainia Handiko akademia militarretako irakasle ere bada, horien artean «Royal College for Defense Studies»ekoa.

Esan daiteke Janke ISCko Ikerketa buru izan den garaietan lortu duela ISCk kredibilitaterik handiena Europan antisubertsioari buruzko ikasketak hainbeste interesatzen zaizkien polizia artean.

Ahantzi gabe aipatu beharra dago, azkenik, «Rand Corporation» enpresa Iparramerikarrean terrorismoari buruzko programaren buru dela. Korporazio horretako buru den Brian Jenkins-ek, bestetan ere aipatu dugun Madrilgo konferentzian, esplikatzen zuen enpresa pribatu bat zela, nahiz eta bere pre-supostuaren 95 Estatu Batuetako gobernuaren departamentuetatik jasotzen duela, bere bezerorik onena ere gobernu bera delarik.

Inportanteena falta da esateko

Irakurlea konturatu da honez gero Jacques Leauté-ri buruz argibiderik ez dugula eman, eta horren arrastorik kausitu ez dugulako da hori. Badakigu Zuzenbide Penalean katedradun dela eta Parisko Kriminologi Institutoaren lehendakaritza duela, baina besterik deus ez.

Hala ere beste lau espertoen xehetasun batzuk eman ditugu, eta gai honek Europan duen testuingurua ere zehazten saiatu gara. Baina garrantzizkoena falta da ziurrenik: zer suposatzen du bost esperto horien etorrerak Euskal Herriarentzako, deitu dituztenek zer bilatzen dute, zer jokatzeko alde bakoitzak gure Europan sartzearekin? Eritziak eta balorazioak ematera norbait ausartuko al da.

Gatzaga Taldea

Guda garaian eta zibil nahiz militarrentzat

Heriotz zigorra onartu du Senatu espainiarrak

Urriaren 22an onartu zuen estatu espainoleko Senatuak heriotz zigorra Código Penal Militar delakoan sartzeko. Erabaki hori aurrera atera baldin bazen PSOE eta CP indar politikoen botoei esker izan zen. Erabaki horren arauera heriotz zigorra ezarri ahal izango da guda deklaratu bat dagoenean edota potentzia atzeritar batekiko "ruptura generalizada de las hostilidades" dagoenean. Baten batek baino gehiagok ikusi du honetan PSOÈren makurtu beharra estatu espainoleko militarren gogora. Denborarekin argituko da agian zeintzuk egon diren honen atzean, baina ez dirudi oso okerra pentsatzea Estatu Batuekin zinatu ziren hitzarmen sekretuen artean egotea guda garaian heriotz zigorra onartzearena. OTANen barruan dauden estatuen artean hori horrela jasorik egonik, estatu espainola ezingo litzateke horretatik at geratu.

Bi zigorturekin mintzatu gara

Jose Elorriaga: «Gerran epairik gabe hiltzen dute jendea»

Heriotz zigorra ezarri dieten guztiak gero ez dituzte hil. Baditugu gure artean zorte horren lekuko direnak. Paretaren kontra hiltzeko gertatu eta orain pasarte haiek kontatu dizkigutenak. Jose Elorriaga, El Duesoko espetxean 1937.ean kartzelaratua eta bi urte berandago indultatua, gerra bateko heriotz zigorra. Izko de la Iglesia, Burgosek prozesuan heriotzarekin zigortu eta hilabete bat geroago indultatua, pake une batetako heriotz zigorra. Jose Elorriagak Bilboko kale nagusi batetako bere etxean egin digu ongi etorria. Despatxua serioa eta zaharra da, baina ez dago inolako gerrako oroimen edo argazkirik. Familiako argazkiak eta Sabino Arana dira nagusi. Elorriaga 27 urtetako Etxebarriko alkatea zen gerra hasi zenean. PNV-ko alderdikide izanik ejerzitoan sartu eta komisario politikoaren lanak bete zituen. Gartzelaratu arte noski.

ARGIA.— Nola egin zintuzten preso Santoñan?

JOSE ELORRIAGA.— Guk italiarrekin paktu bat sinatu genuen. Partiduak, Bilbo galdu ondoren, Santander

eta Asturiasera joan behar ez zela erabaki zuen. Paktu honen arauera gu Santoñan itxi ginen eta hitzarmenduta geneukan ejerzituko ofizialitate eta ordezkari politikoak untzi berezi bat-

zuetan kanpora irtengo ginela. Baina, benetako ordua iritxi zenean, italiarrek ez ziguten Laredotik irteten utzi eta Santoñara bueltatu behar izan genuen.

A.— Italiarrek heuren hitza jan zuten beraz?

J.E.— Hori da, azken orduan ez ziguten irteten utzi, honela seguruen non egongo ginen pentsatu behar genuen eta El Duesoko espetxea bururatu zitzaigun. Bai, gu geu sartu ginen beraz presondegira. Kontu hau, han 1937.eko abuztuaren 28 inguruan zen eta italiarren babesean espainol faktiosoengandik urrun geundela uste genuen. Baina italiarrak irailaren 4an joan egin ziren eta espainolen eskutan utzi gintuzten.

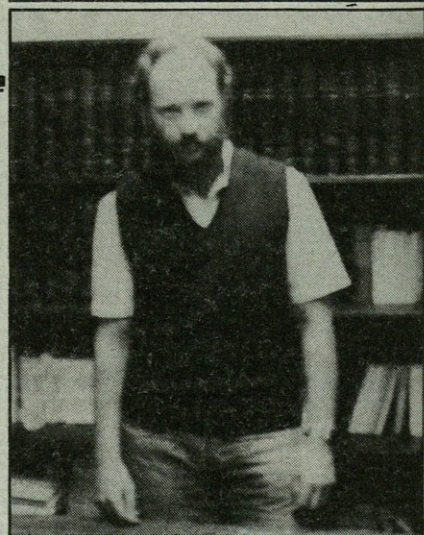
Historia aurrera doan ahala begiak biziagotu egiten zaizkio. Zigarroa patxada geldoagoaz erretzen du eta pasar-

Angel Elias: «Eskubiak bizia aldarrikatzen du abortoaren aurrean eta gero heriotz zigorra onartzen du nahi duenean»

Angel Elias, giza eskubideen alde, objetore bezala, Salhaketako partaide bezala, ezaguna dugu Bilbo aldean. Heriotz zigorra onartu delarik estatu espainoleko Senatuan, hitzaspertu bat izan dugu berarekin gauza bat eta bestea komentatuz.

Beste giza eskubide bat apurtu dute estatu espainolean heriotz zigorra onartzekoan. Printzipioz guda garaian bakarrik aplika ahal izateko. «Kezkagarriena erabaki horren azpian dagoena da, horrek daukan esanahia: PSOEn sentsibilitatea oso txikia da giza-eskubideen alde. Oso grabea da, nahiz eta guda sasoian bakarrik erabili ahal izan, heriotz zigorra onartzea».

Dena den, Jose Luis Rodriguez Pardo PSOEn bozeramaileak senatuan esan duenez, «ez da kontzientziak lasaitzeko, baina kontutan hartu behar da heriotz zigorra bazegoela lehendik ere ordenamendu militarrean». «Bai baina, gertatzen dena da legeak aldatu direla eta aldatu dira Konstituzio eta giza eskubideen alde, teorian. Eta bestaldetik guda garaian,

posible izango da heriotz zigor hau zibilei ere aplikatzea. Orain arte arautegi militarren arauera militarrekiko besterik ez zen. Ez nau hainbat kezkatzen guda garaian gerta daitekeenak; guda garaian bakoitzak nahi duena egiten du. Kezkatzen nauena da alderdi batek horrelako erabaki hau hartzea, honek esan nahi bait du benetan indarra daukatela beti aipatzen diren indar faktikoek».

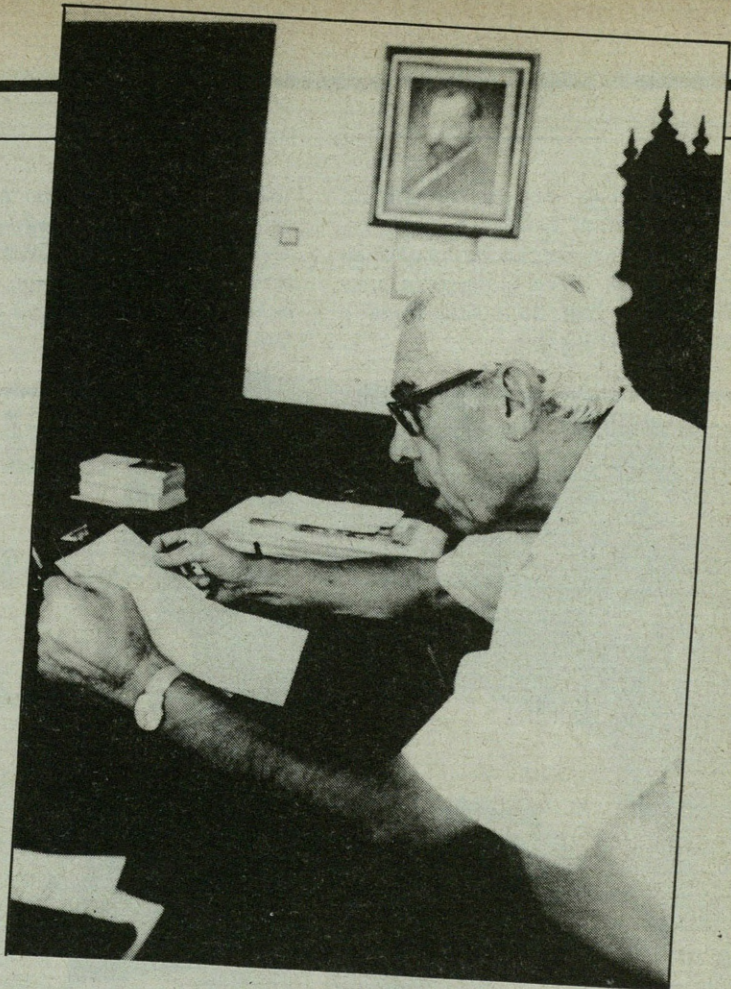
Ezaugarri guztiak dauzka erabaki honek militarren goi mailako presio

teak zehatz gogoratzeko («galdu dut bai memoria asko baina...») semeen ezkontzako argazki gaineko punto fijo batetara begiratzen du.

J.E.— Noski salbatu nintzela. Irailaren 5ean penalean epaiak egiten hasi zirenean guri deklarazio bat sinatzeko eskatzen ziguten. Honen arauera, modu oso sumario batez, juzkatzeko. 25eko taldeetan «epaitzen» gintuzten eta ez genuen defendatzailea ere ezagutzen. Nik gezurra esan nuen, ez nuen esan komisarioa nintzenik baina hala ere heriotz zigorra ezarri zidaten Ajuriagerra, Joseba Rezola eta beste batzuekin batera. Eta honela 2 urte eta piku egon ginen heriotz zigorrarekin.

A.— Eta bi urte horietan zer egiten zenuen heriotz zigorra aurrez aurre eukita?

J.E.— Une haietan garrantzitsuena batera egotea zen. Bakarrik egonez gero burua galtzen da, baina taldean, gu geunden modura, elkarranimatu egiten ginen. Beldurra noski bageneukala, hori guztok, batez ere ejekuzioak egoten ziren egunetan edo zeldetatik jendea ateratzen entzuten genuenean... baina... aurrera egin behar. Irakurri egiten genuen apur bat, idatzi... eta batez ere hitzegin. Dena dela, hori bai, inportanteena elkarrekin

egotea zen eta familia ikustea.

Gartzelen arteko desberdintasunak aipatzen dizkigu. Eraikuntzaz penal eta egokitutako espetxe zirenen arteko diferentziak. Leku bakoitzean elkarbi-

zitze estu eta jarraietik deribatzen ziren tensioak.

J.E.— Elkarrekin egotea euskarri zen modura biolentoa ere bazen zenbait unetan. Momentu horietan bakoitzaren izakera gordinik irteten da azalera eta ez da erraza. Dena den ez genuen erriertarik egiten, ez zuen me-rezi edozein unetan paretaren kontra eramán gintzatekela geneukienean.

A.— Eta zuetariko bat eramaten zutenen?

J.E.— Oso gogorra zen hori, gogorrena. Are gehiago txibatoen bidez jakin eta guk geuk esan behar genionean gauean bera eramango zutela. Gertatu zitzaidan behin hori bera, lekeitiar bati esan behar izan nion iritxi zela bere gaua. Oso, oso zen biolentoa. Baina osotasunez, burua goian, erantzuten zuen jendeak. Lehenengo esko-petazoa bai, noski zela inpaktantea, baina gero papel eta boligrafoa eskatu, idatzi eta besarkada batez agurtzen ziren. Horretan tipo oso koldartsuak bezala gelditu ginen fakziosoan aurrean.

Hitz hauek esaten dituenean aulkian bertan tentetu egiten da eta bularra puztu egiten du instintiboki. Momentu harro honetaz baliatzen gara orain berrezarri den gerra garaiko heriotz zigorrak galdetzeko.

bat egotearena. «Ez dago froga zuzenik, baina seguru hala izan dela».

«Nazioariek mailan ere gero eta gehiago ikusten da boterean nor dagoen eta zeintzuk diren beraiek defendatutako interesak. Legalitatea baliagarri zaienean erabiltzen dute, eta bestela beste edozein tresna erabiltzeko ere prest agertzen dira. Hegoafrika, Green-Peace... adibide asko eta asko jar daitezke».

ONU batean esaterako bost nazioek beto eskubidea daukate besteen gaitetik. Itxura hutsa besterik ez da hain egiten dena. Heriotz zigorra guzti honen barruan ulertu behar da. Azken batean legiazio antiterroristaren eta torturaren jarraipen bat bezala ikusi beharko litzateke heriotz zigorraren onartzea. «Behar bada eskerrak eman beharko ditugu agerian esan dutelako. Normalean praktikan egin egiten dira

honetako gauzak eta ezkututzen ahale-gintzen dira. Argi eta garbi esatean heriotz zigorraren alde daudela beraien benetazko nortasuna agertzen dute».

Kuriosoa benetan eskuindarrak hainbeste ahalegintzen direnean abortoa bezalako gai baten aurrean «bizia» eta «bizia» aldarrikatzen, beste honako honetan inolako itxurarik gabe nola onartzen duten heriotz zigorra. «Galdetu beharko litzateke guda garaian pertsonak direnak zertan transformatzen diren, edota ze balore dagoen bizia baino handiagoa. Argi eta garbi geratzen da hauentzat beren «aberrir» balorea eta balore ekonomikoak direla nagusi. Horren ondorio dira beste guztia eta erabili egiten dituzte tapadera modura. Abortoaren kontra, biziaren alde... baina beraien balorerik handienak ekonomiko hutsak dira».

Iñaki GoitioItza

J.E.— Hori ez, heriotz zigorrik ez. Gerra denboran? zenbait kasutan esplikagarria izan daiteke. baina ez dago ipini beharrik zeren eta gerran edo-nork hiltzen bait du etsaia inolako epairen beharrik gabe.

Zigarroa amaitu zaio eta begiratu egin digu. Bilatzen genuena ea argitu digun galdetuaz eramaten gaitu aterantz eta baietz diotsagu, testimonio balidoa dela. Esperientzia gogor baten testimonioa.

Izko de la Iglesia: «Heriotz zigorrak ez du zentzurik gerra garaian»

Jabi Izko de la Iglesia aski ezaguna dugu gure artean. Beste hamabostekin batera Burgosen epaitua eta hiltzera zigortua, eta hilabete beranduago indultatua izan zen. Gaur egun Algortako mesoi baten jabea da. Galdezka joan gatzazkionean, hasieran ez digu gaiaz mintzatu nahi izan «edozeinek ezagutzen duen kontua bait da».

Gero, apurka apurka, hariari heldu eta gogoz mintzatu zaigu.

A.— Burgoseko prozesuaren egunak eta ondorengo heriotz zigorrak tentsio handia suposatzen zuten, ezta?

IZKO DE LA IGLESIA.— Egia esan, heriotz zigorrarena baino, aurreko epaia izan zen gogorragoa, urtebeteko tentsio hurà. Gauzak txartot-

zen joan ziren eta azken zigorrarena aurreikusten zen; ezer egin ezin duzualako sentsazioa, indefentsio hori, oso gogorra izan zen. Bestalde, zigorra, bestearen ondorio zuzena zen; ekintzetan hasi ginenean bagenekien gerta zitekela: Francoren kontra bakarrik

heriotza ekintzan, gartzela edo heriotz zigorra gelditzen ziren eta arrisku hori gureganatuta geneukan.

Dakizuenez, urduriago egoten zara ekintza prestatzean momentua heltzen denean baino; orduan lasaia gozauzude, eta egon behar gainera, dena ondo atera nahi izanez gero.

A.— Zigorra jakin zenuenetik indultatuak izan arte, hilabeteko epea egon zen. Nola gogoratzen duzu hilabete hori?

I.I.— Aurreko urtea baino hobea goa, nahiz eta momentu latzak egon ziren. Oraindik borrokan geunden, egiteko zerbait geneukan, eta iadanik ezer ezin genuen galdu. Beraz talde modura nahiko koladar sentitzen ginen.

A.— Horrez gain, kanpotiko laguntza handia izan zen, ezta?

I.I.— Bai, bai, dudarik gabe; horrek izugarritzko garrantzia eduki zuen. Horri ezker gaude gaur egun hemen. Dena den kurioa da nola zabaldu zuen Francok epaiaren informazioa, kanporako proiektzioa eman zion, eta hori ordurarte inoiz ez zen gertatu. Berak erabili egin gintuen, gero indultoen bidez. Europar «generalisimo» z gain «generosismo» a zela aditzera emateko. Orduan oraindik ez en hasia frankismoaren beheraldia, politikoki indartsua zen, eta honelako luxuak har zitzakeen.

A.— Bake garaiko heriotz zigorra kendurik izan zen, baina gerra garaikoa mantendu egin dute. Zer deritzozu honi?

I.I.— Gerra garaian zentzu handirik ez dauka, norbait hiltzeko epairik ere behar ez delako. Gerran egoera zeharo desberdina da, lasai asko garbi daiteke edonor, horrela nahi izanez gero. Hala ere, egotekotan bereiztu beharko litzateke noiz eta nori aplikatu behar zaion. Desertore eta prisioneroentzat inoiz ez nuke heriotz zigorra defendatuko, baina traidoreen kasua bestelakoa da. Pertsona askoren bizia jar dezaket arriskutan eta beraz horiek bai merezi dute heriotza.

A.— Eta bake garaian?

I.I.— Kasu horretan ez dut onartzen jakina, ezta hurrik eman ere.

Grabagailua amaitu ondoren, lasaitu egin du berriro aurpegia orduko gogoramenen larritasuna aldentuz; eta mesoitik joan orduko irribarre zabal batez agurtu gaitu.

Asier ARANGUREN
Laura MINTEGI

Zenbait prailegairekin elkarrizketa

Prailetza bidean badira arantzak eta zalantzak gaurkoa bezalako gizartean

Txikitan batek baino gehiagok sentituko zuen, moja, praile edo apaiz sartzeko deia. Munduaren ikuskera arrazionalagoak, gizarteak nahiz sexu irriek itzalitako gogo mistiko horiek, ez dira galdu bakarrik egiten, asko eta askok elizaren kontra jarrera filosofikoa hartzen baitute hogeitaka urteetara iristean. Gaur egun, apaizgoari uztea normala denean, apaizgaitegiak hutsik daudenean, hara Bilboko frantziskotarrenean hiru frailegai gazte. Azkoitiar bi anaia, Jexux eta Mikel, eta Soriako Luix.

ARGIA.— Herri honetako termometro izan daitezkeen tabernetan, egunero ikus ditzakegu gazteak hala-koak jo ta ke kantatzen: «compre un pedazo de cielo pagando una cuota

mensual», «jamás ví religión que pretenda tanto salvarnos a hostias»... Zer esan zenezakete zuek?

FRAILEGAIK.— (Jexux) Nik bi inpresio hartzen dizkiot, bata, behar-

bada elizak horretarako motibua eman duela. baina bestalde iruditzen zaidak ez dela elizaren analisi on bat. iruditzen zaidak eliza aldatu egin dela. leku eta maila guztietara ailegatu ez bada ere. Momentu honetan ez diat motibu handirik ikusten halako erret-xazo bortitzerako. ez diat eliza sistema errepresibotzat jotzen. eta alde horretatik ez natxegok konforme kantu horrekin.

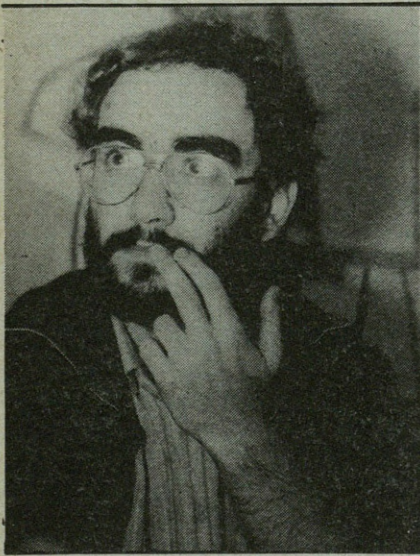
(Mikel) Gutxi gora behera anaiak esan duena. neri iruditzen zaidak alderdi bakarra ikusten duela abestiak. ez diat uste elizak hori bakarrik erakusten duenik. beste mugimendurik bada azpitik.

A.— Ez al duzue halako beldurrik sentitzen hemendik urte batzutura orain duzuen fede horretatik gutiago izango ote duzuen, apaizgoa uzteko trantzean aurkituko ote zareten.

F.— (Jexux) Gauza guztietan bezala. indar hori. eguneroko hori beti sakontzen joan behar da. ezin haiz hor afinkatuta gelditu. nik orain 23 urte zuzkeat. eta seguraski nik orain daukadan fedeak ez zidak balioko 25 urte dauzkadanean edo 40 dauzkadanean. alde horretatik sakontzen joan beharko diat. hasiera bateko mistizismoak kontrastatze egoki batek gairidituko dizkik. saiaturko nauk errealista izaten eta fedeak sakontzen.

ARGIA.— Fede kontutan sartuta, mintza gaitezen apur bat zuen fedearen bilakaeraz. Gaztetxo zinetela halako jainkoizko dei metafisikoren bat izango zenutela pentsa liteke, mistizismo horretatik zuen gaurko fede egoerara zer gorabehera sumatu duzue?

F.— (Mikel) Ni hamaika urtetan sartu ninduan honetan, banian halako

sendimendu bat fraileenganako, herrian bertan ere oso ondo ikusiak zeudean; gerora eskema horiek aldatu egiten dituk, aurrera jarraitzean, fede egiazko bat sortzen zaik, konturatzen haiz badela hik ikusten ez huen beste zerbait, eta mundu horretan sartzeko gogoaz zuzpertzten zaik. Barruko indar bat duk, bizitza pertsona osoa hartzen duen arazoa baita, bizitza barren barrerarik bizi beharra zegok, barnean sakondu egin behar duk.

(Luix) Gazte zarela praile tartean bizi zara eta horrek erakarri egiten zaitu, hori lojiko da, fede ingenuoa da; mitifikatua daukazu errealitatea. Geroago gauzak errealagoak ikusten dituzu eta kontrastatzen iristen zara, eskemak hautsi eta errealismoz eta idealismoz betetako planteamendua egiten duzu, are gehiago noski gaurkoa bezalako gizartean, hasieran fedeari garrantzi handia ematen diozu, eta ez hainbeste gizarteari, baina gero gizarteak izugarritzko garrantzia hartzen du zuretzat. Gizarte aldaketek zure eboluzioan eragin nabarmena dute, horregatik esan nezake eboluzioa ez doala linealki, saltoka baizik.

A.— Fameliak ba al du eraginik zuengan?

F.— Jakina, hemen bi anaia gaude, eta horrek eraginik badagoela konfirmatzen du. Gaztetan kristau bidean sartzen zaituzte, eta hori eskertu egiten diet gurasoei. Gero aldatu egiten da, zuk kontrastatu egin behar duzu, eta egiazki sentitzen hasten zara. Hamasei bat urtetik gora fameliarenak ez du halako inportantziarik zuk zure aldeetik ezer sentitzen ez baduzu.

A.— Apaiz edo praile sartzera doan aukera bat egiten duela garbi dago,

alde batetik irabazi egiten du arlo batzutan, baina bestetan gizarteak eskaintzen dizkigun gozoki asko galdu egiten ditu. Nola gertatu da hau zuengan?

F.— (Jexux) Hara, nik neuk ez dut ezer galdu dudan esperientziarik, nik bizimodu normala egin dudala uste dut.

(Mikel) Gurasoak eta herriko lagunak utzi egiten dituzu, baina baita beste batzu irabazi. Bizi izan dudan giroa normala eta guztiz herrikoa izan da. Arantzazun mundutik aparte xamar bizi baginen ere, Foruan herriko jendearen artean mugitzen ginen kalean nahiz eskolan, harremanak guztiz normalak ziren.

A.— Eta neskekiko harremanez zer

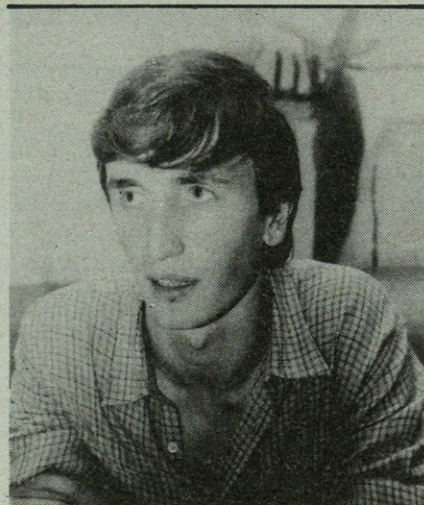

«Guk ez dugu dena garbi, gauza askotan, fedean e.a., sakonduz joan behar dugu»

esan dezakezue, nola ikusten duzue zuen pribazio hori, bai baitira etnia askotan beren gogoeta eta prestakuntza filosofikorako harreman sexualei uko egiten dietenak.

F.— (Jexux) Harremanak nahiko normalak diren arren, bada problematika, askotan «bitxorrar» bazina bezala begiratzten dizute. Dena dela, harreman normalak izan ditut beti neskekin, bikote antzera eta, noski, ez naiz ibili.

A.— Nola jokatzten dute neskek zuekin jakinaren gainean praile edo apaiz izateko bidean zaudetela?

F.— (Luix) Jendeak hasieran zutaz aurrekontzeptu finkoa dauka, harritu egiten da zure asmoez, gizartez kanpo zaudela uste dute; dena dela gehiago da berek uste dutena errealidadean dena baino. Gero auzoan edo unibertsidadean beste imajina ematen duzu. Nik ez dut planteatzen zerbait galdu eta beste zerbait irabaziko bagenu bezala, ni saiatzen naiz jendearekiko harremanak ahalik naturalen izaten, ez naiz iristen. neska batekin enrolatzeraino, baina horretaz aparte zeharo normal.

(Mikel) Hori, jakina, prolema da guretzat, eta oso sakonetik bizi duguna. Gu ere gazteak gaituk. (Jexux) Hik opzio bat egin behar duk eta hi haizen dena Jangoikoari dedikatu behar diok, ez bakarrik emakumeari, baizik eta beste gauza askori egin behar diok uko. (Mikel) Heure bizitza guztia, sentimenduak, maitasuna, pertsona guztia jartzen duk eta uzten duk erabaki horretan, heure bizitza guztia Jangoikoaren eskuetan jartzea duk. Jainkoaren eta nere artean halako elkar-harreman bat badago, horregatik egiten diet uko ez bakarrik emakumeei, baizik baita beste gauza askori ere, aipatutako harreman horretan pertsona guztia sartzen da, maitasuna e.a.

«Ezin dugu fedea mundutik kanpo bizi, oinak lurrean ditugula, gizartearen arazoei aurre eman behar diegu, pobreen alde jokatzuz»

A.— Zahar askok mirestu egingo zaituztete, baina baita gazte askok alboratu ere.

F.— (*Jexux*) Bai, egia da, kosta egiten da gaur praile bidean egotea, lehen agian errazagaoa izango zen, hala ere, horrek eramaten zaitu zure egoera gehiago replanteatzera, gauzak sakonagotik ikustera, zure opzioa aztertzeraz. Gizarteak noski beste bide batetik bultzatzen zaitu, horregatik bultza behar diozu zeure buruari zarena edo izan nahi duzuna izateko, saiatu egin behar duzu «zu zeuago» izaten.

A.— Esan al liteke kristautasunak, bizi garen mendealdeko mundu honetan fruiturik ematen duenik, ezer lortzen duenik, gizarte bidezkoago bat izan laguntzen duenik?

F.— (*Jexux*) Zaila duk, European juntatzen duk Elizaren instituzioa, bere desgastea e.a. Historian zehar eraman izan duen utopia dei hori orain beste talde batzuk daramate. Momentu honetan, Euskal Herrian, eta baita Espainian elizak arrakasta sozialik ez du.

A.— Ez al dira aski antzu geratzen elizaren ahaleginak egungo Euskal Herrian?

F.— (*Jexux*) Behar bada elizak lehen zuen indarra galdua du, ezkutuan dabil, baina uste dut gaur egun gazteen artean eta, baduela oraindik zer esan eta eginik, Espainia guztian elizak zeresanik nonbait baldin badu, hori Euskal Herria da. (Mikel) Dударik gabe eliza ezin da gaur egun lehenengo botere-estrukturarekin jarraitu, eta

uste dut orain gero eta gehiago ari direla sartzen herriaren arazoetan, pastoralen bidez dela edo nolana dela, herrikoia go agertzen ari dela uste dut.

A.— Zer esan liteke ekaineko pastoralaz?

F.— (*Jexux*) Ekaineko pastoral oso zirkunstantzi berezitan etorri zen, ETak bolada hartan ekintza asko burutu bait zuen. Eskuineko partidu askok pastoral horretaz nahi duten irakurkera egingo dute, baina pastoral

hori halako biolentzi giroan sortutakotzat ulertu behar da. Hemen Euskal Herrian badira bi jarrera, gotzaiena eta koordinakundekoena. Bakoitzak bere lekua duela uste dut, gotzaiak halako errekonziliatze jarrera gorde behar dute, eta koordinakundekoek lekua pixka bat beheago, jarrera kritiko bat hartuta; ez dut uste bata bestea kentzen duenik, alferrik has gitezke dikotomia zorotan, tontoena litzateke.

A.— Eta Elizaren munduratzeko horretaz, teologiaren askapenaz?

F.— (*Mikel*) Beharrezkoa da jakina, askok noski kontra egiten dute, jerarkiek esate baterako, baina ez gerarkiek bakarrik, baita baseko apaiz askok, hori berentzat osos salto handia da, askorentzat oso gogorra da hori, hori

pixkana pixkana egin behar da. (*Jexux*) Munduratzeko hori oso beharrezkoa da, askotan badirudi teologietan galtzen garela lurra zapaltzeaz ahaztuta, alde horretatik, teologia hori guretzat asko erakutsi behar digun zer bait da. Guk gure fedea ezin dugu mundutik aparte bizi.

A.— Zuen ikasketekin lotzeko, esaiaguzue zuen teologia zertan oinarritu den, dogmatismorik aurkitu duzuen e.a.

F.— (*Jexux*) Gure teologia Bibliaren irakurkeran eta interpretazioan oinarritu da, Elizak historian zehar bizi izan dituen garaiak nolakoak izan diren eta elizak nola jokatu duen. Esan beharra dago, teologiak guri espiritu kritiko batez jabetzen erakutsi digula, arazo baten aurrean har daitezkeen ikuspuntu diferenteen aurrean ikuspuntu kritiko bat hartzeko gai izaten lagundu digula, eta dogmatismoari dagokion horri erantzuteko, esango dizut horrelako gutti aurkitu dudala bidean, irakasleren bat besteak baino dogmatikoagoa izango zen bai, baina generalean dogmatismo arazorik ez dut bizi izan.

A.— Azken honetan hainbeste iskanbila ekarri duen abortoa zer duzue esateko?

F.— (*Luix*) Ez dakit hemen neronen iritzia ematea ez ote den gehiegizko partikularitasunetan erortzea, baina tira. Puntu batzutan gauza argi ikusten duzu, baina bestetan... Nik uste ezin den oso tajante izan, abortoa bai edo abortoa ez, ez da neretzat planteamendua. Azken batean, nik baditut intuizio finko batzu: horren atzean bizitzeko eskubidea dago, eta ni horren aldekoa naiz. Gero kasu berezira zoaz, eta han zeu zara juzkatu behar duena. Abortoak jarrera zabala behar du, kasu asko oso konplejuak izan daitezke. Printzipioz edonoren bizitza eskubidearen alde banago, jabetzen naiz horren atzean pertsona bat dagoela, horregatik diot planteamendu zabala beharrezkoa dela. Maila honetan, hainbat eta hainbat sektoretan dagoen hipokresia salatzea da.

ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbietta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA

aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena

Nombre

Bizilekua

Domicilio

Herria

Población

Bazkuna

Entidad

Bulegoa

Sucursal

Herria

Población

k/k Z^a

Nº cta./cte.

Harpide saria

Precio suscripción

1.750 pta.

Bertsolari Txapelketa Nagusia hasia da martxan. Lehengo igandean eman zitzaion hasiera Gernikan Bizkaia-Arabako bertsolarien arteko kanporaketa faseari. Kultur orrialde hauen barruan Zaldubiren artikulua bat aurkituko duzue Gernikako saioari buruzkoa hain zuzen ere. Berak esan duenez oso maila oneko bertsolariak agertu dira lehen saio honetan. Bestalde nobedade gisa aipatu behar epaimahaiak puntuaketa publikoa egin zuela lehendabiziko aldiz Txapelketa Nagusi batetan. Gipuzkoako antolakuntza osoaren aurkezpena ere aste honetan egitekoak dira (lerro hauek irakurtzen ari zarenerako irakurria izango duzu horren berri egunkariaren batetan). Dударik ez Gipuzkoan hasterakoan berehala hasiko direla bertsozaleak konparazioak eginaz eta ea aurrera nork egingo duen apustuak eginaz. Euskal Herriko Bertsolarien Elkartearen gain gelditu den Txapelketa hau hasia da beraz, eta piskanaka piskanaka berotzen joango da giroa. Zerbait beharko da aurtengo neguan!

Ahozko Euskal Literaturari buruzko artikulua bat Unesco-ren "Albistaria"n.— Klean dago jada Unesco erakundeak argitaratzen duen "Albistaria"ren azken zenbakia. "Ahozko hitza eta idatzia" darama izenburu bezala. Jakina den bezala duela zenbakitik hona euskaraz ere argitaratzen da 32 hizkuntzatan zabaltzen den Albistari hau. Zenbaki honetan artikulua hauek aurki daitezke: Ahotsaren iraunkortasuna, Kalevala, Suomitar epopeiaren sorrera, Heroeen herrialdea, Kalevala eta suomitar artea, Michoacan-go Kontakizuna, Igor-en ostearen kantua... eta beste zenbait. Herri ezberdinetako ahozko literatur tradizioak hartzen dituzte kontutan artikulua hauek. Herri arabeak, hinduak, tibetarrak... Eta euskaldunak ere bai. Azkenengo artikulua Juan Mari Lekuonak egindakoa da eta "Euskal Herriko ahozko literatura izena du".

Trikitixa ikasteko metodo berri bat aurkeztu dute Bilbon.— Batzutan espero ez diren tokitik ateratzen dira gauza berriak. Aste honetan trikitixa ikasteko metodo berri bat aurkeztu da Bilbon. Esan dutenez lehendabiziko metodoa da trikitixa solfeoaren bidez ikasteko. Guk ez dakigu hala denentz. Esan dutena bota besterik ez dugu egin. Metodo berriaren aurkezlea Kepa Junquera Urraza gaztea izan da, eta esan duenez euskal soinu herrikoiaeren akorde diatonikoak solfeora trasladatzear datza metodo honen funtsa. Aurkezpena Ulibarri euskaltegian egin zen eta Junquerak agertu zuenez hemendik aurrera posible izango da trikitixa ere beste edozein musika tresna bezala ikastea. Orain artean zekien norbaiten aldamenean jarri eta belarria ondo jarrita ikasi beharra zegoen. Ea orain bertsolari eskolekin gertatu den modura trikitilari eskolak sortzen hasten diren Bilbo inguru horretan. Telebista erregionalei buruzko lanean berriz Europako telebista erregionalen

Nafarroan oso gaizki hartu da Euskararen Legearen aurreproiektua.— Nafarroako Euskararen Legearen aurreproiektua ezagutu ahal izan da egunotan prentsaren bidez. Nafarroan euskara eta gaztelera «lenguas propias» izango dira, ofiziala gaztelera izango delarik eta 43 herritan euskara eta gaztelera ofizial izango direlarik. Jakina den bezala ameyoramentuaren 9. artikuluan oinarriturik, «predominio linguistico vasco» omen dagoen herrietan bakarrik onartuko da euskara gaztelaren parean ofizializatzea. Norbaitek esan dezake Vascongadetako Euskararen Erabilpena Arauzkotzeko Legearekin alderatuz ez dela askoz ere txarra. Baina praktikan, nahiz eta 43 herri horietan euskararen ofizialkidetasuna onartu, egiten dena zera da, gainontzeko herri guzietan euskara debekatu. Euskara nagusi ez den herri batetan ezingo da dirurik eskatu eskola euskaldun bat, gau-eskola edota aldizkari bat euskaraz ateratzeko. Eskatuz gero ere ez dute ezer emango legea erabili ahal izango delarik aitzaki bezala. Legean oraindik proiektuan dagoena jasoko balitz behinepein.

"Hegaldia" diskoa laster kaleratuko du Gorka Knorr-ek.— IZ etxeak iragarri zuenez, aste gutxi barru, gehienaz ere Durangorako, disko berri bat emango du argitaratzaile Gorka Knorr abeslariak. "Hegaldia" izeneko disko berri hau boskarrena da kantante gasteiztarren diskogintzan. Bere kantak eta herrikoiaak bildu ditu Gorkak oraingo honetan eta Iñaki Salvadorre laguntza izan du arregloak egiterakoan. Grabatzerakoan berriz musiko hauekin kontatu du: Pako Diaz baterian, Iñema Garces baxoan, Eduardo Salvador kitarrarekin, Juan Jose Silguero xirularekin eta zokatesna laukote bat. Esan behar bost urte ba zirela Gorkak disko bat ateratzen ez zuenetik, azkenengoa "Araba kantari" izeneko izan zelarik.

Lizarran ospatutako mintegian, gehiengoak onartuta

Diglosiaren aurkako borrokan oinarrituko da AEKren ikaskuntza berria

Berreuskalduntze prozesuan herri inizatibaren garrantziaz jabetutako guztiak egon dira "Lizarrako Mintegia"n erabakiko zenaren zain.

Aurrerapauso bat ematekotan ikusten zen AEK eta horrek garrantzi berezi bat erantsi dio aurtengo batzarre honi. Zortzi txostenetan agertzen ziren jasota iragan ikasturteko balantzea,

aurrerabegirako norabidea eta epe laburrerako ekinbideei buruzko proposamenak. Azken aste hauetan AEKren zentru bakoitzean proposamenak aztertu ondoren 350 partaidetik gora izan dituen (horietatik hirutik bat ordezkari botodun) Mintegiak, gehiengo batez onartu zituen aurrera begirako ardatz nagusiak.

Mintegiaren balantze bat egitekotan —hori galdetzen dizute aurrena handik etorritakoan: "Zer moduz Lizarran?"— ezinezkoa da bi egun t'erdi luzeren buruan iraun duen batzarre bat bi hitzetan laburtzea. Esan daiteke oso positiboa izan dela —bere orokorrean begiratuta eta suposatzen duena kontutan hartuta—, baina horrek ez luke gauza handirik argituko eta motz gedituko ginateke.

Gainbegirada batetan ikusita esan daiteke inoiz baino jende gehiagok hartu duela parte Mintegian. Lizarran bertan eta Lizarrara iritsi aurretik zentruka zentruka izan diren eztabaidetan.

Nabarmendu zen parte hartzaileen artean aurreko urtean ospatutako Zestoako Mintegian baino landuago zeudela eztabaidagaiak.

Jendea txostenak aldeztetik eztabaidatuta joan zen Mintegira eta hori oso positiboa izan zen eztabaida tiroak nondik nora zihoazen jarraitu ahal izateko.

Gaiaren ezagutzak esan nahi du jende asko dagoela AEKren proiektuan kezkatuta eta bere ikaslego, irakaslego eta laguntzaile jendeak jarrera aktibo bat agertzen duela proiektu hori aurrera ateratzeko.

Proiektuan hainbateko ardura jartze horrek, normala den bezala, tirabira bat baino gehiago sortu zuen Mintegian (Gasteizko zentru bakoitzeko irakasle azkenengo orduan aldegiterraino). Dena dela, apreziaztekoa da eritzi eta jarrera ezberdinak agertu egin zirela, horrela parte-hartzaile guztiek atera ahal izan bait zuten jarrera eta ezadostasun puntu bakoitzarekiko eritzia. Alde

honetatik aipatzekoa da zenbait puntutan ia berrogei interbentziotara zabaldu zela debata nahiz eta, ardatz nagusienetan behinepein, aldeztetik hartuta egon eritziak eta zenbait interbentzio zerbitzuak aportatzeko baino postura jakin batzuren defentsa itsua egiteko izan.

Eskertzekoa da mahaiak Mintegi osoan jokatu zuen papera, eztabaidak erraztu, dinamika arindu eta ezarritako arautegia primeran berraztertu zuen. Metodologia aldetik, puntu bakoitzari buruzko proposamenak eta galderak batzarre orokorrean ikusi ondoren, lan-taldeak eztabaidatu eta gero berriro ere batzarre orokorrean eztabaidatu zirela esan besterik ez. Ondoren bozketak eta enmiendak sartzeko aukera, enmienda bakoitzarekin bozketa bat

egin zelarik.

Prozedura honek elkarren ezagutza jarri zituen herrialde ezberdinetako parte hartzaileak, batetik bestera dauden ezberdintasunak, gauza on eta txarrak, ezagutu zituztelarik.

Iazko ikasturtea positiboki baloratu zen nahiz eta iazko Zestoako zenbait erabaki bete gabe egon

Iazko ikasturteari buruzko balantzea egiterakoan eritzi zenbait ezkor izaten ahalegindu zen hiru punturen inguruan oinarritzen zutelarik ezkortasun hori: AEKn sortu omen den "burokratizazio"an. Instituzioak prozesuan inplikatzeko lortua ez izatean eta honek

ekarri duen irakaskuntzaren garestitzean, eta eskualde batzutatik besteetara nabarmentzen diren egoera ekonomiko ezberdinetan.

Eritzi ezkorrak bere tesuinguruan kokatu zituzten gehiengoak onartu zuen balantzearen txostenaren egileek. Zestoan hartutako erabakietatik abiatu eta zer lortu zen eta zer ez eman zuten aditzera puntuz puntu. Bi hitzetan esateko balantze positibo bat egin zuten alternatiba sendotu dela kontsideratuz. AEKk eraso guztien aurrean gora egin duela azpimarratuz eta une honetan aurrerapauso kualitatibo bat emateko egoeran dagoela iragarri. Halaz eta guztiz ere negatibotzat jo zuten Institutioengandik gauza gehiago lortua ez izatea: «AEKk herriaren errekonozimenduak lortu arren, ez du lortu oraindino "Institutio Publikoek" publikoki eta iraunkorki errekonozitzetik». AEKren erakundetze prozesuan ere zenbait hutsune nabarmendu zituzten nahiz eta 84-85 ikasturtea debate ugariak eta "balantzetan agertzen ez den inkubapen" prozesu bat bezala ikusi, eta horren emaitzak laster agertuko direla kontsideratu.

AEKk lortu duen ikasle kopuru guztia kontutan hartuta ere, eta une gogor hauetan oso positibotzat joaz, berreuskalduntze prozesuari begira oraindik ere gutxi dela azpimarratu zuten etapa berri bati hasiera emateko premia agertuz.

Antidiglosiaren bidea: ikaskuntza ulertzeko beste modu bat

Aurrera begirako norabidean ikaskuntza antidiglosikoa proposatzen zuen bidea onartu zen gehiengo oso handi batez. Puntu honetan, esan daiteke guztiak bat zetoze la ikaskuntza berri honen filosofian eta izpirituan.

nahiz eta hori gauzatzeko egon daitezkeen bitartekoez eritzi ezberdinak agertu.

Argi eta garbi esan zen Ikaskuntza Antidiglosikoa jauzi kualitatibo bat dela eta ez "metodo" berri bat bakarrik. Ikaskuntza berri honen asmoa, eta AEK metodo estruktualetik komunikatibora pasatakoan emandako aurrerapauso baino arras handiagoa izan daiteke berreuskalduntze prozesurako, euskara ikasten ari dena eragile bihurtzea da. Gai nontzeko euskaldunekiko eragile, euskaraz egin diezaioten, eta erdaldunekiko eragile, euskaraz erraz egin dezaketela ohar daitezten. Lortu behar dena da sektore guztiak inplikatzeko berreuskalduntzean, hau da, borroka antidiglosikoan.

Begi onez ikusi da jende guztiaren artean, AEKk bere alternatibaren duen «Herria Irakasle» puntua era konkretuago batetan agertzea. Ikaslea jabeturik egon behar da berak berreuskalduntzean joka dezakeen paperaz. Prozesu horretan paper aktibo bat hartuaz, eta ez akademiko-pasiboa, ikasiko du euskaraz ingurua izpiriturik horretaz kutsatzen duen hein berean.

Mintegian onespina eman zitzaion bide honi eta ikasturte honetatik hasita bere indar guztiak jarriko ditu AEKk borroka antidiglosiko hau emaitza zehatzetan gauza dadin.

Ikasturte honetarako eginkizuna: jarrera antidiglosikoa gauzatzen hastea

Normala den bezala epe laburrera egin beharreko kontuek sortu zituzten eztabaidarik nagusienak. Interbentziorik gehienak eta enmiendarik gehienak Mintegiaren puntu honetan eman ziren.

Luze joko luke txosten bakoitzak puntu honi buruz zioena laburtzeak. Dena den, esan dezagun bozketa- ra aurkeztu ziren 6 txostenetatik bi inolako botorik gabe gelditu zirela. Batek 14 boto jaso zituela, beste batek 21 eta onartutakoak 90. Bederatzi abstentzio egon ziren.

Onartutakoan gai hauei buruzko proposamen zehatzak agertzen dira: kulture gintzako eskualde martxan jartzeko (eskualde mailan, herrialde mailan), didaktika ekintza bidera egoitzea, erakundetze prozesua burutzeko, AEKren defentsarako planak eta dirua lortzeko planak.

Dirua lortzeko planen aurrean bat etorri ziren bi txostenen egileak eta ahalik eta euskaltegi hoomologatu gehiena lortzea onartu zen.

Esan behar galtzaile atera zen jarreretako bat euskalduntze-alfabetatzea greba orokor batetan sartzearena zela, hasiera batetan AEKtik hasita euskararen sektorea geldiarazteko moduko

greba mugagabe bat (gai nontzeko sektoreei ere laguntza eskatuaz) homologaziorako baldintza egokiak lortu bitartean. Interbentziotan AEK ahuldu egingo litzatekeela baloratu zen.

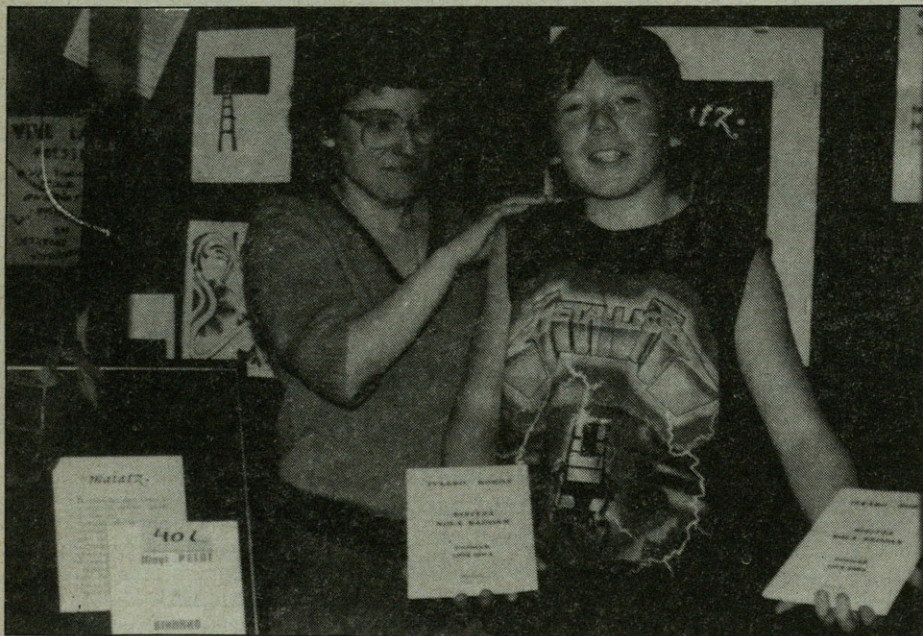
Proposamen hau aurrera ateratzea lortu ez zutenek aldegin egin zuten Mintegitik blokeak zeudela esanaz eta gehiengo-gutxiengo mekanismoa zela funtzionatzen zuena eta ez ahobateko.

Bozketan aurrera atera ez zen beste txosten baten bultzagileek ere hildo bere- tik zihoan beste komunikatu bat irakurri zuten eta aktan jaso zuen mahaiak.

Enmiendak onartu edo atzera bota ondoren amaiera eman zitzaion Mintegiari urgentziatzeko balantze labor bat ere egiteko posibilitaterik gabe denboraren mugak zirela eta (igande gaueko 8.30ak ziren jada eta ostiraleko 5etatik geunden han). Halaz eta guztiz ere zenbait iritzi agertu ziren orain arteko Mintegirik positiboena bezala ikusi zutelarik hizlari- rik eta Gasteizko eta Donostiako zenbaitek eragindako jarreraren aurrean elkar-ulertzeko borondatea ere agertu zelarik.

Hartutako erabakiak betetzen hastearekin badauka nahiko lan AEKk. Ea lehen bait lehen nabarmentzen den diferentzia!

Liburu-txosnak, mintzaldiak... Durangokoaren ereduari jarraiki

«Maiatz»ekoen liburu-standa.

Baionako liburu festa...

Bueno ez da lehen aldia Baionan liburu feria bat egiten dela, baina bai lehen aldikoz digu Euskal Herriko Kultur Zentroak «durango» ttiki bat antolatu, hor Baionan Errobi eta Aturri elkar maitatzen diren lekuan...

Liburuaren festa horrek liburuaren egitearen prozesu guztia erakutsi nahi zuen (inprentak, errealizazioak, argitaletxeak, bibliotekak, batasunak, eta idazleak beren irakurleekin): liburu zegoen beraz idaztetik irakurtzerainoko bidea nolakoa zuen pedagogiko frogatzen. Bestalde, ez ziren frantses hizkuntzako lanak bakarrik ekarriak, toki ahul bat bazegoen euskaldun produktioaren araberakoa. Noski batzuek nahiko zuketean «tutto hertsu hau» (dixit Xipri Arbelbide) baino gehiago ukan; dena dela «Maiatz» batasunaren, «Elkar/Zabal»en, «Ekain»aren, «Jakin» liburutegiaren txosnak agertu ziren:..

Erran dezakegu hiru egunez jendea bederen bildu dela. Baionan, liburu eta haren produktioa zer den ikusteko, bai eta ere liburu zenbait egileek dedikaturik etxera eramateko, prezio onean erosiz geroz... Askorentzat Mitterrand presidentaren koinataren hor izatea gertatu zen gauzarik inportantea: Roger Haninek bere azken obra «Arsenen ibilaldia» aurkeztu bait zuen. Algeriako frantsesen azentua duen gizon hau zinemako aktore ezaguna da, eta Frantzuari komunki «le beauf» (koinata) deitua da. Anekdotak salbatzailea!

Jendea bildu da bai: ordea goi mailako jendeak ziren, festa honetaz beren harreman ospet-

suak agertzerak etorriak zirenak, jadanik irakurle, jadanik liburu erosle, jadanik idazle batzuekin arras familiarizatuak... Puntu honetan Baionako liburu festaren mugak edo limiteak azal litezke. Utz dezagun gaia...

Euskal liburu freskoak eta beste

Euskal produktioa azter dezakegu hemendik goiti: eta karia horretarako ekintza berri bezala, «Maiatz» batasunaren bi liburu freskoak izan ziren. Bai, «Maiatz»ekoek diru laguntzarik gabe segitzen dute iragan udan (1984) hasi «Uhar-gi» saila. Feria hau haientzat izan zen, beste bi idazleren obrak kaleratzeko aukera: lehenik aspalditik anuntziatu Mayi Peloten «Biharko oroitzapenak» zientzi-fiziko kutsuko bost ipuin dakartzana, eta gero Enaut Etxamendiren «Aurora» ipuin laburra bezain sakona eta sarkorra. Bestalde Jon Casenave heletar gazteak bere poema liburua presentatu zuen, denek jada irakurtua dukegun «Ordu alferren segida» fama-tua...

Hor agertu ziren gainera Euskal Herriak dituen idazlerik hoberenak, beraz konsagratuenak: hala nola Xiprien Arbelbide bere «Afrikako salbaien zuhurtzia» lanarekin, Daniel Landart «Aihen ahula»rekin, Piarres Charriton «Jean Etxepare mirikuaren idazlanak» obrarekin. Ahantzi gabe zenbait jakintsu, hala nola Pierre Bidart, Jacques Blot, eta Miguel Angulo mendizalea. Uste dut ez dugula nehor ahantzi... a bai, lau arratoi Aturri ibaietik atereak igerika, ikusteko, eta liburu horietaz koxkatzeko!

Igande arratsaldearekin, hiru etan hasi zen arras interesgarria izan behar zuen mahain inguru bat. «Gaurko euskal literatura» gaiaren inguruan. Taula gainean zeuden Xipri Arbelbide (saiakerak), Bernardo Atxagaren ordeztorri Azkoitiako J.L. Zabala (nobela), Jon Casenave (poesia) eta Mayi Pelot (fantastikoa), Lucien Etxezaharretak animatu behar zuen eztabaida. Ordea ez zen eztabaidarik izan: idazleak beren azken lanetaz mintzatu ziren, bakoitzak euskararekin aurkitzen zituen prolemetak, gazteek zaharrak errespetatuz eta vice versa. Lau idazleak barne monologo batean aritu ziren, gaia sekulan alde batetik edo bestetik hunkitu ezinik. Erran dezagun ere, euskaldunak hain dira luzeak motorrak berotzen, non eskainia zitzaizen ordu alferria laburregi agitu bait zitzaizen.

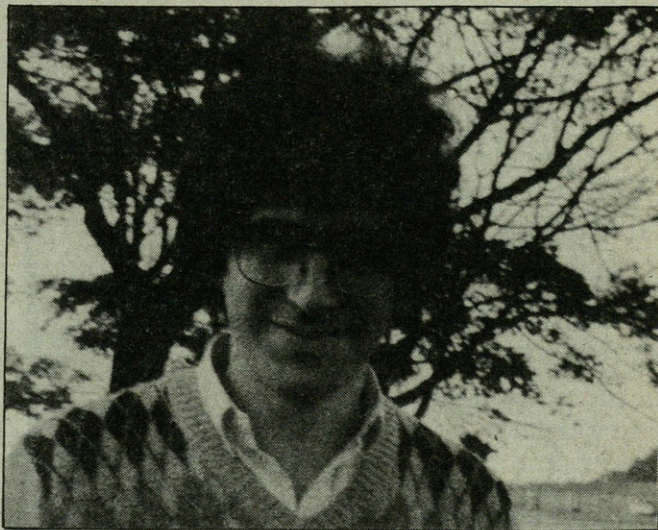
Konklusio gisakoa

Konklusio bat eman beharrean kausitzen gara: artikulua idazterakoan hala baita ohitura. Lehenik derragun Baionako liburu feria hau Durangokoaren modelo berdinean eraikia zela: txosnak, mintzaldiak, liburu aurkezpen ofizialak, eta jendea trumilka. Gero euskal liburugintzak bere ahultasuna agertu zuela, nazional liburugintza indartsuari konparatuz. Azkenik mintzaldiak eta irakurleekilako harremanak izugarri superfizialak gelditu direla. Besterik ezagutu ez eta...

Itxaro BORDA

Poema-liburu berria argitaratu
du asteotan,

Jon Casenave ordu alferren segidan...

Hiru urtetako lanak isladatu ditu Jon Casenavek liburu berrian.

ARGIA.— Jon, agian Iparraldeko idazle gazteetan bibliografia luzeena duenetarikoa haiz...
JON CASENAVE.— Funtsean, ez zait sobera interesatzen egin dudana. Azkenik agertu den hori gehienik interesatzen zait. Besteekin iduritzen zait piskat lokarria moztua dela, zilkoitik zintzilik dagoen lokarri hori moztua dela aspalditik... Ez ditut ukatzen ordea...

A.— Ze eboluzio izan da hire baitan?

J.C.— Uste dut gehien bat, ez bakarrik niretzat, beste ainitzentzako ere, eboluzio-hori irakurtu ditudan luburetarik sortzen dela. Horretan da ongarrria. Bistan da ukan ditudan esperientziarik ere bai... Lehenbiziko idazkiak haurtzaroaren inguruan kokatuak ziren, oraingoak berdin zabalagoak dira. Tematikaren aldetik bai eta ere hizkuntzaren aldetik...

A.— «Ordu alferren segida» hori aipa ezak...

J.C.— Gizon zahar baten autobiografia da, poemaz, prosaz, bertsoz hornitua, gazte zenean dohain guziak bazituen, eta arrakasta handia erregearen kortean... Gero erresuma hura erregez aldatu zenean, errege berriak gaztigatzeko kanpo igorri zuen, bere burua salbatzeko eta nolabait bizitzekotan joan zen. Erromes ibiltzen da, janaren eta ohearen truke bertsoak kantatuz: izena, izana, dena galtzen du... Azkenean Nenumendira doa hiltzera preparatzeko eta bere bizitzaren istorioa kondatzeko idazten hasten da... Hori da liburuaren gaia...

Iparraldean Jon Casenave dugu idazle gazteetan originalena eta nahi baldin bada esperientzia handiena duena, liburuak argitaratzeko moduan.
«Ordu alferren segida» liburua argitaratu berri du, eta horretan mintzatu gara.

A.— Zer erakutsi nahi duk istorio horren bitartez?

J.C.— Erakutsi nahi nuen, erran nahi nuen gizon baten bizia bidaia bat bezala; bazterretan ibilia da, zahartu eta bere baitako bazterretan ibiltzen da, kasik bereak balira bezala, erran nahi baita, aski urrunetik ikusi begira puntu bat erdietsi duela bizitzearen bortxaz. Eta lan horretan Orienteko ideia eta teknika batzu erabili ditut. Kenneth White eta Basho sakonduz... Bestalde nahi nuen eguneroko hitzak baliatuz, naturari buruz, gure eskualdeetan guti agertzen diren ikusmoldea eman: komentario guti eta konteplazio gehiago... Horren betetzeko hizkuntza eta idazkera berezi bat doinu bat xerkatu dut... Arina eta xoilta zena, gaiarekin harreman zuzen bat ukaiteko...

A.— Hi hire liburua ote haiz?

J.C.— Bai eta ez... Bai, momento batetan ene baitara atera bait da, ene iturriak ageri bait dira... Ez, zeren eta horretan agertzen den gizon hori ni baino

aise interesgarriagoa bait da, gauza gehiago bizi izan bait du. Eni gauza batzu kondatu dizkit, baina baluke beste ainitz gauza, gertatu zaizkionak ez dizkidanak erran...

A.— Zer irakurketetan oinarritzen duk hire filosofia?

J.C.— Ez da irakurketa berezi batean oinarritua... Idatzi baino lehen idazlea irakurlea da (eta ez beti irakurle hoberena, idazlea tronpatzen baitu) orduan, niretzat idatzi aintzin idazle batzu miresten ditut. Eman dezagun ez balitz Yourcenar, Tournier, Le Clezio, Lacarriere edo Kenneth White bezalakorik izan ez nuen sekulan idazteko gogorik sendituko... Ongarri bezala gelditzen dira, beste batzuren baitan bultzatzaile edo indar emaile bezala agertzen dira...

A.— Obra bat irakurri ondoan idazteko nahikunde imediatoa ukan duka nehoiz?

J.C.— Bai... baina ez liburu berezi batengatik. Lehenago aipatu iturri batzuk elkar gurutzatu dute eta hortik atera da «Ordu alferren segida»... Gero

ez dut segidan idatzi, hiruzpau urte iraun du iturrien diseritzeak, pentsatzeak eta idazteak...

A.— Iturri horien (Kenneth White, Basho...) edukina nola esprimitu duk Iparraldeko hizkuntza berezi honetan?

J.C.— Euskara planeta bat bezala da, dena kokatzen bait da, bai eta ere DENA horren kontrarioa... Orduan beti aterabide bat gelditzen da: muga dezagun galdera. Iparraldeko euskalkietan bada ainitz ondatsun, munda desagertu baten oihartzun batzu, eguneroko mintzairean gorderik daudenak; erran nahi bait, Iparraldeko herri ttipietan nekazarien artean asko hitz erabiltzen eta ahazten dira... Hitz horiek iduri dute biziki arruntak, baina bitz xoil horiek beste kontestu batean erabiltzen baldin badira, indar berri bat daukate, kausitzen dute... bereziki natura aipatzeko, deskribitzeko erabiltzen diren hitzek. Barnealdeko hitz batzuetan izugarriko poetikotasuna aurki daiteke: adibidez, ongarrria, kaka da, baina ikusten baduzu nola formatua den ON-GARRI, agertzen da hitz hori izpirituaren ongarrri bezala erabil daitekeela...

A.— Azken hitz bat finitze...

J.C.— Naturaren zikloetan ez dago ez azken hitzik, ez eta azkenik, orduan erranen dut «Ordu alferren segida»ko gizon zarpail horrek ihardetsiko ziguna nire kontuan, hobe hien ixilik egonik...

Itxaro BORDA

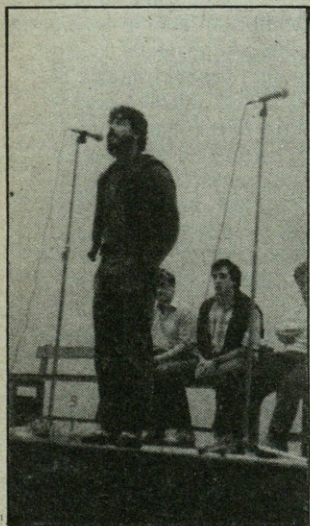
Bertsolari Txapelketa Nagusia hasi da

Urriaren 27an hasi zen azkenik Txapelketa Nagusia. Gernikak ospatu zen lehengo saioa eta bikainik bada, ezin hobeia izan zen hasiera. Nahiz eta igande goiza izan jendea erruz bildu zen eta bertsolariak saio bero bat eskeini ziguten.

Parte hartu zutenak hauek izan ziren: Ariola anaiak Anton eta Josu, Jabier Arriaga «Txispas», Ireneo Ajuria, Damian Erdaia, Moises Enbeita, eta X. Bidaburu «Txirri». Gai jartzen Benardo, eta epai mahaian: Iñaki Sarriugarte, Andoni Iriondo, Eusebio Osa, Anton Mari Aldekoaotalora, Trino «Azkoiti», eta Karlos Igartza-bal.

Lehen saioa Arriola anaiak egin zuten eta Antonek lantegiko nagusiaren papera zuen eta Josuk langilearena, baina errenta deklarazioa egitera joan eta nagusiari negatibo atera eta langilearenari positibo.

Bigarren saioa «Txispas» eta Ireneo Ajuria biak lagunak izanik lehengoak ezkontzea erabakitzen du eta bigarrenak fraile sartzea. Saio honetan biek agertu zituzten erabaki zutenaren arrazoiak eta oso txalotua izan zen.

Ahobatez, «maite zaitut» zioten.

Hitz egingo da bai hemendik aurrera bertsolariak, erruz.

Zortziko nagusiko saioa bukatzeko Damian, Moises, eta Txirrik, hirurek jokatu zuten. Lehengoa asto gainean, bigarrrena bizikletan, eta hirugarrena kotxean zetozela bidegurutze batetan elkartu zirenen papera egin zuten.

Zortziko txikian lehengo saioa Txirri eta Anton Arriolak egin zuten. Txirrik semearen papera egiten zuen eta Antonek aitarena. Semeak 30 urte ditu

eta langabezia dagoen aitarengana doa diru eske.

Hurrengo saioa hirukote batek egin zuen: Josu Arriola, Ireneo, eta Damianek. Lehengoa drogari utzi zion seme zaharra zen, bigarrrena droga hartzen hasi zen seme gaztea, eta Damian aita.

Zortziko nagusiko azken saioa Moises Enbeitak eta «Txispas»ek egin zuten. Bi hauek ikasleak ziren eta azterketa batetan biek elkarri kopia-

tu baina lehengoak aprobatu eta bigarrenak suspenditu egin zuten.

Kartzelako gaia: «maite zaitut»

Ondoren kartzelako lana izan zen. Lan berdina denentzat: puntu bat, lau oinak bertsoa osatzeko, eta gai bat hiru bertso botatzeko.

Puntuak honela zioen: bururik ez duzu ta, zertako txapela. Oinak berriz hauek ziren: daga, odola, kontrola, nola. Eta gaia: maite zaitut.

Saioaren balorazioa egiterakoan esan beharra dago antolakuntza egoki bat nabarmendu zela. Bertsolarien aldetik berriz, maila altu bat eta prestakuntza egokia. Lopategiren eskola-koek heuren balioa agertu zuten eta teknika aldetik ere trebatzen doaz.

Hainbeste beldur zen, fitxak publikoari agertzeko era ere frogatu zen eta jendeak ondo erantzun zuen. Hala ere beti izango da zer komentatua eta zer esana, hemendik aurrera futbolari buruz hitzegiteaz gain bertsolariak buruz ere zer eztabaidatua izan delakoan nago.

ZALDUBI

Anton Arriolaren kartzelako gaia

Nik badaukat maitetxo bat
erreka ur garbia,
ekaitz oste baten goia
zeruko une argia,
gau ilunean mendi atzean
agertzen den ilargia,
zu zara nire ilusioa
ta nire bihotz erdia.

Maitasuna gerta leika
bai iluna ta bai ahula,
zahar batzuk nik badakit
e(g)iten digutela burla,
baina elkarrekin ibili gara
izerdia darigula,
edozer pentsa baina ez zaitut
engainatuko sekula.

Gure herria maitasunez
ez da oso aberatsa,
zitalkeri asko dago
horretan dago akatsa,
baina amore jarri ezker
helburu edo ardatza,
sendi bat egin dezakegu ta
gure esperantza.

Biluzia kolorez lantzen

duen argazki-erakusketa zabaldu du

Enrique Agote: erakundeek ahaztua dute argazkigintza

Euskal Herrian argazkigintzan jende berdintsua dabil joandako hamar hamabost urteotan. Oso argazkilari berri gutxi ageri da. Enrique Agote argazkilari eibartarrarentzat urrikeria horren azalpen sendoa laguntzarik ezan datzam alegia, erakundeek ez dutela inondik inorako negiruneik agertzen argazkiarekiko. Esatebaterako Eusko Jaurlaritzak urtero eskaintzen ditu bekak musika, dantza, literatura, pintura eta artearen mundu zabala osatzen duten espresibide desberdinetan saiatzeko. Argazkia, oster, umezurtz dabil. herri desarrolatueta argazkigintzak Estatuaren babesa du eta aintzakotzat hartzen da arte bezala. Zenbait herritan berrogeitamarreko hamarkadaren hasieraz gero lizentziatura mailan jarrita dago argazkia unibertsitatean, beste arteekiko harremanak, espresio ahalmenak, duen historia eta teknika aukerak aztertzen direlarik.

Enrique Agotek argazki eskolak sortu beharra aldarrikatzen du espresibide hau sendotu nahi bada. Argazki eskolak jarritz gero aukera emango litzaieke neska mutiko gazteei irudi mundua ezagutu ahal izateko eta gaur egun dagoen hutsune haundia betetzen hasteko bidea urratuko litzateke. Unibertsitateko ikasketen aurretik izan beharreko ezagutza hartuko litzateke eskola hauetan, gerora unibertsitatean sakondu ahal izateko abantaila teknikoak eta espezializazio aukerak.

Enrique Agote argazkilariak erakusketa interesgarria burutu du egunotan Elgoibarko Kultur Etxeko aretoan. Biluzia izan da ikututako gaia, eta tratamendua koloretakoa izan da. Berarekin solastatu gara labor-laburrean.

Argazki «politikoez» hasitakoa

Hirurogeitamar urteen hasiera zen Enrique Agote argazkiak egiten hasi zenean, kreaio kutsuzko argazkiak behinik behin. Ordurarte mendiko argazki batzuk egin zituen —lagunen haserre eta ulergaitasuna jasanda— koadrilakoen fotoak egin ordez, mendi tontorrek, haitzak edota edozein loraren irudiak aukeratuz gai modura. Gerora Enrique Agoteren argazkia gogortu egin zen: odola, kateak, lore ximurtuak... eta gisako elementuez osatutako irudiak egiteari ekin zion.

Errepresioaren zeinuak nahi zeuden garaian abentura bihurtzen zen norbere gustoko argazkiak egitea. Kasurako, eskuburbinez lotuta itsasertzeko neska biluziaren argazkia egitea. Eskuburdinak edo esposak lortzeko eragozpenak gaindiz gaitzak zirenez, metodo ezagunena aukeratu beharra zegoen. Eskuburdinok Eibarren bertan egiten zirenez, ba... nikelatzerako edo, eraman behar zituztenean, kamioi kargatzea zaindu... hamabost hoge egun itxaron eta... zaindariaren oharkabea pro-

betxatuz eskuburdinak ohostu eta argazkia egin.

Argazki artistikoa ezagutzeko grina asetzeari izan zen Enrique Agoteren hurrengo pausoa.

Urrats hori liburueta, aldizkarietan, eta beste argazkilari batzuekiko elkarrizketetan barrena eman zuen.

Hemengo argazki artistikoaren tradizioz eza

Mendearen lehen erdialdeko Nikolas Lekuonaz gero ez da ezagutzen argazki artistikorik Euskal Herrian harik eta Egiguren anaiak, Schommer eta Kochen sasoirak heldu arte, alegia, hirurogeiko hamarkadarte.

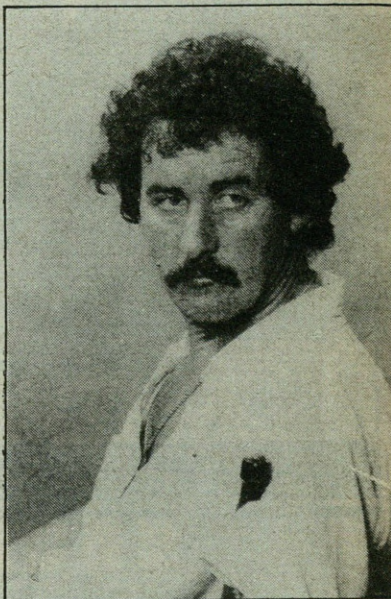
Enrique Agoterentzat Zumaiako Egigurendarrak dira maisu Euskal herriko argazkigintzan. Aipatutako hirurak kenduta, izendatu daitezkeen argazkilariak beste eremu batetan mugitu dira, hau da, ez dira hemendik kanpora ibili eta beren lanen zirkuitoa bertako erakusketa batzutarra eta zenbait lehiaketatan eskuartzera mugatzen da.

Euskal Herriko jendeak irudiaz duen irrikia baxua da oro-

har eta, hori igarri egiten da erakusketetara joateko zaletasunean. Oso jende gutxi inguratzen da jakinminez horietara. Gehienak argazkilaria ezagutzen dutelako doaz, eta ez han aurki ditzaketen irudien interesagatik.

Oi, ze modelook!

Enrique Agotek urteak darabatzat emakume biluziaren gaia lantzen, aldizka bestelako generoez nahasirik, alegia erretratoa, mugimenduak... nolanahi ere beti emakumearen inguruan.

Enrique Agotek argazki eskolak sortu beharra aldarrikatzen du.

Gorputz biluziaren aurrean estetizismoa eta aspergura gaitziteza dira retoa askotan, eta kontua izan behar da pornografiak ez tratatzeko. Biluzia ikusteko, eta are gehiago begiratzeko herri honetan izan den tabuera apurtzen laguntzea litzateke argazkien helburua. Enrique Agoterentzat, helbururen bat ezartzekotan, Enrique Agoteren erakusketara hobe ez joatea modelo lirainen bila, ez bait da gure begiek ezagutzen dutena han dagoen biluzia.

Argazkiotan biluziaren eremu misteriotsua eta iluna ageri da. Gorputz emearen irudi aldakorra eta, gordinak askotan.

A ze desilusia ohizko modeloik ikustera abiatutakoentzat!!!

Ana AIZPIRI

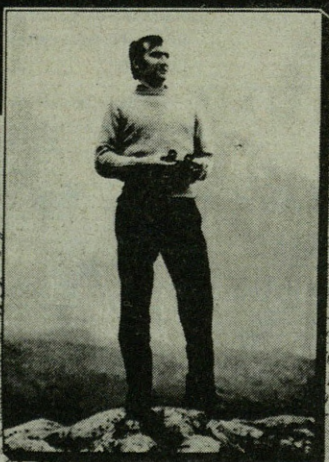
1965eko Ekaina

LARRUN

01

1. zenbakia

Historia: Eustakio Mendizabal «Txikia», abertzale belaunaldi baten mitoa. Gatzaga taldea ■ Aljeriako gerlaz. J. L. Davant ■ Saiakera: ETAK hogeitabost urte. J. Apalategi ■ Nazionalismo espāñolak erasotzen gaitu. Beltza ■ Geopolitikaren inguruan. P. Sastre ■ Elkarriketa: Iñaki Larrañaga. Euskararen sustutuzio prozesoa ez da gelditu. ■ Dossiera: Ikastolak. Historia, egoera, etorkizuna. ■ Ekologia: Euskal Herriko basoen hondamendia. Donostiako Ekologistak.

**Euskal nazio
projektu bati buruz**

LARRUN

**Abertzale,
ezkertiar,
euskaltzale**

**Har ezazu parte
zure harpidetzaz**

EGUZKI - ALDE etxea - 3.^a Eskubia

ALDAPA BIDEA - 20012 - DONOSTIA

LARRUN aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izen-deiturak _____

Bizilekua _____

Herria _____

Banku edo Aurrezki Kutxa _____

Bulegoa _____

Kontu zenbakia _____

Sinadura

SASTRE

AUZMENDI

DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON

VERGARA, 1-DONOSTIA

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

IRRATIKO TXISTEAK

Txiste hauek Euskadi Irratiko lagun batek eman zizkidan. Eztabaida zabal eta luze baten ondoren bere izena ez agertzeko eskatu zidan. Zuk ere ez zenuen igarriko, ezta?

Eskatu didate, konta dezadan txiste bat. Hori eskatzen zaio jende serioari, ez seriean eginari. Edo bestela xelebreari, harako hark behin esan zuen bezala: Pascal xelebrearen pentsakizunak euskaraturik, etabar... Baina, jende xelebreari ez zaio txisterik eskatzen, agian egintzak egin ditzan eskatu ohi zaio; eta gainera, eskatuz gero, ez dizu egingo: berezkoa behar du txisteak.

Baina, zein txiste kontatuko dizuet, ba nik?

Niri kontatzen dizkidatenak? Horiek, batzutan barre egiteko ere ez dute balio...

Berdeak? Baina berdeak, nolabait horitu arte ezin konta daitezke irrattian, bestela harako monjarena gertatuko zaigu. Joan zela medikuarengana, eta urdaileko mina zuela, edo sa-belekoa, berak ez zekiela oso igertzen. Edozein modutan, hazten-hazten ari omen zitzaion sabel alde hori.

— Zerbait txarrik edo jan duzu? — galdetzen dio medikuak.

— Ez, nik dakidala ez... — monjak.

— Edo gauzaren bat hartu edo...

— Aurreko batean, eskapularioa irentsi dut, konturatu ere egin gabe...

— Zerezkoa zenuen eskapulario hori? Metalezkoa ala?

— Ez, ez, trapuzko arrunt horietakoa zen. Karmengo amabirjinarena...

— Ikustagun, ba, X izpietan...

Eta hala hasi da sendagile hori begira, eta...

— Egia esan haurra ikusten dut, baina birjina, birjinik ez dut batere ikusten...

Baina, halako txisteak ezin konta daitezke irrattian.

Kontatu behar dira bestelakoak... adibidez, ba...

Galdetzen da,

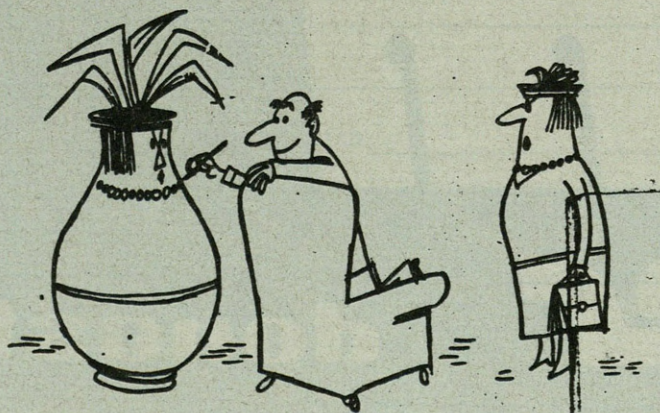
— Mami askokorik nahi al duzu?

— Bota, bota...

— Hara, ogia... grazi gehiegirik ez du izango, baina mamia...

* * *

Halakoak gustatzen zaizkio batzutan jendeari... Baina izan ohi da, esaten duenik ere, halakoak ez direla euskaraz kontatu behar, euskara oso garbia delako... eta badakizu, erredies koño, zaharrek esaten zuten bezala, ba nik... nik... nik ez ditut txiste asko eza-gutzen, baina batzuk halakoak dira, eta gehientsuenak, ba gerrirainokoak, eta hortik gora, ba...

Horiek konta datezke irrattian. Baina halakoekin jende heldua ez da dibertitzen. Bestelakoak kontatu behar dira... emakumeenak eta hola...

Adibidez, ba, ba omen zen gizon bat zotina zeukana. Eta sendatzen ez gizona, eta joan da emaztea medikuarengana.

— Aizu, hola eta hola, gure gizonak zotina dauka, eta ez zaio joaten...

— Hara andrea, horretarako erre-medio erraza dago: emaiouzu ogi apur batzuk, eta gero ur trago bat eta sendatuko da.

Hala itzuli da etxera, eta eman dizkio ogi apurak eta ura: Baina alferrik. Lehen baino zotin handiagoa gizonak. Itzuli medikuarengana, eta...

— Jauna, gure gizona ez da sendatu... lehen baino okerrago ez ote dabilen nago pentsatuta...

— Begira —esaten dio sendagileak erdi-irribarrez—, badago beste erre-medio bat... emaiouzu susto on bat. Baina ona, berak gutxien uste duenean...

— Hala egingo dut, ba —esan eta badoo emakume hori etxera...

Eta sartu ahala, ikaragarritzko bat sartzen sio senarrari. Gizona begiak erdi-irtenik geratu zen sustoagatik. Baina, berehala, han hasten da gizona berriro zotinka, eta lehen baino indartsuago, ip eta ip, ezin kendu zotin hori... Hirugarrenez bueltatzen da atsoa medikuarengana, eta hala eta hala, bere senar hori lehen baino okerrago zegoela, zotinak ito beharrean. Medikua orduan...

— Ez naiz kasik atrebitu ere egiten, baina bada beste erre-medio bat, huts egiten ez duena gainera...

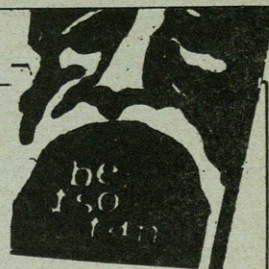
— Esan biezat, jauna, esan —esan zion emakumeak— haren ondoan bestela ez dago egongo denik eta...

— Begira ba, hartu potroetatik eta ekarri iezazkiozu eztarriraino...

Eta medikua erdi barrezko geratu zen, erre-medio santua izango zuela eta, emakumea komentzituz... Handik egun pare batera ikusten du emakumea kalean...

— Eta? eta? Zer moduz joan zen ba saioa...

— Hara, jauna, nahiko poliki, gerri-raino, baina handik gora hil egin zit-zaidan...

BROUARD - TAR SANTI

Izar haundi bat itzali zaigu
berez mila piztutzeko
ilunik dugun Euskal Herriko
zerua argitutzeko.
Argian bila dabiltzazanei
argi bide bat sortzeko
Brouard'tar Santin jokabidea
hor dugu eredutzako
argi biderik onena baita
gure garaitza lortzeko.

Ezker ta eskubi anaitasunez
egiten zenduzan hartu
haurrak osatu eta maitatu
euskal giroan jorratu
euskal baratzan emaitza zinen
lore asko zendun sortu
zure garaitzan jokabideaz
etsaiak ziren bildurtu
eta martiri hil zinduezan
gero eskuak garbitu

Gudalburu bat hola hiltzea
etsaiak ondo hartu du
baina Santiren gudalosteak
bildur gabe jarraitzen du
Hil eta gero tamal agurrak
nahiz ta dituzten bidaldu
Santi nork hil dun ez dugu zertan
Gonzaleztarrei itaundu
eskuak zertan garbitu ez dira
egin ezean zikindu

Santi izatez apala gendun
borondatetsu ta umil
baina herriko gora beheratan
beti argi eta habil
Santiren jokabidean gaur be
Herria burrukan dabil
bere heriotzak itzartu ditu
andre, gizon, neska, mutil
gudalburu bat dil dute baina
gudalostea ez da hil

Martiriaren odola dugu
bihar-etziko garaitza
Herri bizien espiritua
eten gabeko emaitza,
negu ta uda loretan dagon
agortzen ez den baratza
herri hau hilda ikusi guran
etsaia, alper zabilta
indarrez ez duk lur bihurtuko
Aberri baten bizitza.

Santi zenaren heriotzeaz
etsaia ez zaitez poztu
bere odolez busti zen lurra
Euskadi dela ez ahaztu
Lotan zirenak itzartu ditu
erdi gaxoak osatu
Herriak orain Santiren lana
egin orduan ezautu
berak bezala askatasuna
egiten dugu eskatu

Hobiratzean herri osoa
zenuen zeure inguru
zure iraultzan barruan bazen
itxaropenaren Zeru
Santiren nahia beteko digu
herri burrukak seguru
esaten zuen askatasuna
dugula geure helburu
gizon Euskotar jokatzegaz
hori jaritxiko dugu

Ez dira inoiz lur bihurtuko
Brouard'tar Santiren lanak
martiri baten heriotzeak
argi dakustaz ilunak
gorroto beltza makaltzen daki
eta sendotu gizonak
gizon euskaldun eta abertzale
beti aurrera euskaldunak
helduko dira sendiak aske
batuko garen egunak.

Balendin ENBEITA

HIRU POETA URKABEAN

Molaise

EZ genuen ezagutzen. Poeta zela jakin genuen. Baina ez haren poemarik irakurri. Aski da poeta zela jakitea, poetek dekoratu egiten dute. Eta poeta urkatu bat, ez didazue ukatuko irudi dekoragarria dela. Eta poeta beltza! Zer gai ederra balada triste baten moldatzeko!

Baina ez dute urkatu poeta zelako, ezta poeta txarra zelako ere: urkatu dute subersioan ari zelako, *voilà la différence*. Beraz, esan genezake Hego Afrikako gobernamentu zuriak ez duela, kasu honetan, adierazpen-askatasuna bortxatu.

Sarrionandia

IHES egin zuenean, komentaria ezagun batek esan zuen oso idazle saritua zela «ez preso zegoelako, ona zelako baizik». Ohituak gaude kartzelaratuak mutil onak eta jatorrak direla entzuten eta irakurtzen, udal aunitzek egin ohi du halako agiri publikorik bertako seme-alabengatik. Eta mutil kartzelaratu mutil ona baldin bada, zergatik ez idazle ona idazle kartzelaratu?

Egia da, Sarrionandia idazle ona zen, hori bagenekien kartzelaratu baino lehen, prailea izan aurretik sukaldaria izana baitzen. Sarrionandiak ez zuen kartzelaren premiarik ona izateko.

Baina ona zen lehiaketetan parte hartu baino lehen ere. Haren ontasuna ez dute sariek egin (Eta hori sa-

Koldo IZAGIRRE

ritu gutxi esan lezake bere buruagatik). Eta iritzi finkaturiko idazlea izaki, berak ere bazekien hainbeste.

Zertarako konkursatzen ote zuen? Zergatik? Irabazteko, haren saria ondoan bigarren abizena azal zedin: preso en Puerto de Santa Maria, preso en Herrera de la Mancha. Eta bigarren abizen horrek preso guztiena egiten zuen Sarrionandiaren saria. *Voilà la différence*. Eta seguru gaude, epaimahaiko batek baino gehiagok lasaitu polita hartuko zuela nor saritu zuen jakindakoan. Kontzientzia arindu eta... meritua hi!

Komentarista harek uste ez bezala, Sarrionandia preso zegoelako zen saritua. Preso ez balitz egon, ez, lieke aukera hori emango.

Valladares

HAU ere ez genuen ezagutzen, eta ez zuen deus argitaraturik. Hau bai, hau kartzelak egin zuen ona. Laster

apailatu ziren haren aldeko batzordeak Parisen eta Madriden. Elbarrak omen zegoen torturapean. Gero ez halakorik azaldu, eta poeta ere gizarajoa, inon aurkeztu ezina. Irakurri gabe ona.

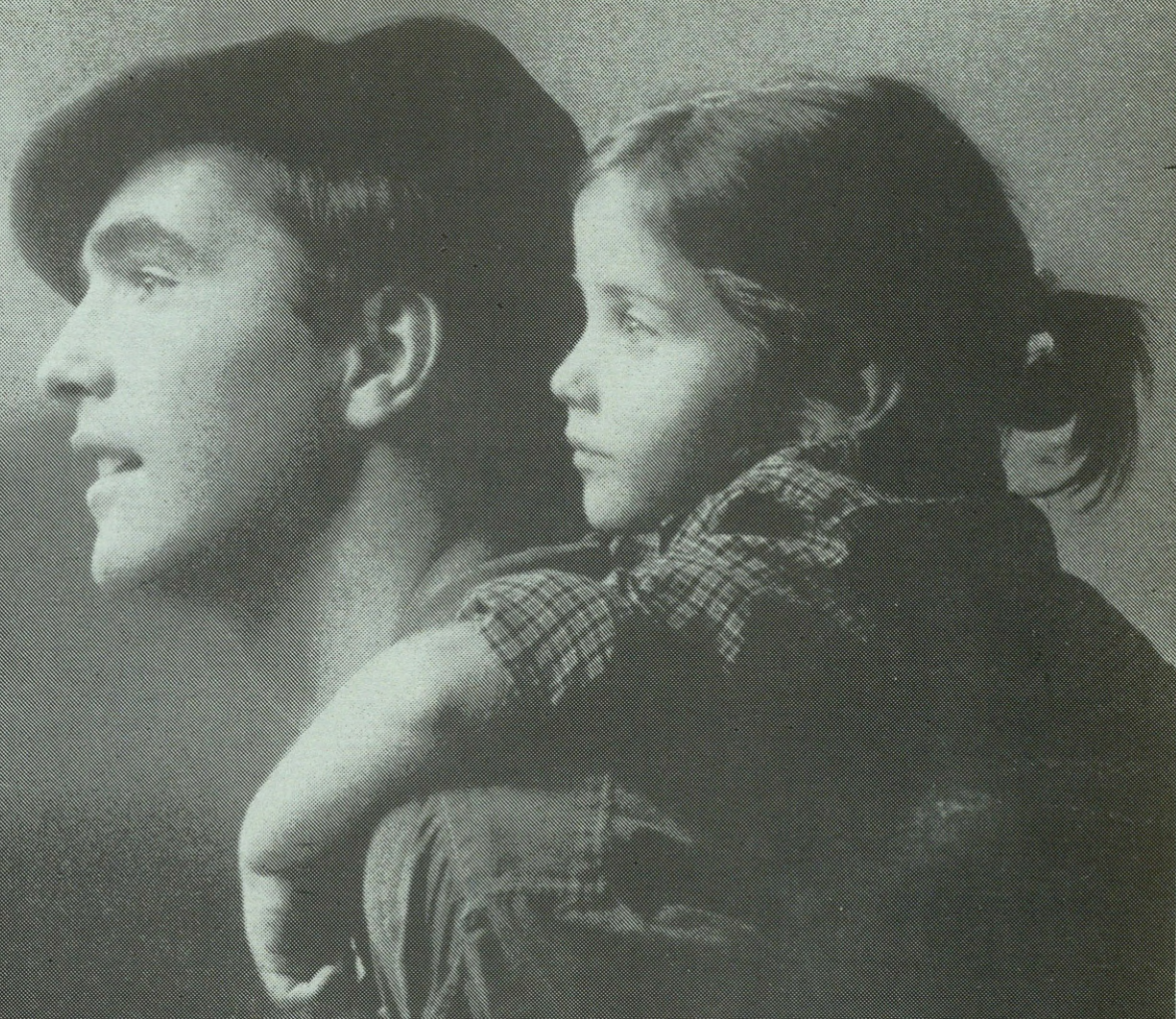
Valladares, intelligentziarentzat, ez zen bonbak han-hemenka paratzen zituztenei lagundutako subersibo bat, ez. Hura poeta omen zen! Zer zeukan publikaturik? Apenas kartzelazainek uzten zioten produktioa ateratzen. Eta kartzelara baino lehen? Ez, ezer ez. Baina adierazpen-askatasunaren izenean oihukatzen zen Valladares Parisen. Irakurpean zeukan erregimena ez baitzen okzidentezalea! Ah amigo, *voilà la différence*.

Urkabea

BAINA, Hego Afrikan beltza jaioz gero ez al da, berez eta besterik gabe, adierazpen-askatasunaren bortxaketa bat? Askatasunak kolore zuria du, Afrikan ere. Zertarako eta zergatik idatz dezake beltz batek Hego Afrikako subersiorako ez bada?

Zertarako idatz dezake idazle batek, subersiorako ez bada? Egun eta hemen, hizkuntza bat osatzeko, nazio bat jasotzeko, gizarte berri bat antolatzeko.

Zenbait idazlek, gizartean daudelarik, ihes egiten dute. bestek berri kartzelan egon behar dute ihes egiten ausartzeko. Onak baitira.

GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

Plan de Ahorro para la Jubilación.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa presenta el PLAN DE AHORRO PARA LA JUBILACION. La forma más sencilla de preparar, mes a mes, un futuro feliz. Porque el PLAN PARA LA JUBILACION ofrece interesantes ventajas. Y ninguna complicación. Es el modo de asegurarse esos años de tranquilidad que todos deseamos.

Cada persona decide cuánto dinero quiere ahorrar al mes, el número de años que desea hacerlo y el modo en que quiere recuperar el capital constituido, una vez finalizado el Plan. Además, se puede suscribir un Plan de Ahorro con desgravación fiscal. Y obtener, de modo gratuito, un seguro de vida.

Todo esto con la tranquilidad que da el pensar que su dinero está administrado y garantizado por la Caja de Guipúzcoa. Venga a cualquier sucursal de la Caja y le informaremos, personalmente, sobre el Plan de Ahorro que mejor responda a sus necesidades y expectativas. Vaya preparando desde ahora su Jubilación. Poco a poco, conseguirá mucho.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak ERRETIORAKO AURREZKI-PLANA eskaintzen du. Hau da hilez-hile etorkizun zoriontsuago bat preparatzeko joateko modu errazena.

ERRETIORAKO PLANAK abantaila interesgarriak eskaintzen dituelako. Eta inolako konplikaziorik ez. Geroko lasaitasun-urte horiek aseguratuzeko modua da, horixe bait da guztiok nahi duguna.

Bakoitzak erabakitzen du hilean zenbat diru aurreratu, zenbat urtetan aurreratu joan eta, Planā bukatzean, metatutako kapitala nola berreskuratu.

Aurrezki-Plan baten harpidetza ere egin daiteke zergarinketa fiskalarekin. Eta, honela, bizi-aseguru bat lortu dohan.

Eta guzti hau zure dirua Gipuzkoako Kutxak administratzen eta bermatzen duela pentsatzeak ematen duen lasaitasunarekin. Zatoz Kutxako edozein sukurtsaletara eta bertan pertsonalki esango dizugu zure beharrian eta igurikapenei ondoen erantzuten dien Aurrezki-Plana zein den. Oraitxe bertan has zaitez zure Erretiroa preparatzen. Piskanaka-piskanaka, asko lortuko duzu.

POCO A POCO CONSIGA MUCHO.

Empiece hoy

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA